

DIENST DES WOORDS

DOOR

J. C. SIKKEL,

IN LEVEN DIENAAR DES WOORDS TE AMSTERDAM

www.christelikemedia.org

Inhoud

Voorwoord	3
PREEKEN.....	4
ALS GEMEENTE GODS.....	6
HET WOORD GODS	8
DESCRETIE	10
SCHRIFT EN PREEK	12
BEHANDELING VAN DEN CATECHISMUS.....	15
EISCH DES WERKS	16
OPMERKINGEN OVER DEN DIENST DES WOORDS	19
DE GEMEENTE GODS.....	34
VERWERELDLIJKING.....	39
IN HET HUIS GODS	42
HET HOOGSTE	56
DOMINEES	57
ANTHROPOLOGISCH OF THEOLOGISCH	59

Voorwoord

Aanstands bij de oprichting van de Sikkel-Bibliotheek spraken onderscheidene inteekenaren den wensch uit, dat ook van de vele artikelen, die de ontslapene zooveel jaren achtereen in *Hollands Kerkblad* en *Hollandia* over de vragen van den dag had geschreven, een bloemlezing zou verschijnen. Ter voldoening aan dit verlangen werd ik door het Bestuur van het Sikkelfonds aangezocht om uit de onderscheidene jaargangen van genoemde bladen enkele belangrijke artikelen, geschikt voor de Sikkel-Bibliotheek, saam te lezen.

Gaarne aan dit verzoek gehoor gevende, kwam ik in overleg met Ds D. Sikkel te Amsterdam tot de overtuiging, dat daarvoor wel in de eerste plaats dienen kon wat de Hoofdredacteur van *Hollands Kerkblad* en *Hollandia* van tijd tot tijd over den *Dienst des Woords* had geschreven.

Dit toch was het onderwerp, waarover hij het liefst zijn gedachten liet gaan.

Zelf als Dienaar van Christus aan Gods Woord met heel zijn hart toegewijd, ijverde hij rusteloos voor de verheffing van den Dienst des Woords in de Gemeente van Christus.

Hij wist hoe er in menige pastorie op de studeerkamer gezocht werd naar een weg om de rechte kennis van den Dienst des Woords te vinden, en ook hoe in kerk en volk en wereld, bewust of onbewust, gezocht werd om de ontsluiting van het Woord Gods voor de levensvraagstukken.

"Wij hooren", zoo schreef hij na den dood van Ds H. Hoekstra, "wij hooren een klacht, haast een kreet, uit het land door onze ziel heen klinken, een kreet van armoede, van honger, — niet naar brood — en niet naar predikers, — en niet naar preeken, — en niet naar hedendaagsche schoone preeken, — maar naar het Woord des Heeren. En wij beven in onze armoede".

Ds Sikkel schuwde de publieke bespreking van dezen noodstand niet, en daaraan danken wij de artikelen, die hierachter volgen.

Bij het lezen houde men in het oog, dat ze geen stelselmatige volgreeks vormen, maar los van elkander, zoo nu en dan uit zijn pen zijn gevloeid.

Ook zóó echter zijn ze waard nog eens gelezen en overwogen te worden. Door predikanten, door studenten, door ouderlingen, door gemeenteleden. Want de vraag, welke wijze van preeken het Woord Gods zelf voor den Dienst des Woords vordert, gaat heel de Gemeente aan.

Moge de belangstelling in die vraag door deze uitgave verlevendigd worden en mede daardoor de Gemeente des Heeren in den Dienst des Woords meer tot haar recht komen.

J. C. RULLMANN.

Utrecht, 9 September 1922.

PREEKEN

Het strekt ons Nederlandsche volk waarlijk niet tot oneer, dat er weinig onderwerpen voor het gesprek onder Hollanders zoo populair zijn, als de bespreking van predikanten en preeken.

Helaas! dit geldt niet van ons *geheele* volk; het geldt nog slechts van een deel; maar toch nog een beteekenend deel. Zeker geldt het van hen, in wier kring *Hollands Kerkblad* rondgaat.

Sommige menschen zijn eigenlijk niet op hun gemak, als er over iets *anders* gesproken wordt; er komt pas glans op hun gelaat, als ze over de preek en het preeken en de predikers mogen spreken.

Dat dit te ver kan gaan, behoeven we hier niet te zeggen. Het kan zoover gaan, dat in de drukke, tochtige straten der stad de prediker, die vermoeid en bezweet uit een drukke beurt zich naar huis wil spoeden, door goede onnadenkende lieden, die alles voor de preek vergeten, wordt staande gehouden en aangesproken, om ten koste van zijn gezondheid, ja met gevaar voor zijn leven, te praten over de preek.

Wonderlijk! terwijl de mannen, wier levenstaak in de prediking lag, mannen van kennis en wijsheid, van godzaligheid en ervaring, van onverdroten arbeid en oefening in de prediking, zoo alle eeuwen door verklaren, hoe moeilijk het is, waarlijk goed te preeken, zoodat het hun een voortdurende vraag is: "hoe moet ik toch preeken?" — daar vindt gij in ons goede Holland een type van menschen, meest van overigens beperkte ontwikkeling, die precies weten, hoe een preek moet zijn, en wat er aan scheelt, en hoe het te verbeteren is, en waar de oorzaak ligt, en zooveel meer.

Wij spreken hier niet van de beoordeeling der *waarheid*. Dat de ethische margarine, of hoe gij het mengsel noemen wilt, niet voor boter wordt aangenomen, dat is kostelijk. Maar neem nu een gereformeerde prediker, die in zijn leer zuiver staat, en het volle vertrouwen der kerk heeft, en let er eens op, hoe de wijze, waarop hij *preekt*, beoordeeld wordt.

Zeker, de goede liên, die wegens beperktheid van hun blik reeds op twintigjarigen leeftijd meenden, dat zij het precies wisten, en die nooit verder gekomen zijn, hebben wel eens noodig, dat ze terdege omgedraaid worden, opdat ze tot bescheidener oordeel komen. Doch ook dat zouden wij niet te hard willen doen. Er is toch iets bijzonders, iets heerlijks in, dat belijders van den Naam des Heeren zoo toonen, dat de zaak der prediking *hun* zaak is. Er zijn staatslieden, die niet hebben kunnen, dat het volk over de staatszaken een opinie heeft. En zeker! ook hier is gebrek aan bescheidenheid altoos teeken van een armoedige ontwikkeling, die ge niet loven maar terechtwijzen moet. Toch kan een man, die het levendig en beslist gesprek over staatszaken van het volk niet hebben kan, nooit een gezond staatsman zijn. Het volk gevoelt terecht, dat de zaak van het *land* ook de zaak van het *volk* is.

Daarom, waar Christus⁵ gemeente leeft, daar is de prediking en het preeken en de preek wel gewis de zaak der geloovigen. Heel het vraagstuk van de preek gaat hun aan; het valt ongetwijfeld onder hun oordeel; het behoort in hun gesprek; het is onder gereformeerden terecht een hoofdbestanddeel van het kerkelijk leven.

Dat gevoelt het volk, hetwelk God vreest.

En daar gevoelt het goed in.

Daar heeft het recht in.

Alleenlijk. Daar is nu niet *alles* mee gezegd.

Prediker en gemeente, het Woord en het geestelijk leven, de ziel en het lichaam, het zienlijke en het onzienlijke, de tijd en de eeuwigheid, de inhoud en de vorm, de dienaar en Christus, het schepsel en God, — ze moeten *allen* met betrekking tot de preek op hun *plaats* en tot hun *recht* komen.

Hier wordt, voor wie toeziet, het vraagstuk van de preek al minder eenvoudig.

We willen dit vraagstuk met onze lezers in volgende nummers door eenvoudige bespreking nader bezien.

("Hollands' Kerkblad" No. 420 20 Maart 1897).

ALS GEMEENTE GODS

Wij zouden van tijd tot tijd iets meer zeggen over het preeken.

Niet over het preeken in het algemeen. Maar over het preeken in den dienst des Woords voor de gemeente des Heeren.

Er is ook b.v. een preeken voor heidenen, mohammedanen, joden en ongeloovigen. Wij laten zoodanig preeken echter buiten deze beschouwing.

Maar dan mag toch op het karakter, dat de preek voor de gemeente van Christus dragen moet, nog meer de aandacht gevestigd worden dergenen, die belangstellend over die preek hun oordeel laten gaan, en die, overeenkomstig hun recht en roeping naar het ambt aller geloovigen, in het beoordeelen van de preek meer gevormd en ontwikkeld begeeren te worden.

Tot de noodzakelijke kenmerken van iedere goede preek behoort in de eerste plaats, dat zij zich richt *tot de gemeente van Christus*, en wel natuurlijk tot die gemeente, zooals zij in het zichtbare optreedt.

Op elk ander terrein gevoelt ieder aanstonds, dat zoodanige eisch in het spreken niet iets bijkomstigs, maar zeer bepaald een *eerste voorwaarde* is.

Toen niet lang geleden minister Van Houten in de Eerste Kamer der Nederlandsche Staten-Generaal zich richtte tot de liberalen, om hen, als hunner één, toe te spreken, sprak hierover schier heel het land zijn afkeuring uit. Zóó te spreken voegde den minister der koningin niet. Hij had te spreken als de dienaar der kroon en tot geheel het volk, gelijk dit in de volksvertegenwoordiging optreedt. Hij sprak, als minister, uit naam en op last der koningin, en het volk mocht hij in zijn toespraak niet scheuren, alsof slechts een enkele fractie voor het vaderland leefde of het volk uitmaakte. Veel minder nog zou het een minister voegen, slechts persoonlijk zich tot personen in de Kamers te richten. In het Parlement staat het *volk*, en tot dat *volk* spreekt de minister namens de kroondraagster.

Wat zouden wij er ook van zeggen, wanneer b.v. een afgevaardigde der kerken uit Amerika in eene generale synode van Nederlandsche kerken zich met een persoonlijke toespraak tot enkele personen in de vergadering als zijne broeders richtte, om hen te bemoedigen of te waarschuwen? Zouden we met zonder aarzeling billijk klagen, dat zulk een man ongeschikt is tot uitvoering van zijne zending, en dat hij niet slechts de kerken Christi beleedigde, in wier gemeenschap hij optrad, maar ook de gemeenten onteerde, die hem zonden?

Een minister, een gezant heeft immer en alleen zich te richten tot den kring, tot welken hij gezonden wordt. En zoo is dan elke preek, die zich niet tot de zichtbare *gemeente van Christus* en tot haar *alleen* en tot haar *in haar geheel* richt, buiten den goeden weg.

Ieder, die in den dienst des Woords optreedt, is ook niet slechts door den Christus tot zijne zichtbare kerk gezonden, — tot de onzichtbare kan niemand gaan! — Maar ook is zulk een dienaar *door die zichtbare kerk geroepen*, door die kerk in haar *geheel*; niet door enkele personen, maar door dat *lichaam*. Met door een deel, een fractie, maar door dat lichaam *in zijn geheel*. En niet voor een deel, voor een groep, voor sommige personen, maar voor *heel* dat lichaam. En voor heel dat lichaam als *kerk*, als *de gemeente van Christus*. Erkent hij dat roepende lichaam niet *in zijn geheel* als kerk, als gemeente van Christus, dan mag hij die roeping niet aannemen. Erkent hij slechts een deel, een groep, een zeker aantal personen, een volk van een bepaald type als de gemeente van Christus, dan moet hij die *groef*, dien bepaalden *kring* van 's Heeren wege vermanen, ook als *de kerk*, als *de gemeente Gods*, op te treden, en slechts op een roeping van *die gemeente* komen. Door het feit om op de roepstem van het geheele lichaam te komen, voor eens of voor goed, verklaart een dienaar des Woords dat hij heel de gemeenschap, heel het lichaam, heel het volk, *dat hem roept*, als gemeente van Christus erkent. Hij noemt den kerkeraad dan ook *kerkeraad* d. i. raad der gemeente van Christus. Niet door een half wereldsch volk mag een ouderling zich laten roepen,

maar alleen door *Gods gemeente*, en hij moet bij zijn bevestiging dan ook verklaren, dat het volk, hetwelk hem riep, *Gods gemeente* is. Zoo kan dan de kerkeraad nooit een ander volk vergaderen onder de prediking dan de *gemeente Gods*, en een prediker die *komt*, verklaart daarmee, dat hij het lichaam, dat zijn dienst vraagt, voor *Gods gemeente* erkent. Gaat hij nu straks bij zijn prediking toch dat lichaam *niet* als Gods gemeente aanspreken en behandelen, dan pleegt hij kwade trouw, — al zou hij, uit onkunde, ook onbewust hierin zondigen.

Zoo is dan de eerste en onverbiddelijke eisch voor een goede preek, dat zij zich tot de zichtbare kerk, welke den dienaar riep, *in haar geheel* richte als tot de gemeente Gods. En de kerkeraden zijn schuldig toe te zien, dat aan dezen eisch niet worde te kort gedaan.

De onderscheiding der gemeente valt hiermee allerminst uit de preek weg. Wij handelen daarover, wanneer wij daaraan toe zijn. Ook in huis is het woord van den huisvader onderscheiden, maar zoo hij het gezin niet *als gezin* wou erkennen, en slechts moeder en het kleintje als zijn huis wou behandelen, de anderen als vreemdelingen en bijwoners, zoo zou hij zich vergrijpen aan het werk Gods en zijn vaderlijk ambt tot verwoesting aanwenden in plaats van tot opbouw, al meende hij in eigenwijze overlegging de beste bedoelingen te hebben met zulk een gedrag.

Keurt, proeft, toetst aan dezen eisch dus allereerst de preek.

Uw eigen ziele eischt het, zult gij het Woord uws Gods waarlijk ontvangen en daardoor gezegend worden!

Gij behoort tot dat lichaam der gemeente Gods. Gij zijt er in opgegroeid sinds uwen doop, die u de bedeeling des Heiligen Geestes afbeeldt en waarborgt. Gij zijt van heel die kerk niet vrij. En die naam van Gods volk, die ook u geldt, doet u sidderen, of weenen, of hopen, of jubelen. Maar duister, veelszins duister is het u. Duister met het oog op uzelf en de uwen en de anderen. Zou uw God u nu in zijn verbond willen laten zitten als den ram, in de struiken verward? Immers neen. Daarom gaf Hij bij zijn verbondsbedeeling zijn Woord *aan zijn kerk in haar geheel*. En het is enkel door de rechte bediening van dat Woord aan die kerk *in haar geheel*, dat uwe ziele het Woord van uw God recht komt te verstaan, en dat die verbondsbedeeling van uw God voor u tot haar volle licht en tot haar volle recht komen kan.

("Hollands' Kerkblad" No. 422 3 April 1897).

HET WOORD GODS

Stelden wij als eersten eisch voor de bediening des Woords bij het beoordeelen van een preek vast, dat de prediker zich tot de geheele zichtbare kerk, voor welke hij optreedt, als *gemeente Gods* richten moet en haar in zijne prediking als *zoodanig* moet toespreken en behandelen, — de tweede voorwaarde, die voor elke goede preek onafwijsbaar is, hebben wij hierin te stellen, dat de prediker door zijn preek *Gods Woord* aan die gemeente brengt.

Natuurlijk stemt ieder onzer lezers dit aanstonds toe. Maar daarom juist en daarom te meer mogen en moeten wij er op aandringen, dat elk van hen zich ook zoo helder mogelijk rekenschap geve van wat deze eisch inhoudt.

Wij althans zijn er van overtuigd, dat de dienaren des Woords, die ernst maken met den boven uitgedrukten eisch, om in de prediking *Gods Woord* tot de zichtbare kerk als zijne gemeente te brengen, één voor één en zonder onderscheid zullen bekennen, dat zij dien eisch nog veel te weinig verstaan; dat het hun nog zoo dikwijls en in zoovele opzichten aan genoegzame helderheid van inzicht ontbreekt, hoe zij aan dien eisch hebben te voldoen; en dat dan ook het beantwoorden aan dien eisch in hunne prediking nog immer veel te wenschen overlaat; ja, dat zij over hun preek met het oog op dien eisch nimmer voldaan zijn. Alle dienaren des Woords, die immers ernst maken met hunne hooge roeping, om Gods Woord tot de zichtbare kerk als Gods gemeente te brengen, zien telkens en altijd weer in iedere preek, die uitgesproken is, o zooveel, dat *beneden* den gestelden eisch bleef. Vaak gaat hen 's Maandags en de volgende dagen, ja soms nog weken en maanden lang, waar zij leven in de overpeinzing van den eisch des Heeren, wiens knechten zij mogen zijn, altijd meer licht op over dit gebrek in hunne onderscheidene preeken; hun oordeel en hun gevoel voor wat elke preek in dezen zijn moet, de *voelhoren* voor dezen keur, die bij geen enkel wel toegerust dienaar des Woords gemist wordt, maken zelfvoldaanheid onmogelijk en dringen telkens weer tot verootmoediging en gebed. Het is dan ook juist met het oog op *dezen* eisch, dat de beste van de predikers, die recht staan, tot in hun ouden dag zuchtend herhalen: "och, mocht ik nog eens waarlijk zóó prediken, dat ik Gods Woord tot zijne gemeente breng, gelijk het door mij gebracht moet worden!"

Uit dit feit, dat wij zeker met instemming en toestemming van de dienaren des Woords, die dit lezen, hier onomwonden erkennen, blijkt toch wel zonneklaar, dat het allermint zoo van zelf spreekt, dat de preek van een geloovig, van een godvreezend, van een gereformeerd dienaar des Woords, Gods Woord aan de gemeente brengt.

Neen, we hebben hier te doen met een eisch, die heel wat gemakkelijker verwaarloosd dan opgevolgd kan worden. Met een eisch, die niet slechts de dienaren, maar ook wel gewis de ouderlingen en alle geloovigen tot *keur* roept en verplicht.

Een dienaar des Woords is geen bijbelcolporteur. Heeft de bijbelcolporteur goed vertaalde bijbels in zijn tasch, dan is hij zeker, dat hij aan ieder, die een bijbel van hem koopt of aanneemt, Gods Woord geeft.

Kon de dienaar des Woords op den kansel eenvoudig den bijbel voorlezen van Genesis tot Openbaring, dan had hij zonder eenigen twijfel Gods Woord aan de gemeente doen hooren. Alleenlijk hij had dan Gods Woord niet *bediend*; hij had dan niet als *dienaar des Woords* Gods Woord tot zijne gemeente gebracht. Al wat hij gesproken had, was zeker goed geweest; hij had enkel maar vergeten *zijn werk* te doen, zijn zending uit te voeren; hij had Gods Woord *niet* aan zijne gemeente *gebracht*. Den bijbel heeft de gemeente al. En de Heere zendt dan ook volstrekt niet een dienaar des Woords, om een gedeelte der Schrift voor te lezen, maar voor een geheel andere, gansch bijzondere taak; om namelijk datgene, wat de Heere in dien bijbel tot zijne gemeente spreekt haar *beter* te laten hooren dan zij het verstaat, het haar *helder en zuiver* te laten hooren; het haar te doen hooren, waar zij het *niet* verstaat, of *niet goed* en *niet genoeg* en niet *in bijzonderheden* verstaat; het haar te doen hooren, gelijk het voor haar in hare tegenwoordige *omstandigheden*, in haren tegenwoordigen *toestand*, in hare

tegenwoordige *behoefden, bezwaren, gevaren, verhoudingen* en *wegen* beteekenis heeft; om haar dat Woord Gods te doen hooren als een hiervoor bijzonder tot haar gezonden *dienstknecht* Gods, die dat Woord voor de gemeente *ontsluit*, de Schriften voor haar *opent*, gelijk Christus dit voor zijne discipelen op den weg naar Emmaus en te Jerusalem deed; of, wilt gij, gelijk de profeten de boeken van Mozes en gelijk de apostelen de profeten ontsloten. Christus opende niet alleen de *Schriften*, maar ook het *verstand*, om het Woord Gods te verstaan; — dät kunnen de dienaren des Woords niet en het is ook niet hun taak, — Christus zelf moet ook nu nog het *verstand* openen en Hij doet dit uit den hemel en door den Heiligen Geest; — maar de *Schriften* te openen voor de gemeente Gods, — de Schriften der apostelen en profeten, in welke de Christus Gods Woord aan zijne kerk schonk; — die *Schriften* te openen en in de opening der Schriften het Woord Gods met gezag uit te brengen tot de gemeente en in te brengen in haar leven en in heel hare samenvoeging, — dät is ongetwijfeld de roeping van den dienst des Woords; dät moet ons preeken zijn. Dät, en niets anders, niets minder.

En dan moeten onze preeken *heel* dat Woord Gods brengen.

Indien wij het Woord Gods bij een schoon gebouw mogen vergelijken, dan moet de prediker als een dienstknecht des Heeren de gemeente naar dat gebouw van haren God *heen* leiden; er haar *in* leiden; er haar *in rond* leiden; haar *de deelen en het geheel* doen kennen en verstaan; haar tot de onderscheiden plaats leiden, die in dat gebouw voor haar leven in al haar verhoudingen aangewezen is; haar *zóó* leiden, dat zij, schoon elk deel op zijn plaats, toch bewust in *heel* het gebouw van Gods Woord verkeert. Zeker, schuldig, zeer schuldig is de prediker, die *niet* in dat Woord Gods de gemeente binnenleidt, maar alleenlijk een uurtje keuvelend rondwandelt, om onderweg zoo wat stichtelijk met haar te spreken; maar schuldig is ook de prediker, die op straat of op den stoep van het gebouw blijft staan en het van buiten af met den vinger aanwijst, zeggende: "dät is nu Gods Woord, en daar moet gij, gemeente, in leven." Neen, niet in het voorportaal ook mag de prediker toeven, of in een zijkamer blijven zitten, — hij moet *doordringen* in het Woord Gods en in het *centrum*, waaraan al het bijkomstige zijn waardij en strekking ontleent dat Woord Gods tot zijne gemeente ontsluiten, waar de stemme des Heeren Heeren van tusschen de Cherubim klinkt.

Wat heeft de Heere in de volheid van zijn Woord tot zijne gemeente te zeggen? En hoe komt dat Woord Gods, dat *éene en geheele*, hier in *dit* deel der Schrift uit, en wel voor *deze* gemeente, en voor *heden*? En *hoe* moet ik haar dit zeggen in 's Heeren Naam? — ziedaar de vragen, op welke iedere preek weer een antwoord moet zijn.

Eén hof des Heeren is Gods Woord. En elke preek moet de gemeente in *dien* hof brengen; *zóó*, dat zij ziet en beseft, dat zij in dien hof is; en dat zij dien hof, en altijd alleen dien hof haars Gods immer beter en meer leert kennen. De prediker brengt haar door zijn tekststof telkens van een andere *zijde* in dien hof; door een ander *hek*; langs een ander *pad*; in een ander *deel*; soms dringt hij *verder* door; soms leidt hij haar op punten, waardoor het *geheel* meer spreekt; soms bepaalt hij zich tot *één plekje*, tot *één plantje* in den hof, maar altoos wordt de gemeente door de preek *in dien ruimen hof* geleid; altoos ziet zij *dien hof* Gods in zijn volle schoonheid; altoos dient de nauwkeurige arbeid van den dienst des Woords haar, om en in den omvang, en in de onderdeden van dien hof haars Heeren de heerlijkheid van Gods Woord te genieten.

Of zonder beeldspraak: *God te kennen* en in die kennis te *leven*, dat is het doel van Gods Woord voor de gemeente. In de bijzaken mag de gemeente bij de Schrift zich niet verliezen. Welnu, *hiertoe* is haar de *dienst* des Woords geschonken. *Dat doel* der Schrift moet de preek bij alle bijzonderheden, altijd in zijn *eenheid* voor het bewustzijn der gemeente *ontsluiten*, zoodat zij de stem haars Gods duidelijk hoort; en tot dat doel moet de preek haar in den Naam Gods *roepen en leiden*.

Alle prediking, die buiten dezen eisch gaat, is geen bediening van Gods Woord.

Zij doet ook te kort aan haar einddoel: *de verheerlijking Gods*.

("Hollands' Kerkblad" No. 425 24 April 1897).

DESCRETIE

Geldt ook voor het preeken de regel, dat allereerst het punt van uitgang en het punt van aankomst behooren vast te staan, eer de lijn getrokken wordt, — daarmee is over het preeken zelf, over de uitvoering, natuurlijk nog weinig of niets gezegd.

Zeker, *het Woord Gods* heeft de dienaar des Woords als een gezant van Christus te brengen, en hij heeft dat tot de geheele gemeente, die hem laat optreden, als tot de *gemeente Gods* te brengen, maar al is hiermee de taak van den prediker aangewezen, zijn arbeid, zijn preeken, is daarmee niet beschreven.

Wij wijzen thans tot voorlichting in het beoordeelen van de preek op een vereischte, dat door het woord *discretie* het best uit te drukken is.

Hoe noodzakelijk de *discretie* is in het preeken, blijkt wel uit Artikel 8 van de kerkenorde, die de gereformeerde kerken reeds voor eeuwen tot een regel voor haar leven stelden. De kerken gevoelden geen vrijheid, om broeders, die door den Heere op bijzondere wijze begaafd waren, ook al hadden zij niet de studiën der hoogeschool doorgemaakt, van den dienst des Woords te weren. Zij stelden daarbij echter niettemin zekere voorwaarden, aan welke zoodanige broeders voor het minst moesten voldoen, eer er zelfs aan gedacht mocht worden, hen nader te onderzoeken of te bekwamen voor eenige bediening in het Woord. En onder die voorwaarden, die zoo sober mogelijk gekozen zijn, werd in het bekende Artikel 8 de eisch gesteld, dat zulke broeders de gave der *discretie* behoorden te bezitten, en wel in die mate, dat deze hunne gave voor ieder in het oog sprong. Niet alsof zij nu aan die gave genoeg zouden hebben, maar omdat het zonder deze gave onmogelijk zou zijn, deze broeders tot eenigen dienst in het Woord te gebruiken, dewijl het in het preeken allereerst op discretie aankomt. Het behoeft dan ook geen betoog, dat de eisch van discretie niet enkel voor de broeders van Artikel 8 geldt, maar voor *alle* dienaren des Woords, dewijl zonder zoodanige discretie geen preeken mogelijk is.

Wat hebben wij nu onder die discretie te verstaan? Discretie is te vertalen door ons Nederlandsche woord *onderscheiding*. Bedoeld is hiermee echter meer dan in dit Nederlandsche woord uit te drukken is. Toch ligt ook in het Hollandsch door het grondwoord *scheiden* reeds aangegeven, dat hiermee een arbeid bedoeld wordt, die uiteen haalt wat in elkaar zit.

De discretie is dan ook volstrekt niet enkel een vereischte voor den dienst des Woords. Ook in allerlei andere diensten kan zij niet gemist worden, al heeft zij daar zich op een ander voorwerp te richten. Dit geldt vooral van de werkzaamheden en diensten, die een meer ontwikkeld karakter hebben.

De man, die met zijn paard de tram over de hooge brug moet halen, heeft niet veel discretie nodig. Zijn oordeel behoeft niet verder te gaan dan of de tram er aan komt.

Hoeveel meer discretie eischt b.v. reeds de bouwkunst. Om een gebouw te zetten, dat aan den eisch voldoet, vooral waar die eisch hoog gesteld is, wat een wikken en wegen is daarvoor noodig! De bodem, waarop te bouwen is, gehalte en prijs van materialen, fundamenten, muren en beschikking over de ruimte, allerlei eisch van verhoudingen, van afstanden en gewicht, van vorm en doel en zooveel meer moeten alle wel onderscheiden worden, om ten slotte tot eenheid in den geest van den bouwkundige te komen en als met een greep in zijn ontwerp te worden uitgedrukt. Zonder deze discretie kan men dan ook wel nabouwen, maar een werk dat aan den eisch van het bouwvak voldoet, kan iemand zonder geoefende discretie niet.

Denk nu eens aan den handel. Wat een discretie wordt er in den handelsman vereischt. Rijst is voor hem maar niet rijst, en paarden zijn maar niet paarden, en een boek is maar niet een boek, — neen, maar hier is onderscheiding van landen en tijden, van stoffen en geesten, van smaak en richting, van menschen en kringen in allerlei wijze vereischt, om in den handel een man op zijn plaats te zijn.

Niet anders is het met den rechter. Zijn wetboek, artikel zooveel, is waarlijk niet genoeg.

Pleidooi tegen pleidooi wordt dan ook gevoerd, en de roeping des rechters is de meest juiste beoordeeling te geven van de zaak die in rechten is, en de meest juiste toepassing van de wet aan te wijzen.

Hoe is de discretie noodig in de politieke mannen, de staatslieden! Een nachtelijke geest moge meenen, dat hier met $2 \times 2 = 4$ alles zoo goed door hem als door ieder te beslissen is, — maar voor hem, die een pad in de staatkundige verhoudingen, in den strijd en den arbeid op politiek gebied zal aanwijzen, is een discretie noodig, zoo samengesteld, zoo fijn, dat zelfs de meest geoefende voormannen en voorgangers in de kleinere kringen, vaak bij helderen geest en tactvol optreden op hun terrein, van den omvang der discretie bij het zetten der politieke palen geen begrip hebben. Zonder deze bijzondere discretie kan dan ook geen politieken arbeid van beteekenis worden verricht.

Niet op zijn paard kan de krijgsman den veldslag bepalen of richten, — en toch slechts op zijn paard is *hij* op zijn plaats. Maar de veldheer op den heuvel, met zijn kijker gewapend, vat en onderscheidt land en licht, kansen en krachten en duizend gegevens, en door discretie levert hij den slag.

En nu nog één voorbeeld, dat onze stof nader komt. Krank is maar niet krank, noch medicijn is niet slechts medicijn. Daar gaat de macht der krankheid in duizend vormen uit, en daar is de apotheek met meer dan duizend geneesmiddelen — het is de *discretie* van den bekwamen arts, die u door het verstaan uwer krankheid en de keuze der artsenij als een middel in Gods hand genezing brengt.

En zou een preek dan een preek zijn? Is dan zóó maar het Woord Gods aan de gemeente te geven?

Op de *discretie* komt het bij de preek aan. Zonder discretie is de preek *geen preek*.

Over deze discretie dus nader.

(*"Hollands' Kerkblad" No. 430 29 Md 1897*).

SCHRIFT EN PREEK

Ontsluiting der Schriften schonk de Heere aan zijne discipelen op den duur. Altijd werd de onderwijzing over het Koninkrijk der Hemelen voortgezet. Altijd weer werden zij uit de Schriften onderwezen. Bepaaldelijk na zijne opstanding uit de dooden zette de Heere Jezus Christus dien arbeid voort. En de uitstorting des Heiligen Geestes wordt vooral ook daarin openbaar, dat de Schriften zich almeer openen voor het apostolisch oog en door den apostolisch en dienst voor de Joden, waar zij nog in synagogen leefden en voor de Gemeente van Christus, waar zij aanvankelijk vergaderd werd.

Al voortgaande werden de Schriften ontsloten door de apostolische schriften. Let er eens op, wat de evangeliën en de brieven geven tot ontsluiting van Mozes en de Profeten en Psalmen.

Deze apostolische ontsluiting der Schriften is normatief voor de Gemeente Gods; zij biedt zelf ons de Schrift Gods; zij is het fundament der apostelen en profeten, waarop de Gemeente gebouwd moet worden, en zij is daardoor ook model voor de ontvouwing der Schriftuur in heel den loop der Christelijke Kerk.

Gelijk de prediking tot degenen, die buiten zijn, strekt, om ze tot den Christus te vergaderen en zoo onder het Woord Gods te brengen, zoo strekt in de Gemeente van Christus de bediening des Woords tot ontsluiting der Schriften.

Uit de Schrift zelf allereerst moet de bediening des Woords worden geleerd onder de verlichting en besturing des Heiligen Geestes. Verstaan moet worden, hoe de boeken van Mozes de belofte aan Eva en Abraham ontvouwen en openen; hoe de Profeten en Psalmen de Wet en het Verbond ontsluiten; hoe de evangeliën Mozes en de profeten verklaren; hoe de brieven den Christus in zijn vernedering en verhooging, Christus en zijn koninkrijk, den Christus Gods, den Christus der Schriften in klaarder licht doen treden en toeëigenen, toepassen aan de Gemeente; en eindelijk, hoe de Openbaring het licht over de Schriften van apostelen en profeten, over Mozes en het Lam doet schijnen.

Zóó pas gaat men den tempel van den dienst des Woords in. De wolke der getuigen van al de dienstknechten Gods, die in het Woord en de leer geërbed hebben, moeten we ook hier bij het voorttreden in het oog hebben. Op hun fundament bouwen we voort. Aan hun taak werken wij verder. Aan de taak, om de Schriften en alzoo het Woord Gods voor de Gemeente des Heeren te ontsluiten, en haar daarin en daardoor op te bouwen. Het zijn evensoortige bloemen van dezelfde plant der Schrift, die wij na hen hebben te plukken. Het zijn evengelijke knoppen der Schrift, die zich onder onzen dienst voor de Gemeente Gods moeten openen. Het zijn druiven van denzelfden wijnstok, die wij hebben uit te drukken in den beker der Gemeente des Heeren.

Apostelen, profeten, evangelisten, herders en leeraars, ze zetten in den dienst des Woords, (al hadden profeten en apostelen daarin een extraöndinaire taak) dezelfde taak voort in het werk der bediening tot volmaking der heiligen, tot opbouw van het lichaam van Christus, — opdat de Gemeente almeer kome tot die eenigheid en klaarheid des geloofs en der kennis van den Zone Gods, tot den volwassen, helder-bewusten mannelijken staat, tot die mate van de volheid van Christus, die voor haar tijd en roeping geëigend is, en eindelijk in volle grootte door de 12 poorten in het ongedempte licht het nieuwe Jeruzalem binnentrekt.

Daarom werken wij in den dienst des Woords aan een kleed, dat reeds begonnen is, en waarvan het borduurwerk reeds verre vorderde. Aan dat werk sluiten we aan en gaan we verder. En zóó verder, als de onfeilbare mannen Gods ons voorgingen. Al onze willekeur is hier uitgesloten. We moeten zóó preeken als de Schriften ons leeren, niet alleen wat den inhoud, maar ook wat de wijze van de opening en toeëigening der Schriften aangaat.

En die wijze variëert in de Schriften.

De omstandigheden in Thessalonica en in Colosse, in Filippi en in Galatië verschilden zeer voor de Gemeente en daarnaar verschilden ook niet alleen de inhoud maar

evenzeer de gang, de hoogte, de toon en de bouw van het apostolisch woord. Hoe verschilt het woord van den Heere Jezus Christus ook in Jeruzalem en in Galilea, in de bergrede en in den nacht, in welken Hij werd verraden; in de brieven ook aan de zeven gemeenten van Klein-Azië. Maar hoe verschillend ook, altoos is die normatieve prediking, als we het zoo mogen noemen, classiek, altoos op de hoogte van haar taak, altoos zoo één met heel het lichaam der Schrift, één in karakter, één in aard; altoos zoo ganschelijk onderscheiden door zijn machtigen greep van het gepraat der schriftgeleerden of van het gesprek op de straten.

Op die hoogte moet ook de goede preek staan. Niet alsof ze ooit de volle hoogte zou bereiken, maar ze jaagt er naar; ze toont er in alles het kenteeken van. Ze draagt hetzelfde kleed; ze spreekt dezelfde taal; ze stelt zich op dezelfde hoogte van den dienst Gods; ze brengt even welbewust in de ontsluiting der Schriften het woord des Koninkrijks. Verschillend naardat de Geest tot de Gemeente naar tijd en plaats te zeggen heeft. Maar altoos op de hoogte van haar taak en in den stijl, in het karakter, in den organischen band en gemeenschap der Schrift.

Zeker, er zijn tijden, waarin de Schrift voor de Gemeente Gods bijna een gesloten boek werd. Maar dat kwam dan toch juist door de ontaarding der prediking. Reeds de zangerige, teemende preektoon, zoo geheel verschillend van den toon der Schrift, heeft zoo ontzettend veel bedorven. De preek werd er een schommel door, waarin de gemeente een uur lang heen en weer bewoog, een schommelwieg, waarin de nuchtersten eerst met protest en weerzin nog wat wilden hooren, en er met verstand en belangstelling bij wilden zijn *ondanks* de preek, maar waarin eindelijk ook zij overwonnen werden en niet meer hoorden maar dommelden en insliepen, om weer wakker te worden wanneer het gepreek ophield. Eindelijk kreeg men, uitgedoofd, zin aan dien schommelpreek. Men sliep er zoo naar genoeg door. De preek werd het middel, om de gemeente te laten doorslapen, gelijk men den kleinen wat in den mond stopt.

Geeselde de Heere dien preektoon, die het gebrek aan den schriftuurlijken, profetischen, apostolischen zin en geest in ons openbaart, eens weg uit den dienst des Woords!

Maar er is ook een andere toon, die hier schaadt. Het is de toon van den gezelligen prater. Het is de praaltoon van den kunstmatigen redenaar. Het is de toon van den kouden afslager. En hier hebben we met den toon de zaak, die zoo meewerkte en meewerkt, om de gemeente aan de Schrift te doen ontzinken. De preek werd of een koud, dor voordragen van een opstel, of een gezellig gekeuvel voor een uurtje, of een opgeblazen redevoering, of een altijd herhaald en in eiken gewilden vorm geboden beschrijving van de hoorders, zooals zij dat graag hadden.

En door dit en door veel meer is de gemeente, wat de prediking aangaat, ontzonken aan de Schriften. Wie dan nog zijn preek op traditiëneele wijze in heusche of schijnbare Schriftverklaring en toepassing verdeelde, vond pas bij het tweede deel gehoor, wanneer er niets meer in schriftuurlijken zin toe te passen viel, omdat de Schrift voor de hoorders gesloten bleef. En wie zich juist daarom ook van dezen misbruikten vorm lossier maakte, om naar echt schriftuurlijke prediking te staan, ook wat den vorm aangaat, die was alleen een vreemdeling in Jeruzalem.

Hoe moet het nu in zulke toestanden der kerk? Moet van de ontsluiting der Schriften worden afgezien in de bediening des Woords? Moet voortgegaan worden, om een *tekstje* te nemen en uit te werken buiten verband met de Schriften?

Moet naar *aanleiding* van een tekst een preek worden gehouden? Moet de preek een toespraakje worden op de hoogte of in de laagte van het volk, een gemoedelijk woordje, een woordje over het leven, een kort, luchtig stukje vermaning, een vertelseltje uit den Bijbel met andere geschiedenisjes er door heen, een gewilde causerie, een beetje platte onderwijzing over van alles? Neen.

Hoe zwak ook de Gemeente is, altoos moet de preek staan op de lijn, op het fundament, in den kring der apostelen en profeten, altoos op de hoogte der Schrift, altoos in het bewustzijn der Schriften, in het gezag, in het licht, in het werk, in den gang en den toon

der Schriften. Haar stof kieze zij volgens de meening des Geestes naar de omstandigheden en den toestand der Gemeente, en zij dale af, op den weg, in de stegen en heggen, in de kloven der steenrotsen, in de nooden en wonden in de nevelen en in de donkerheid der Gemeente; zij grijpe haar bij de hand, bij de ziel, waar zij neerligt; maar zelve sta zij in de Schriften, profetisch, koninklijk, in den Naam des Heeren. Zij ontsluit voor de Gemeente, waar zij haar vindt, de Schriften en doe het volle licht der Schriften door het venster, dat zij ontsluit op het pad der Gemeente, vallen. Zeker, het meeste en juiste licht op de plaats en het leven der Kerk van het oogenblik, maar een lichtstraal, die een blik geeft in het hooge, ontzaggelijke, binnenste heiligdom der Schriftuur.

Elke preek moet God verkondigen, den eenigen waarachtigen God, den levenden God, den Heere, Jehova, die een eeuwig licht is. Elke preek verkondige zijn Woord aan zijne Gemeente naar de Schriften en zooals de Schriften, in den dienst en in den Naam van onzen hoogsten Profeet en Leeraar Jezus Christus, Gods gezalfden Zoon, en in de rij der apostelen en profeten.

Zóó brenge de preek de Gemeente tot de Schriften weer en leide haar helder en krachtig in de Schriften in en voort, opdat zij zelve voor dezen dienst weer gebouwd worde naar het gemaakte bestek en oprijze in de gemeenschap met de Kerk der eeuwen als de ééne heilige tempel in den Heere.

("Hollands' Kerkblad" No. 477 23 April 1898).

BEHANDELING VAN DEN CATECHISMUS

De richtige behandeling van den Catechismus in onze godsdienstoefeningen vordert, dat men de beteekenis van die behandeling, in verband met het leven der Gemeente, tot haar recht late komen.

De ouderwetsche verklaring, die bij vraag en antwoord aan de Gemeente vertelt, wat de "*leerling*" vraagt en wat de "*onderwijzer*" antwoordt, dunkt ons ongepast. Hier is geen leerling en geen onderwijzer. En zulk een behandeling geeft aanleiding en voedsel voor de klacht: wij willen de prediking van Gods Woord hooren en niet de verklaring van een leerling en een onderwijzer.

In den Catechismus verklaart het *geloof* zich. En die verklaring is door de geloovigen als *Kerk* aangenomen; de vergadering, de gemeenschap der geloovigen, de Gereformeerde Kerk des Heeren, verklaart zich in deze verklaring van den geloovige. In den Catechismus belijdt de Kerk haar God en zijn Woord, zijn Genade en zijn Weg, gelijk zij die kent en gelijk zij daaraan naar zijn Verbond deel heeft. Zij verklaart hier Gods Woord en geeft getuigenis aan Gods Woord, gelijk de geest der geloovigen met Gods Geest getuigt. Zij spreekt de woorden Gods in haar belijdenis; gelijk zij geroepen is, om niet alleen Gods Woord te *hebben*, maar ook te *belijden*. Zoo belijdt zij haar troost, haar ellende, haar geloof. Zoo belijdt zij aangaande het werk des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Zoo belijdt zij aangaande de rechtvaardigmaking en de heiligmaking; aangaande de middelen der genade; aangaande de geboden des Heeren en het gebed. De Catechismus is niet dogmatiek maar *Belijdenis*.

Die Belijdenis is de belijdenis der *Kerk*, gelijk de waarheid en het geloof aan Gods Bondsvolk geschonken zijn. Aan die belijdenis moet al het volk zijn leven *toetsen*. Het ontkiemend geloof moet in die belijdenis *geleid* worden. De inhoud van die belijdenis moet voor het geloof steeds klaarder *ontsloten* worden en steeds *vaster gelegd in het bewustzijn der Gemeente*. De Gemeente moet in haar Belijdenis *gesterkt* worden en tot *voortgaand* belijden worden bekwaamd. De *strekking* van haar Belijdenis voor heel haar leven en voor heel het leven moet klaarder in het licht treden, en de *praktijk* der Belijdenis worden aangedrongen.

Zoo moet de Gemeente in haar belijden van God en zijn Woord worden gefundeerd en als belijdende Gemeente worden opgebouwd, de ouden met de jongen, de Gemeenschap der heiligen.

In den Catechismus hebben we de zelfrekschap, de gemeenschapsoefening der Kerk in het allerheiligst geloof. En de Dienst des Woords tot opbouw van het Lichaam van Christus is geroepen, om herderlijk leerend werkzaam te zijn door de behandeling van den Catechismus voor de Gemeente, die daarin haar geloof en haar geloofsoefening, en haar geloofsgemeenschap en haar geloofsgetuigenis vertolkt.

Zóó wordt de Catechismus levend. Zoo komt de Vergadering der Gemeente tot haar recht. Zoo bloeit het Woord des Heeren in de Belijdenis. Zoo komt de ambtelijke Dienst des Woords uit. Zoo wordt verbondsbediening bij den Catechismus mogelijk. Maar zoo mag en moet dan ook de getrouwe opkomst in de Vergadering der Gemeente bij de behandeling van den Catechismus gevorderd en verwacht worden.

("Hollands' Kerkblad" No. 606 13 October 1900).

EISCH DES WERKS

We brachten een vorige maal de behandeling van den Catechismus door den Dienst des Woords in de vergadering der geloovigen ter sprake en wezen met één woord het standpunt aan, dat ons bij die behandeling voorkomt het eenig juiste en meest vruchtbare te zijn.

Mogelijk ontging die aanwijzing aan sommiger aandacht door de korthed van onze opmerking; hun zij de overweging van het gezegde dan nog eens vriendelijk aanbevolen.

Anderen echter zagen aanstonds de beteekenis van onze opmerking in en zouden uitvoeriger bespreking wenschen.

Die meerdere uitvoerigheid ligt echter niet aanstonds in ons plan.

Wel bedoelden we, de aandacht der broeders en zusters, die zich van den regel des heilighdoms voor het leven en den Dienst van Gods Gemeente rekenschap geven, ook op dezen hoogst belangrijken arbeid, die in de Vergadering der geloovigen immers van week tot week en van jaar tot jaar terugkeert, te vestigen, en zoo er aan mee te werken, dat de wenschelijkheid en de noodzakelijkheid van de bespreking der vraag: "hoe moet de behandeling van den Catechismus door den Dienst des Woords geschieden V' aanvankelijk gevoeld wordt en de gedachten gaat bezighouden.

Zoo wordt in die behoefte en in dat nadenken de voorwaarde voor uitvoeriger bespreking gewekt. En op die wijze wordt de mogelijkheid van een oplossing in de overtuiging der Gereformeerden geboren, die de schromelijke wanorde en de willekeur, welke naar geen beginselen in dezen arbeid van den Dienst des Woords vragen, kan te keer gaan.

De dokter is er toch maar niet mee af, als hij bij den patient geweest is en wat gegeven heeft. Hij moet hem behandelen naar den eisch.

Gij zijt toch met den onderwijzer nog niet voldaan, indien hij maar school gehouden heeft en uw jongen op de bank heeft gezeten? Gij zegt toch niet: "de meester is er geweest, en mijn jongen is er geweest, en de school is open en dicht gegaan, en dus deed elk zijn plicht en is de zaak in orde"? Wel neen; gij vordert dat uw kind zóó onderwezen worde, als het behoort.

Is de zaak dan wel in orde, als er maar middag- of avond-kerk is geweest, en wij waren present, en er was ook een Dienaar des Woords, en hij las heusch de afdeeling van den Catechismus voor, die voor dien Zondag was aangewezen, en voorts heeft hij daarover wat gesproken?

Moet de Kerk als *Gemeente Gods* niet haar eisch hebben? Stelt de Dienst des *Woords* geen eisch? Stelt de *Belijdenis* der Gemeente geen eisch? Stelt de *toestand* des volks geen eisch? Stelt de *tijd*, waarin de belijdende Gemeente optreedt geen eisch? Stelt de *roeping*, die voor de Gemeente in heel het *leven* geldt, geen eisch?

En zou dan heusch hier onze trouw en vroomheid blijken, als we maar trouw opgingen; langzamerhand naar het voorbeeld van hen, die ons voorgingen, induttend in de sleur; *zonder* naar den *eisch* voor den Dienst in de Vergadering der geloovigen te vragen, de wijze van behandeling der Gemeente in dien Dienst mede te keuren, en alzoo naar onze roeping mee te werken aan de opbouwning van het Lichaam van Christus?

Neen, in de sleur zitten waarlijk de vroomheid en het leven *niet*.

Ook in de Kerk des Heeren geeft een arbeid, een kerkgang, een Zondag, die niet den goeden en welbehaaglijken en volmaakten wil des Heeren beproeft, *niets*.

Waarom zou voor eiken *anderen* arbeid de regel gelden, dat het werk met oordeel, en zoo goed mogelijk, en naar den eisch der zaken geschieden moet % Waarom kiest gij, zonder buiten den weg te gaan, uw dokter en uw bakker %

Zou het terrein van den *geestelijken* arbeid van dien regel, van dien plicht der verantwoordelijkheid zijn uitgesloten?

In Rome's Kerk is de gedachte op haar plaats: als gij maar in de kerk waart, en er was een priester, en de mis werd gelezen, — dan is het goed; zoo wordt de Kerk gebouwd!”

Dat is trouw Roomsch.

Maar voor ons, Gereformeerden, komt het er op aan, dat de Dienst des *Woords* waarlijk gehouden wordt; en dat dus de prediker waarlijk het Woord *bedient*; en dat hij dat Woord bedient aan de *Gemeente*; en dat zij *oordeelt* wat hij zegt.

Het *Woord* en de *Gemeente* moeten bij den Dienst des Woords tot hun recht komen. Er moet wat met dat Woord aan die *Gemeente geschieden*. Namelijk niet maar een houw of een slag, maar iets *bepaalds*. De *Gemeente is* iets; ze is iets bepaalds. Niet van gisteren is zij. Zij leeft. Zij kent. Zij belijdt. Zij staat of ligt op den weg. Zij verkeert in een bepaalden toestand. Zij moet, als *Gemeente*, met een bepaald doel, verzorgd worden. Zij moet geleid worden in een bepaalden weg. Een bepaalde arbeid moet aan haar verricht worden. Er is een eisch van het werk. En zonder dien eisch is het werk ook hier gevaarlijk. Het werk moet het leven steunen en zegenen, opleiden en ontwikkelen; — of anders vergrijpt zich het werk aan het leven.

Er is geen ontkomen aan. Gelijk wij in onzen tijd en met recht voor *alles* vorderen, dat het werk aan den eisch van het recht en van het leven beantwoorde, zoo ook mogen en moeten we geen mindere vordering stellen voor de Kerk van Christus.

Ook bij de behandeling van den Catechismus.

En die eisch is dan niet mooi praten of boeiend voordragen, of gevoelig spreken. Dat zijn altogader *bijzaken*, die op zichzelf geen waarde hebben, maar alleen het eigenlijke werk kunnen bevorderen of schaden.

Ook zuiverheid in de leer is bij de behandeling van den Catechismus volstrekt niet genoeg. Een leer voordragen, een stuk dogmatiek geven, is geheel iets anders dan de rechte behandeling van den Catechismus in de Vergadering der *Gemeente*.

Neen, hier is de eisch, dat de *Gemeente* van Christus door den Dienst des Woords, die aan den Dienaar onder het oordeel van den Kerkeraad is toevertrouwd, gekweekt, ingeleid, opgebouwd, bevestigd, voortgeleid worde in haar Belijdenis, en in het leven, waarin haar roeping ligt.

En in die Belijdenis en in dat leven moeten gij en ik door dien Dienst onze plaats vinden, en ons deel.

Gelijk we zeiden, bedoelden we op het vraagstuk der behandeling van den Catechismus slechts de aandacht te vestigen. Indien het ons gewenscht blijkt, laten we ons nader hierover uit.

Dit sta voor het minst vast: indien er een paedagogiek en een methodiek gevorderd moet worden voor de School, en de Vrije School ook terecht overweging en handhaving van recht en wijsheid op dit gebied van de geloovigen in hun schoolcorporaties vordert, — dan mag gelijke vordering toch zeker niet minder ernstig voor het leven der Kerk gelden.

Groot is de beteekenis van het leven der Kerk van Christus.

Groot daarom de beteekenis van de *wijze*, waarop zij bearbeid en geleid wordt.

En groot de *verantwoordelijkheid* van hen, aan wie de herdersstaf is toevertrouwd.

Dit geldt voor den Dienst des Woords in de gewone predicatie allereerst. Ook het Woord is een bepaald *geheel*. En het Woord staat tot de *Gemeente* in een bepaalde *betrekking*. En de *Gemeente* is ook hier *belijdende* *Gemeente*; zij belijdt het Woord; en zij belijdt het als Gods *Bondsvolk* onder den band der *Sacramenten*. Zoo heeft dan de Dienst des Woords aan den eisch van die verhouding en *betrekking*, aan den eisch van het Woord en van het leven der *Gemeente* te beantwoorden. En de *Gemeente* heeft hier den eisch te overwegen en te laten gelden.

Maar in de tweede plaats en niet minder geldt deze eisch voor de behandeling van den Catechismus in de Vergadering der Gemeente.

..... Anders zal het leven dat voor den Staat en de Maatschappij, voor School en Arbeid, op den eisch des werks ingaat, maar in de *Kerk* dien eisch laat liggen, — die Kerk verwaarloozen, loslaten, en voorbijloopen. Dan mag men nog eens naar dezen of dien "spreker" gaan luisteren, — maar de *Kerk des Heeren* valt dan in puin.

("Hollands' Kerkblad" No. 609 3 November 1900).

OPMERKINGEN OVER DEN DIENST DES WOORDS

I.

Kerk, School, Wetenschap, Pers, Propaganda, — deze te samen blijven van de grootste beteekenis in het leven en den levensstrijd der menschheid.

Zij arbeiden in het leven door het *woord*. Zij vertegenwoordigen den geestelijken arbeid; den arbeid die van den geest uitgaat, en zich op den menschelijken geest, op de geesten der menschen richt, ze verlicht en voedt, ze beweegt, ze leidt en stuurt en in hun actie gemeenschap werkt.

Velen vragen vanwaar toch die machtige en krachtige beroering in Ruslands volk, die spot met de eeuwenoude en zoo geweldig ineensluitende macht van overheersching, en die thans als een wonderwoud spontaan wassend uit den Russischen bodem heel de wereld verbaast? vanwaar dat Russische volk, dat er als volk niet was; dat ieder een slaafsche massa waande, rillende voor de woorden "gevangenis" en "Siberië" en dat immers voor 80 procent niet tot lezen of schrijven bekwaam is?

Er is slechts één antwoord op deze vragen, en dat is: dit is het werk van het *woord*.

Zeker, de verdrukking maakt dol. Alle concentratie van macht en overheersching, die den schat van het persoonlijke leven der menschen niet acht, maar meent over de menschen en hun leven naar willekeur te kunnen en te mogen of te moeten beschikken, draagt haar noodlot in zich en moet eindelijk als Babels morgenster uit den hemel vallen.

Het leven der menschen, het leven van ieder mensch, dat in zijn innerlijkste wezen, overeenkomstig het beeld Gods, *persoonlijkheid, bewustheid, geest* is, heeft een eigen recht van God, een eigen begaving van Gods Geest. Het heeft een roeping tot eenheid, tot gemeenschap, en daarom ook tot samenbinding, tot onderwerping onder gezagsleiding, tot dienstbaarheid. Maar in dien *vorm* vindt het geen rust, zoo niet het *wezen* van mensch-zijn, het individueele, het persoonlijke, het eigen leven, denken en willen, het eigen verstand, het eigen hart van den mensch tot hun recht kunnen komen.

Gelijk heel de créatuur het hoofd opsteekt om vrijmaking van de dienstbaarheid der verderfenis tot de heerlijkheid der vrijheid, zoo steekt onbedwingbaar het menschelijke in den mensch, in alle menschen, de geest der menschen, het hoofd op om vrijheid, om zelfstandigheid, om het eigen leven als mensch.

Dit kan tot revolutie leiden, en het leidt tot revolutie; tot een revolutie ook, die niet slechts alle gezag verhoont en verspot, maar die ook zelf alle vrijheid met voeten treedt, en het leven der menschen niet achtende, waadt door het bloed.

En zulke revolutie hebben wij te veroordeelen te bestraffen, te weerstaan, naar hetzelfde oordeel Gods, die de despotie treffen moet.

Maar al is de gruwel van den opstand, die zich aan het menschelijk leven en aan de ordonnantie Gods voor menschelijke levensordening vergrijpt, te veroordeelen, — die zucht naar vrijheid, naar levensrecht, naar plaats voor eigen geest en hart, naar ruimte voor de persoonlijkheid, naar eer voor eigen mensch-zijn, — die zucht is *niet* te veroordeelen. Die zucht is uit God. Die zucht is de eer van het menschelijke in de menschen. Zij is vrucht van Gods Geest in den geest der menschen. Zij is de zucht van den menschelijken geest om te ontvangen en vrucht voort te brengen; zij is de levensdrijving in de menschheid naar bloesem en vrucht; zij is de profetie van de toekomst der menschheid, waarin al het individueele naar Gods Raad tot zijn recht moet komen in vrije gemeenschap.

Het vuur is goed en kostelijk, — al is het ook ontzettend, zoo dat vuur in stede van te smelten, te zuiveren, te verwarmen, en in stoom tot kracht te worden in vlammen uitbreekt als brand, en niets ontziende het schoonste gebouw in asch legt.

Daarom draagt alle gezag, dat het menschelijke in den mensch niet eert, maar wierook brandt voor het eigen ik van den heerscher, en slechts wetten en wapenen kent, om

anderen te knechten, het teeken van zijn naderend oordeel. Alle gezag, dat niet uitgaat van de eerbiediging ook der ondergeschikte menschen als menschen, die tot hun recht en vrijheid moeten komen, maar dat hen alleen als werktuigen zoekt te gebruiken, vergrijpt zich aan den mensch, en heeft zijn eigen eer weg. Hetzij dit gezag door een alleenheerscher, hetzij het door een Staat of door een Partij wordt uitgeoefend, het kan niet duurzaam bestaan, omdat het niet zelf naar zijn roeping zijn vrijheid dienstbaar stelt aan Gods menschheid.

Daarom is het gezagsvraagstuk in onzen tijd zoo gewichtig.

Wil het gezag den mensch eerbiedigen, en aan de gerechtigheid maar daarom ook aan de vrijheid, aan de vrijmaking dienstbaar zijn, zoo zal het lof hebben en eere in de toekomst der menschheid. Maar wil het gezag, — zij het ook met een onwaarachtig beroep op Gods souverein bestel, — slechts knechting vorderen aan één man, één wil, één meerderheid, en macht in eigen land concentreeren, zoo zal het door den vloek getroffen worden en het geordende menschelijke leven zal door de schrikkelijkste ontploffing in anarchie verongelukken.

Despotie, en Staatsabsolutisme, Staatssocialisme, zijn ongerechtigheden; — slechts *de vrije Maatschappij* onder het schild en de wacht, maar ook onder de eerbiediging en de waarborging door Overheid en wetgeving, mag en moet door het gezag gezocht worden. Dan zal het gezag eere hebben; en de vrijheid zal uitbreken in haar heerlijke bloesems en vruchten van menschelijk, van persoonlijk leven, van geest en kracht in welgeordende vrije menschelijke gemeenschap.

Want sterker dan de gepantserde vuist is het *woord*.

Neen, niet slechts het vuur, dat in de harten en de beenderen zoolang smeulde, verklaart Ruslands beroering.

Zoolang dit vuur slechts in zuchten blaakte en in smarten brandde, verzengde het de touwen niet, die het miljoenenfolk der Russen, waarin zooveel menschegeest en menschenkracht begraven liggen, bonden.

Slechts zoo de menschegeest zich bewust wordt, — ja *bewust!* — dan wordt de mensch innerlijk ontboeid en steekt zijn geest het hoofd naar de vrijheid op.

Hier nu is het werk van het *woord*.

Het *woord* is uitgegaan in Ruslands volk. Het woord dergenen, wier geest kennis en vrijheid vond, is, ondanks het ontbreken der vrijheid voor drukpers en vergadering, ondanks de vermenigvuldigde wacht der heerschers, uitgegaan onder het volk. Marskramers, knechten op het land en in de steden, armen en bedelaars, zijn ze bij honderden geworden, de jonge mannen en vrouwen in Rusland, die den geest van hun volk zochten. Zij hebben gesproken, gefluisterd, gevraagd en geleerd de onkundigen en onbewusten. Zij hebben verteld, volksverhalen geschreven. Zij hebben geestestalent, geesteslicht, voor de menschen doen schitteren, en zóó den geest der onbewusten aan zichzelf ontdekt.

En terwijl alles in de gevangenis zweeg, en de wacht van Ruslands machthebbers tot in ons vrije Holland benijdcrs vond, waakte het volk ginds geestelijk op uit zijn boeien in kracht, die door geen geweld meer te breken is; — een kracht, die de wereld beven doet, en die haar inderdaad bedreigt zoo God Zich over dit vertrapte volk en over de schuldige Christelijke wereld niet ontfermt en Ruslands volk uit zijn revolutieberoering niet op den geordenden weg der vrijheid voert.

Hier is de macht van het *woord*.

Zeker dit is een macht, de hoogste macht in het menschelijke leven, ten *kwade* zoowel als ten *goede*.

Edel en hoog is het woord, maar daarom juist gevaarlijk.

God spreekt een *woord* tot den mensch; maar in zijn hoog bestel laat hij toe, dat ook de

machtige geest van Satan een *woord* tot den mensch spreekt.

Door het *woord* is de wereld goed en schoon, door het *woord* zijn de waarheid en de kennis, het geloof en de geestelijke vrijheid; maar door het *woord* ook is de leugen in de wereld, door het *woord* zijn de verleiding, de zondeval en de vloek.

Door het *woord* heeft het Evangelie de wereld veranderd. Door het *woord* heeft de Reformatie het leven en het geloof uit Romes kluisters en uit Romes martelingen verlost. Maar door het *woord* ook is de Fransche revolutie verwekt; door het *woord* is de geweldige afval van God en van zijn Woord in onzen tijd.

Daarom is de werking en vrucht van het *woord* niet eenerlei.

De revolutie, de afval, de leugen, kan in het woord zelf zitten. Ook het woord en ook de geest van den mensch behoeven een *band*; een band aan God of aan Satan; een band aan het hooge licht, dat waarachtig is, of aan het lage licht, dat liegt.

Propaganda is kostelijk, en we stellen onze goede propagandisten op hoogen prijs. Maar het komt er voor de propaganda, die de geesten der menschen zoekt, op aan, dat haar woord, haar licht, zelf aan het waarachtige licht ontstoken is, en daardoor gevoed wordt. Wie een volk niet wil knechten maar vrijmaken door het woord, moet de vrijheid verstaan en het woord der waarachtige vrijheid welbewust en met vrije conscientie voor God spreken.

Aan het Russische volk is de vrije prediking van Gods Woord onthouden. Thans worden de geesten daar veelszins gegrepen door het vrije woord, maar dat zelf niet in het Woord Gods gedoopt en vrijgemaakt is. Daarom weet niemand, wat thans het einde van de beroering in Rusland zal zijn, en hoort het geestelijke oor thans het ontketende leven der Russen tongeren met een honger, die alleen door Gods Woord kan worden gestild.

De *School*, de vrije *Wetenschap*, de vrije *Pers* zijn heerlijk. Zij maken den weg der vrijheid voor het leven open en veilig. Maar *zij* ook juist, leiden volk en leven ten verderve, indien ze niet zelf door hooger licht zijn gegrepen en vrijgemaakt; indien ze zich dienstbaar stellen aan het leugenwoord van den geest, die zelf-god wil zijn.

De *Kerk* draagt het Woord voor het leven der menschheid en plant het in de gemeenschap der genade, waar het tot geloof en goede werken, tot de levensvrijheid en de levenskracht der kinderen Gods ontkiemt en vruchten draagt. Maar daarom ook zijn de kansels, waarop Gods Woord door menschenwoord verdrongen, ja geloochend en bestreden wordt, de oorzaak van den afval en de versterving der zielen en des levens.

Gods Woord is het licht, dat het menschelijk leven moet verlichten en vrijmaken. Gods Woord moet de geesten verlichten en hun woord tot licht maken. Gods Woord moet de palen der vrijheid en der ordening ontdekken, waarin de vrije menselijke geesten, de vrije menselijke gemeenschap, de vrije Maatschappij, het vrije volk, de vrije menschheid, alleen kunnen bestaan.

Gods Woord is daarom aan de *menschheid* gegeven.

Maar de Gemeente van Christus moet het *bewaren*.

En zij moet leven bij de *bediening* des Woords, opdat de zielen komen tot de vrijheid des geloofs en der liefde; tot de vrijheid naar den geest en tot het woord der vrijheid, dat in het leven gesproken moet worden.

Daarom is de bediening des Woords voor Kerk en menschheid van zoo groot gewicht.

Deze *Dienst* des Woords moet zelf tot de vrijheid doorbreken door waarachtige onderschikking aan het Woord Gods. Bij het licht van Gods Woord moet de dienst des Woords zich bewust worden van eigen taak en woord. Het waarachtige volle licht Gods moet door den dienst des Woords uitstralen, onbedekt, zonder aarzeling, in welbewuste wijze van arbeiden.

Wie is tot deze taak bekwaam!

Toch is de Gemeente van den Heere Jezus Christus geroepen, om de vervulling van deze taak te bestellen en te vorderen.

In bewustheid van eigen geringheid willen wij, haar ten dienste naar onze roeping, enkele opmerkingen geven over den Dienst des Woords in verband met onzen levensstijf.

II.

Wij leven in een wereldcrisis, die, in de 19e eeuw doorgebroken, van de 20ste eeuw oplossing vraagt.

Of die crisis de laatste historie doet intreden en de eind-crisis nabij is, — wij weten het niet. Zeker is, dat elke wereldcrisis de wereld met een schok een belangrijk eind nader brengt aan haar eindcrisis, en dat een crisis als de tegenwoordige, die inderdaad heel de wereld schijnt aan te grijpen, daarin ongetwijfeld een teeken van de naderende eindworsteling draagt.

De Schrift, het Woord Gods, het licht in het leven en de historie der menschheid, doet ons verstaan, dat *heel* het leven der menschheid, heel de historie, één crisis is, waardoor de menschheid en de wereld uit den staat der schepping, door den zondeval en de worsteling van zonde en genade heen, tot de beslissing over hun einde, tot hun duurzame eeuwige verhoudingen komen moeten. De Historie is de worsteling tusschen den Geest Gods en de zonde, tusschen den HEERE en Satan, tusschen het vrouwenzaad en het slangenzaad, om de wereld en daarom om de menschheid, aan wier lot het lot der wereld hangt.

Die wereldcrisis der Historie, aanvangend in de paradijs-historie en eindigend door het rechtvaardig oordeel, dat onze Heere Jezus Christus, de Zoon van God, zal uitspreken, heeft echter haar historische schokken en overgangen, waardoor het leven der menschheid in nieuwe verhoudingen en vormen geleid wordt, naar de menigvuldige bedeeling van den Raad Gods.

Zulk een schok en overgang is dan zelf een crisis in de Historie.

Dan werkt Gods gemeene genade door in de geesten der menschen en in de wereld, verrijkend plotseling de levenskrachten en levensschatten, verbreedend het worstelperk des levens, kracht en drijving en gloed stortend in de levensbeweging en daarmee in de levensworsteling.

Dan naderen daarmee de strijdende machten in de geestelijke wereld elkaar.

De geesten der menschen komen dan in beweging.

Ze worden tot machtiger werking gedrongen.

Ze dringen in het leven en de wereld dieper in.

Ze denken door en laten zich gelden.

Ze proeven, ze wegen en meten de levensverhoudingen en de zieleroerselen.

Ze vorderen ruimte en maken baan voor denken en gevoelen en willen en doen.

Ze steken aan en vermenigvuldigen de beweging in al wat mensch heet.

Dan komt het leven in zijn verhoudingen en ordeningen, in zijn samenstelling en vormen, in schudding, in brand, inwerking.

Wat eeuwen lang eenvormig stond, leeft en beweegt zich het verandert in gestalte; het vervormt zich.

Hierin worstelen de Geest van God en de geest uit den afgrond om menschheid en wereld, om de waarheid en de ordinantiën des HEEREN.

Totdat het leven in nieuwe constellatie weer evenwicht vindt onder de teugels van den Almachtige, — of ten laatste in de volle openbaring der tegenstelling eindigt door de

wederkomst van Christus en de scheiding voor zijn rechterstoel.

Zulke historische crisissen kunnen op beperkt terrein werken en tot beslissing komen; ze kunnen ten deele zijn en slechts zijdelings inwerken op het geheel der historische menschheid en van het menscheijk leven.

Maar ze kunnen ook centraal zijn, in den centralen levenskring der beschaafde menschheid, in de leidende geesten en krachten der denkende en werkende menschenwereld; en tegelijk mystiek doorwerken, niet slechts in de gevolgen, maar in de crisisberoering zelf, in alle volken, in alle kringen, in alle menscheijk leven.

De ondergang der eerste wereld, waaruit Noach en de Noachitische bedeeing voor de aarde en de menschheid, voor het leven en de historie door de genade des HEEREN werden opgevoerd, is het historische voorbeeld van zulk een centrale en algemeene crisis; voorbeeld daarom ook van den eindcrisis van menschheid en wereld.

Voorts vervormde de crisis bij Babels torenbouw de wereld-bedeeling en bracht het uiteengaande volkerenleven, het leven in rijksvormen, waarbij en waardoor Israël, het volk van den Naam en het Woord des HEEREN, als de lelie tusschen de doornen opkwam en bewaard werd.

De volgende crisis verliep nu op beperkt terrein in de groote rijken der oudheid; in de botsing tusschen Israël en de volkeren; en in de botsing tusschen het Israël naar het vleesch en naar den geest, die in de komst, den kruisdood en de verheerlijking van den Christus, in Jeruzalems verwoesting en de verstrooing der Joden voleindigd werd. In dien crisisbrand baarde de maagd en heeft de HEERE verlossing teweeg gebracht door de vergeving der zonden en de uitstorting des Heiligen Geestes.

Sinds veranderde de levensbedeeing van vorm; de nieuwe bedeeing was daar.

Die nieuwe bedeeing bracht een nieuwe crisis in de worsteling van het Evangelie met de volken, met Rome, — de wereld vervormende.

In de gestalten van Rome's kerkheerschappij en van de verhoudingen der Middeleeuwen vond de geestelijke worsteling om de menschheid toen haar maat en rust, afperking voor menschenmacht en voor het Woord Gods, voor vleesch en Geest.

Het Woord Gods waakte echter weer op, en de wereld werd in de Reformatie bij vernieuwing ontzet, aangegrepen en bewogen en vervormd in denken en leven. Totdat ook die beweging haar maat vond en ondervangen werd in de breidelende koorden, die sinds de vurige wagens en de vurige paarden des geloofs en der liefde, der kennis des HEEREN en van zijn Woord in den molen weten te doen loopen, 'in één span met de geesten van anderen aandrift.

De levensvorm der volken in regeering en wetten, in denken en zeden en samenleving, hield een tijdlang gezag. Totdat in de 18e eeuw het woord, dat om vrijheid, om vrije levenservaring, om de vrijheid van den mensch als mensch en daarmee van de menschheid riep, uit "het zaad van het humanisme" in de vrijgeesten doorbrak.

Wat het geloof met het Evangelie had moeten doen, maar zoo geheel *anders* had moeten doen, in den Naam des HEEREN en naar zijn Woord, — dat deed nu de vrijgeest, roepend om de menschheid en om de beschikking over het leven door den geest.

Het vuur sinds aangestoken, onder de beschikking Gods, vlamt sedert hoog op tegen Hem en tegen zijn Woord, versmadend den band van den geest aan God. De vonk heeft het kruit gevonden, het kruit in heel het leven der mystiek doormurwde volken, in heel het geestesleven der menschheid, in heel het gevoelsleven, in heel het wilsleven, in heel het practicale leven onder den invloed der ontdekking van de krachten der Natuur.

Berst heeft men nog gemeend te kunnen volstaan, door kerk en prediking, geloof en Evangelie, te gebruiken als brandspuit, om den brand te dooven, ten bate van de bestaande verhoudingen en instellingen, machten en vormen, ten bate der dooving en binding van geest en leven, ten bate der aloude rechten en plichten, zeden en diensten;

— maar de geesten ontwaken te meer door het brandgeroep en ze bewegen zich over heel het leven, zonder langer te wijken voor het goedmoedig gepreek, dat slechts den mond en den geest wil stoppen en ze voor het bestaande dienstbaar wil houden. Maar de crisis werkt door, en ze zal doorwerken.

De wereld, het leven, zeker, ze *mogen* vooruit naar de toekomst.

Ze *moeten*.

Want ze zijn van God, en zij moeten zijn Raad dienen. Ze moeten voort naar zijn toekomst.

En die toekomst zal zijn de vrije beslissing en beschikking der menschheid over zichzelf; de vrije beslissing en beschikking der menschheid over het menselijke leven in heel zijn inhoud, over de eenheid en de gemeenschap der menschheid, en over het schepsel, over de schatten en krachten der aarde, der Schepping Gods.

De wereld is vrijgemaakt van de oude vleeschelijke boeien door den dood, de opstanding en de hemelvaart van Christus, door de uitstorting des Heiligen Geestes en den uitgang van het Woord Gods in de wereld.

Die macht der vrijheid van het Woord en den Geest des HEEREN, die doordringen moeten tot aan de einden der aarde en in alle diepten van het menselijke leven, — die macht der vrijheid mocht, kon niet gebonden worden door het Jodendom in Jeruzalem en door het Rome der Middeleeuwen. Maar zij mocht en zij kon ook niet gebonden worden door de inperking der Reformatie en het wederkeeren tot de rust in de stallingen van Ruben onder banden van wereldsche overeenkomst.

Dat mocht niet, dat kon niet.

Want Christus is de Erfgenaam aller dingen; alle koninkrijken der aarde zijn Hem gegeven; en zijn Naam moet doordringen tot alle geslachten, tot alle leven, tot de groote beslissing over heel de menschheid, over alle menselijke leven, en daarmee over al wat is.

Het Woord Gods, de Geest des HEEREN, de Naam van Christus, werpen daarom alle muren om, waarbinnen men de groote levenscrisis perken wil stellen ten koste van haar beginsel, ten koste van den HEERE en van de menschheid.

Zoo er geen geroep is van de geloovigen om de glorie van Gods Naam, om de komst van het Koninkrijk van Christus, om de oordeelende en reddende verlichting van zijn Woord, om de macht van zijn Geest, om de overwinning des geloofs, dan hoort de HEERE nog naar de steen, die roept in den muur, naar de zuchtende creatuur, die het hoofd opsteekt om vrijgemaakt te worden van de dienstbaarheid der verderfenis tot de vrijheid der heerlijkheid.

Daarom *moet* het en *zal* het komen tot de ruimte voor de menschheid, voor den menselijken geest en het menselijke leven, voor het leven der geheele, der ééne menschheid, voor het volle menscheven.

De *menschheid* moet, bij de opening der aarde en der Schepping en van al hun schatten en krachten voor haar geest, voor haar oog en haar hand, zij moet beslissen *voor of tegen den Christus*, en daarom *vóór* of tegen de vrije blijde Godverheer-lijkende onderwerping aan het Woord van God.

Dàt zal de eindcrisis zijn in de tegenstelling tusschen het ééne rijk van den Antichrist en het Koninkrijk der hemelen.

In de volle kracht en vrijheid van het menselijke leven zal door den "mensch der zonde" de HEERE worden gelasterd.

Dan daalt de Christus neer, en vindt de wereld naar haar vrije keus het einde des oordeels.

Maar naar die vrije keus zullen *zij* dan ook met eeuwige heerlijkheid gekroond worden,

die vrij door het geloof bukken onder het Woord des HEEREN, het Lam gevolgd hebben, en — zij het strijdend en lijdend, de menschheid tot vrijheid hebben geroepen door het getuigenis van den Heere Jezus Christus, door de aanbidding van den levenden God.

Naar dat einde spoedt de bedeeeling der tijden en werkt de crisis van onzen tijd.

Neen, niet de oude of bestaande levensvormen der menschen hebben recht van duur, maar slechts de ordinantiën, de Raad, het Woord, de Naam des HEEREN. Niet de oude, slechts de nieuwe bedeeeling. Niet Rome, maar het Evangelie. Niet de beschikking van menschen over menschen, maar de wil, het Woord van God.

Dat Woord is niet te binden; allerminst door een prediking, die er de kracht niet van aanraakt.

Het is een vuur, dat de aarde doet bersten, maar dat ook de stoppelen verteert en het hooi, die men op het levende fundament Christus heeft willen bouwen.

Dat Woord is niet in Rome's kerkmacht; het breekt juist Rome's kerkkracht, en Rome's recht van spreken.

Maar het is ook niet in onze kerkmacht en in de macht van ons preeken. Het oordeelt ook ons, indien we slechts van week tot week een slap aftreksel, een mat gebroken lichtstraal, een dor pogen om het bestaande te conserveeren en de menschen bezig te houden, voor het levende Woord Gods, waarom de tijd krijt in de plaats willen schuiven.

Neen, Godlof, het Woord Gods, hoe ook gekeerd en geweerd, gebonden en afgepast en apart gehouden in onze inbeeldingen, in ons hardslapen, in onze schuldige wereldsche overleggingen, — het Woord Gods is niet gebonden, en het is niet te binden.

Het behoeft niemand. Het is vrij.

Het is *boven* de menschheid en *boven* de koninkrijken, allen roepend om zich aan het Woord Gods gevangen te geven, en de knie te buigen in den Naam van Jezus. Het is *boven* alle tronen en alle machten, maar ook *boven* de Kerk en de prediking; vrij en machtig, als de zon die aan den hemel licht.

Dat Woord Gods zal in de wereldcrisis voor zijn recht staan, voor het recht des HEEREN en van zijn Gezalfde.

Zalig zijn ze daarom, die zich onder het Woord Gods den HEERE gevangen gaven, en die den Naam van Christus uitroepen in de wereldcrisis.

En zalig zijn ze ook, die in den Dienst des Woords geroepen, geen doodgraversdienst doen, maar den HEERE en de menschheid in hun tijd verstaande, in smeeeking en geloof worstelen om het Woord Gods te bedienen aan zijn Gemeente in de

crisis van deze eeuw.

("Hollands' Kerkblad" No. 874-877 2—23 December 1905).

III.

De dienst des Woords is een ambtelijke dienst der Gemeente van den Heere Jezus Christus.

Deze dienst betreft allereerst de Gemeente van Christus zelf.

Gelijk onze ledematen en zintuigen allereerst voor onszelf, en voor ons lichaam dienen, zoo heeft Christus door den Heiligen Geest de ambten ingesteld in zijn Gemeente, als organen van zijn Lichaam, om dat Lichaam van Christus te verzorgen en te dienen.

Zoo schrijft de heilige apostel met nadruk:

"Christus heeft gegeven sommigen tot apostelen en sommigen tot profeten, en

sommigen tot evangelisten, en sommigen tot herders en leeraars, — tot de volmaking der heiligen, tot het werk der bediening, tot opbouwning des Lichaams van Christus. Totdat wij allen zullen komen tot de eenigheid des geloofs en der kennis van den Zone Gods, tot een volkomen man, tot de mate van de grootte der volheid van Christus. Opdat wij niet meer kinderen zouden zijn, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met allen wind der leer, door de bedriegerij der menschen, door arglistigheid om listig tot dwaling te brengen; maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem die het Hoofd is, namelijk Christus; uit wien het geheele Lichaam, bekwamelijk samengevoegd en samen-vastgemaakt zijnde, door alle voegselen der toebrenging, naar de werking van een iegelijk deel in zijn maat, den wasdom des lichaams bekomt tot zijns zelfs opbouwning in de liefde." (Ef. 4:11-16).

Toch ligt in deze apostolische beschrijving van de ordening, die Christus in en voor de ambtelijke diensten zijner Gemeente gegeven heeft, reeds overvloedige aanduiding, *hoe* wij dit "voor de Gemeente zelf" moeten verstaan.

Over den dienst des Woords als het werk der bediening tot opbouwning van het Lichaam van Christus, over den inhoud en de wijze van dit werk, hopen wij nader in bijzonderheden te spreken. Wij merken thans slechts op, dat de strekking van dezen dienst *allereerst* de geloovigen zelf betreft; maar dat juist daarom "de geloovigen zelf niet het *laatste*, en dus niet het *hoogste* en *eigenlijke* doel van dien dienst des Woords kunnen zijn; en dat de strekking van den Dienst des Woords dan ook een *hoogere* en een *verdere* is dan "de geloovigen zelf."

Ook hier gaat het beeld van den dienst der organen van ons lichaam door. Deze organen bestaan niet voor zichzelf, maar ze staan ook niet ter beschikking van de willekeur der andere deelen van ons lichaam. Zij zijn onder ons hoofd gezet, opdat ze, naar het oordeel van het hoofd, beantwoorden zouden aan den wil en de bedoeling van Hem, die ons gemaakt heeft; die ons *tot Zich* geschapen heeft en die onze roeping en dienst tot zijn eer en in het geheel van zijn Werk, van zijn menschdom en zijn Schepping heeft bepaald.

In dien zin nu moeten onze organen onder ons hoofd alle leden van ons lichaam dienen; opdat al die leden zelf tot hun plaats en taak in het lichaam bekwaam zijn; opdat heel het lichaam zoo, "bekwamelijk samengevoegd" onder ons hoofd, dienstbaar zij aan onze ziel; en opdat wij als menschen, als personen, onze plaats en taak onder de menschen, in de menschheid en in het georganiseerde historische menschelijke leven zouden innemen en vervullen tot eer van God en in zijn dienst in de Schepping.

Zóó nu moeten de diensten in Christus' Gemeente de geloovigen, de Gemeente dienen; zóó en in dien zin zijn het diensten voor de geloovigen, diensten der Gemeente.

Zij moeten de geloovigen dienen, niet naar der geloovigen willekeur, maar in de gehoorzaamheid en in den dienst van het Hoofd des lichaams, hetwelk is Christus.

Zij moeten de geloovigen dienen, opdat de geloovigen, overeenkomstig het oordeel van het Hoofd des Lichaams, en daarom naar de meening des Geestes en naar het Woord van God, hun plaats en taak in het Lichaam van Christus onderscheiden, en er toe bekwaam en "volmaakt" worden, gelijk dit in het volwassen lichaam behoort.

De geloovigen moeten als leden van het Lichaam van Christus "opwassen in het *Hoofd*" d.i. zij moeten in gemeenschap met het Hoofd, hun eigen plaats en taak onder het Hoofd onderscheiden en innemen.

Zoo moeten zij ook hun plaats en taak tegenover de *leden* des Lichaams vinden en aanvaarden.

En zoo moet, "door alle voegselen der toebrenging, naar de werking van een iegelijk deel in zijn maat", het *Lichaam* als geheel onder en met het Hoofd zijn dienst en roeping voor God den Vader kennen en vervullen *in de wereld*.

Die dienst en roeping van het Lichaam van Christus geldt ook weer dit *Lichaam* zelf en

geldt zoo ook de *leden* en de diensten, de *ambten*.

Maar ze gaat allerminst in de verplichting tegenover die leden en tegenover die ambten op.

Zoo we de taak en roeping der Gemeente tot de geloovigen, tot de ambten, tot het kerkelijk "*instituut*" bepalen, trekken we slechts een cirkel, die van de ambtelijke instelling uitgaat en tot de ambtelijke instelling terugkeert. We laten dan de Gemeente inderdaad *voor zichzelf* en dan nog wel voor zichzelf als "*instituut*" voor haar ambtelijke ordening, bestaan.

Heel de ambtelijke instelling en ordening, heel het "instituut" der Gemeente is slechts een *middel*, een *hulpmiddel*, dat zijn doel niet in zichzelf heeft.

De ambtelijke instelling en ordening en in verband daarmee het "instituut" der Gemeente onder en voor deze diensten, zijn er slechts "tot het werk der bediening, tot opbouw van het Lichaam van Christus," tot het "opwassen van het Lichaam in het hoofd," tot den wasdom en de volwassenheid van het Lichaam onder het Hoofd.

Het instituut der Gemeente is in zekeren zin mechanisch, ondergeschikt, een uitwendige formeele ordening, een organisatie die het *organisme* van het Lichaam, het levende geestelijke Lichaam zelf, dienen moet in gehoorzaamheid aan het Hoofd.

Dat organisme des Lichaams bestaat door de gemeenschap met Christus, de levensgemeenschap met Christus, het leven met Christus. Het bestaat daarom alleen door den Heiligen Geest, en niet door uitwendige banden.

De roeping van het Lichaam van Christus betreft dan ook allerminst alleen het kerkelijk instituut onder en met en voor de ambtelijke diensten.

Dit zou een terugkeeren zijn van het leven tot de middelen, een onderschikking van het leven aan de middelen, een opgaan van het leven in de middelen.

Hier is de zonde van het *Heidendom*, dat de "godsdienst" voor den "godsdienst" doet bestaan.

Hier is de zonde van het *Jodendom*, dat Israël leerde formalistisch voor zichzelf te bestaan en in "des Heeren tempel" alleen zichzelf en zijn uitwendigen dienst te zien, — met verwerping van den levenden Christus.

Hier is de zonde der *Roomsche kerk*, die de kerk voor zichzelf als instituut doet bestaan en zichzelf als instituut doet op- en ondergaan.

Hier is de zonde van alle *kerkisme*, dat dood en doodend in zijn eigen kweeksel verteren moet.

Hier is een bodem die zijn gewas slechts gebruikt, om zichzelf te bemesten; maar die daarom tegen de levensbron vloekt en onvruchtbaar wordt, dubbele bloemen gevende, die echter niet meer zaaien.

Alle opgaan van eenige uitwendige levensgroepering en levensordering in zichzelf, in zijn middelijk bestaan, is het bedrijf der dooden, die hun dooden begraven.

Het is het bedrijf dat slechts bij brood leeft.

Dat met den dwaas slechts gewin opzamelt in de schuur "voor vele jaren."

Dat slechts werkt, om te kunnen rentenieren.

Het is de vloek van het kapitalisme, dat slechts leeft, om zichzelf te produceeren.

Het is het bestaan van den kring, die het leven van menschheid en Schepping versmaadt, behalve om er zich door te verheffen en er op te teren. Het is het zoeken van de zelfgenoegzame oude Heidensche wereld der volken.

Zulk een bestaan, zulk een leven en streven is geoordeeld door heel het Evangelie, door het Woord Gods; door Noach en Abraham en David; heel het werk van Christus en van

den Vader, die de wereld schiep, den God der geesten van alle vleesch.

"Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam dan de kleeding!"

Aanziet de vogelen des hemels, de leliën des velds, het gras der weiden. Zij leven niet voor het middel. Zij leven voor God. Zij geuren, zij zingen, zij eeren hun Maker in zijn Schepping.

Aanzie het licht, dat nooit tot zichzelf terugkeert, maar dat zich uitgiet, uitstraalt naar den donkersten omtrek in de wereld van den Vader der lichten.

Waar zou het einde, het doel der taak liggen van het Woord Gods, van den Dienst des Woords, van het instituut der Gemeente?

Waar anders dan in het leven der geloovigen, niet als instituut maar als organisme, als woonstede Gods in den Geest, als koninklijk priesterdom, als het verkregen *volk* des Heeren; in het leven van de geloovigen als geestelijke gemeenschap onder en met en voor den verheerlijkten levenden Christus; in het leven der geloovigen als geestelijke menschenlijke gemeenschap in de menscheid in het georganiseerde en organische historische menschenlijke leven op aarde.

Welbewust moet dit menschenlijke leven der geloovigen, die door den Heiligen Geest het Lichaam van Christus op aarde zijn, uitkomen in het leven der menscheid en der tijden, in den gang en de worsteling van dat historische menscheleven.

In het licht van het Woord Gods moet dit leven der geloovigen in gemeenschap jagen naar het wit, naar het mensch-zijn, naar het mensch-zijn-in-gemeenschap, tot den prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus.

De vraag ging dezer dagen in de overwegingen uit, of de Dienst des Woords een strekking en roeping heeft ook voor het politieke en sociale leven.

Ook de Liberalen, die heel de beteekenis van den Dienst des Woords *als dienst van den levenden en verheerlijkten Christus* versmaden, wilden hier het licht ontsteken.

Hoe zouden ze kunnen!

Ons dunkt echter, dat het woord van sommigen, die wél onder het licht des Heeren buigen, ditmaal te zeer in practicale overleggingen over formeele vragen wegdook.

Niet alsof die formeele vragen zonder beteekenis zouden zijn.

De vragen of een Dienaar des Woords ook Volksvertegenwoordiger mag worden; of hij ook zijn talenten aan eenige politieke organisatie, aan belangen van practische politiek en van sociale leiding moet geven indien de nood hiertoe dringt; — het zijn ernstige vragen, waarover ook wij ons onbewimpeld uitspreken, en die we mede door ons woord en onzen arbeid naar ons deel in de praktijk zelf onbeschroomd bevestigend beantwoorden.

Naar ons dunkt, indien wij van de roeping van den Dienaar en den Dienst des Woords voor het worstelende leven der menscheid niet meer verstonden dan dit, we zouden er al heel weinig van verstaan.

Terecht wees Ds. Rudolph dezer dagen op de sociale en politieke beteekenis van Israëls profeten.

Zij hebben die beteekenis niet door eenige uitwendige organisatie te dienen of door diensten te bewijzen in de regeering des lands. Ook daarin zouden zij, als mannen in hun tijd en volk, hun plaats en taak weten te erkennen.

Hun politieke en sociale beteekenis ligt *daarin* echter niet. Zij hebben die politieke en sociale beteekenis in *het Woord des Heeren*, dat zij spreken.

De groote vraag is, gaat het politieke en sociale leven *den verhoogden en verheerlijkten levenden Christus* aan, ja of neen?

Heeft hier *de levende Gemeente van Christus*, de geestelijke gemeenschap der

geloovigen in de menschheid, in maatschappij en volk, een hemelsche roeping, ja of neen?

Heeft *het Woord Gods* hierin voor hen zeggenschap, ja of neen?

En heeft *de Dienst des Woords* als zoodanig daarom hier een heilige en verantwoordelijke taak? — geheel afgezien van de ondergeschikte en bijkomstige vraag, of in eenige organisatie en in eenig ambt van regeering en volksvertegenwoordiging ook Dienaren des Woords als Christenmannen hun volk en broeders kunnen en moeten dienen, indien de nood aan mannen van kennis, overtuiging en bekwaamheid dit vordert.

Zonder een plaats in eenige politieke organisatie heeft de Dienst des Woords een hooge heilige roeping in de zaken van volk en maatschappij. Wel, *heel de wereldstrijd*, ook politiek en sociaal, is een strijd tusschen *God en Satan*, tusschen den *Christus* en den opkomenden *Antichrist*.

Om het Woord Gods gaat heel die levens- en wereldstrijd.

Tenzij dan *naar het Woord Gods*, zullen menschheid en volken, politiek en sociaal, geen dageraad zien.

Heel de strekking en roeping van den Dienst des Woords is daarom politiek en sociaal.

Mits men hier versta, zooals *Gods Woord* verstaat.

Mits men verstaat, dat de *Christus* de Koning der koningen en de Heer der heeren is. En dat *het Woord Gods* het eenige waarachtige licht des levens is, ook voor vorsten en volken, voor regeering en wetgeving, en voor heel de politieke en sociale levensbeweging. En mits men smeekend, in de praktijk de schreden zoekt te richten alleen naar dat Woord des Heeren.

De Dienst des Woords blaast de bazuin waarvoor Jericho's muren zullen vallen, ... Of ze zullen niet vallen!.....

Maar die Dienst des Woords versta dan ook wel, dat hij slechts *dienst* is.

Alleen, zoo al het *volk* des Heeren in de gemeenschap met *Christus* op het hooren van de bazuin *het Woord Gods* in het leven vertolkt, en, — niet door den naaste te smaden en op den nek te trappen, — maar door te spreken en te leven naar het Woord des Heeren het waarachtige licht laat schijnen, — dan zullen wij de heerlijkheid Gods en den dageraad zien.

(*Hollandia No. 885 17 Febr. 1906*).

IV.

Een Zeeuwsch predikant heeft, gelijk recht en goed is, en gelijk zeker alle getrouwe predikers onder de Zeeuwen gedaan hebben, bij gelegenheid van den jongsten watersnood in zijn prediking tot verootmoediging voor God vermaand en bij de bezoekende hand des Heeren gewezen op de zonden van ons volk.

Nog eens, dit was goed en recht. En wanneer deze prediker, na publiceering van het feit zijner boetprediking, hierover door de Liberale Pers aangevallen wordt, staan allen, die bewust Dienaren van Gods Woord zijn, aan zijn zijde.

Sinds Henoeh en Noach hebben alle predikers der gerechtigheid de *roeping*, om van Gods wege de menschen te leeren en te vermanen, en bij Gods oordeelen, die op de aarde zijn, te roepen tot schuldbelijdenis en tot bekeering.

Zóó hebben al de profeten in Israël, in het nationale en sociale leven, in het leven der volken, gesproken. En de Christus heeft zelfs op ongelukken van den dag als bij den val van Siloams toren gewezen als op roepstemmen tot bekeering.

Voor zooveel het liberaal protest deze roepstem tot boete, tot vernedering voor den levenden God, wil weerstaan, omdat hier de prikkel van Gods Woord, ondanks alle aanstellerij van het ongeloof de consciëntiën raakt, moet en mag ons antwoord geen ander zijn dan dat alle Dienaren van Gods Woord als een eenig man en met hen alle geloovigen, die voor Gods Woord beven, dien prikkel nog dieper in de consciëntiën drijven.

Het gaat hierin ten principale niet om den persoon van Ds. Laman die thans aangevallen wordt, of om diens particuliere uitlatingen, maar om *het Woord van den eenigen waarachtigen levenden God*, die den hemel en de aarde gemaakt heeft. *Dat Woord Gods* moet over het menschelijk in zijn gang en lot, en ook over het leven van ons volk in zijn aangrijpende crisis, over het leven van den dag, uitgeroepen worden, ondanks alle ongeloof en ondanks allen afval onzer eeuw; hetzij dat het volk hoore, hetzij dat het spotte en hoone, om daarmee Christus' koorden af te werpen en het Woord Gods van de consciëntiën af te weren.

Het tegenwoordig geslacht der menschen en ook de groote stroom in het leven van ons eigen volk, dat wij liefhebben, maar dat we in zijn afval en vleeschelijke beroering ongelukkig zien, erkent veelszins in de dingen, die gebeuren niet *de hand des Heeren*.

Literatuur en Kunst, Schouwburg en Pers. Wetenschap en Onderwijs, de Sociale beweging en de Politiek, Vorsten en Staatslieden, en de volken die nieuwe toekomst gevoelen, willen van die *hand des Heeren* veelszins niet weten. Zij willen niet weten van den weg des geloofs maar enkel van het schepsel, dat zij vergoden en bewierooken en waarvoor ze wierook vorderen.

Hemelstormend wil ons geslacht enkel op het schepsel bouwen en het schepsel verheerlijken.

Velen willen nog wel het bestaan van God erkennen, en aannemen dat een Almachtig God eenmaal de wereld schiep. Maar dat diezelfde God de wereld *regeert* en dat zijn hand is in de dingen, die gebeuren; dat Hij daarin zijn Raad uitvoert en zijn welbehagen doet; en dat Hij Zich daarin openbaart; dat Hij daarin spreekt van dag tot dag; en dat Hij daarin gehoord en erkend en verstaan, geëerbiedigd en gehoorzaamd moet worden; *dat* werpen zij verre van zich. En dat juist raakt de consciëntiën in de menschelijke overleggingen en daden.

De levende God is niet alleen Schepper maar ook de *God* der Schepping.

Hij is de *God der historie*.

Hij leidt, Hij regeert de volken der wereld. Zijn oog en zijn hand zijn over alle inwoners der aarde en Hij let op al hun werken. Hij beheerscht het heden en de toekomst. De wereld bestaat dan ook van haar aanvang af en in al haar tijden, in al haar wegen en verhoudingen onder zijn bevel, onder zijn gebod. Hij roept alle geslachten tot aan de einden der aarde en in alle tijden tot zijn Naam en zijn vreeze. Zijn is het *begin* en het *einde* aller dingen en zijns is daarom het *heden* aller dingen. Hij zal alle menschen uit alle tijden en volken, en met al hun leven in denken en willen, in zeggen en doen, voor zijn Rechterstoel vergaderen, en Hij zal alle openbare en verborgen dingen der menschen oordeelen. Want Hij heeft zijn weldaden over allen uitgegoten. Hij heeft zijn wet in aller hart gelegd en op aller pad gezet. Hij heeft allen gehoed ook met de roede zijner oordeelen en kastijdingen. Opdat allen Hem zouden zoeken, zij het tastende.

Een waan, een dolle waan is de zoogenaamde levensopvatting van het geslacht onzer dagen, dat menschelijk wil leven alsof er geen God ware in de Historie, in het leven, dat ons leven is.

Men wil leven en met het leven doen, alsof de zaken van land en volk en leven en menschheid maar tusschen de heeren of tusschen de massa's naar believen en berekening afgedaan kunnen worden; alsof we maar kunnen eten en drinken en leven en sterven, bouwen en trouwen en heerschen of opstaan, en doen met het leven en de levensordening naar ons believen, zonder te vragen naar Hem, die op den Troon zit;

naar Hem, wiens wij zijn en dien wij in zijn Schepping, in zijn volken en menschen dienen moeten met al ons zijn en spreken en doen.

De Heere, de levende God heeft hierin niets gezegd en niets te zeggen. En wat er gedaan wordt, dat doen de menschen en de dingen. *Hij* doet geen goed en geen kwaad. Hij doet *niets*.

In die gedachte staat de toon van den dag niet enkel bij Anarchisten en Socialisten, maar in heel de beroering onzer eeuw en onzer dagen, waarin op dit punt inderdaad allen één dreigen te worden.

Door dien waan wordt alle wijsheid des levens verloren, en alle waarheid in ongerechtigheid ten onder gehouden. Ieder staat met een opgeheven vuist. Wie leeft er op gebogen knieën?

Door dien waan gaat alle waarachtige zedelijke tucht uit het leven, en worden alle levensbanden gebroken. Door dien waan worden de consciëntiën vernietigd en breekt de teugellooze willekeur tot vleeschelijke heerschappij en emancipatie los, onder wat namen dan ook.

Maar door dien waan ook wordt de eenige waarachtige Toevlucht voor het menschelijke leven verzaakt, de Toevlucht tot vertroosting, tot vertrouwen, tot hope en tot berusting; de Toevlucht in lijden en onder verdrukking, in leven en in sterven.

De Heere, de God des hemels en der aarde, is *de God der wereld en der Historie*, met wien wij en alle menschen in heel ons leven en lot en in alle gebeuren te doen hebben en dien wij in al onze paden moeten kennen. — Ja dat is de vernederende en verootmoedigende roepstem, die van den God der eere dondert over de levenszee in haar vreeselijke en ontzettende stormen: "Laat de gansche aarde voor den Heere vreezen, laten alle inwoners der wereld voor Hem schrikken! Want Hij spreekt en het is er, in de gansche wereld en eiken dag; Hij gebiedt en het staat er. De Heere vernietigt den raad der Heidenen; Hij breekt de gedachten der volken; maar de Raad des Heeren bestaat in eeuwigheid, de gedachten zijns harten van geslacht tot geslacht". — Maar in diezelfde waarheid is de stem der teedere vertroosting, der liefelijkste der eenige levensruste: "Zie, des Heeren oog is over hen, die Hem vreezen; op hen, die hopen op zijn goedertierendheid; om hun ziel van den dood te redden, en om hen bij het leven te houden in den honger." — Uit deze waarheid, uit dit geloof wordt onze psalm en onze aanbedding, ons hoogst en heilig geluk geboren, in allen nood en strijd: "Onze ziele verbeidt den Heere; Hij is onze Hulp en ons Schild. Want ons hart is verblijd in Hem, omdat wij op den naam zijner heiligheid vertrouwen. Uw goedertierenheid, Heere, zij over ons, gelijk als wij op U hopen!"

Hier is de beteekenis van *het Woord Gods* in de wereld, van het gesproken en geschreven Woord Gods, dat in de Heilige Schrift als de Lamp des Heeren over en voor het leven der menschheid in de wereld gegeven is. Dit woord Gods is in de Historie en met de Historie en voor de Historie gegeven, en het is daarom historisch opgekomen.

De levende God is in de Historie. Die Historie is zijns. Hij *handelt* daarin van haar aanvang af en door al haar tijden heen, in heel haar gang. Hij regeert haar. Hij voert in haar zijn Raad uit, en Hij geeft in haar zijn Raad en wil te kennen. Hij *spreekt* in haar tot menschen, doende en sprekende. Hij spreekt in daden en gebeurtenissen; en het groote werk, dat Hij werkt, en dat in en door den Christus, den Gezalfde des Vaders, voor heel de Historie, ten volle ontsloten en voleindigd wordt.

Maar Hij spreekt daarom ook in *woorden*. Hij heeft van den aanvang der Historie af *zijn Woord* in de Historie gesproken, in de levensworsteling der menschheid, in de woorden in de taal der menschen. *Zij* zeggen, maar *Hij* zegt ook; Hij zegt boven hen en voor hen uit. Hij verkondigt en verklaart door zijn Woord, zijn werken, zijn werk in de Historie, opdat wij van zijn oordeelen en wegen, van zijn groote historische werk in en door den Christus en in de historie van de volken der oudheid en der nieuwe bedeeing zouden weten. Hij zegt zijn Woord opdat wij van zijn werken tot *Hem* zouden komen, Hem

zouden hooren in wat Hij rechtstreeks als onze God tot ons zegt.

Zoo heeft de Heere van ons in de Historie tot de menschheid gesproken, en zijn Woord aan den aanvang op aller weg gegeven. En werd dat Woord verzaakt door de eigenwillige menschheid, de Heere God heeft het bewaard en voortgezet in Israël; Hij heeft het daar *geschrift* doen worden. En Hij heeft het na Christus' verhooving met het apostolaat voltooid en voor goed naar alle volken in de wereld doen uitgaan in *de Heilige Schrift, Gods Woord voor de menschheid, Gods Woord in de Historie*.

Dat Woord Gods richt zich tot de botte ooren, die niet hooren en tot de verblinde oogen, die niet zien, tot Overheden en volken, tot heel de menschheid, in alle leven en in alle tijden, in alle roeping en taak en in alle gebeuren, om over Gods wegen en oordeelen te *lichten* en te *spreken*, en zóó den dollen waan van den dag te keeren en te breken; zóó bij Gods bezoeken te verootmoedigen, te vermanen en te roepen, maar ook te ondersteunen, te vertroosten en te redden.

O, allerwegen wordt de Heere verlaten en verloochent in het leven en de levensberoering; Hij wordt er niet in gezien, gehoord, geëerd en gediend. De menschenwaan beschikt en beslist over alles, legt alles uit en lost alles op, en verteert alles in de wellustige genieting van de bewierooking des vleesches. Maar in die zeeënkoking van vleeschelijken waan staat *het Woord Gods* als een Rots onberoerd; als *het zoeklicht de» Heeren* op eeuwige zuilen rustend, en lichtend, veroordeelend of reddend tegen alle duisternis in. Het Woord Gods spreekt in alle levensnooden en levensverheffingen in alle levensberoeringen; het Woord van den God des levens en der Historie *tot vernedering en tot vertroosting, tot beschaming en tot redding*.

Het is daarom de dure roeping van de *Dienaren des Woords*, om het Woord Gods in het leven van den dag te spreken.

Niet allereerst in macht, in overheersching, in geweld van genie of getal, van naam of rijkdom, in het wapen, waarmee voor den Heere en zijn Gezalfde gestreden moet worden, het middel, waarmee van 's Heeren wege gearbeid moet worden, om de menschheid tot Hem te drijven en van zijnentwege te vernederen en te troosten, te verootmoedigen en te redden, maar in de *prediking van Gods Woord*.

Het *getuigenis* der geloovigen, ook in de Pers, moet zich hierbij aansluiten, maar de eerste roeping is hier toch bij de Dienaren des Woords.

Zij zijn hiervoor van den Heere *gegeven* en in Christus' Gemeente geroepen.

Zij *zijn* hiervoor; en wee hunner, zoo zij het Woord Gods niet spreken in den tijd, waarin de Heere hen gesteld heeft.

Dit Woord Gods hebben zij te spreken, en het als het licht des Heeren te laten uitkomen over de wegen en daden, over de zegeningen en kastijdingen des Heeren in de levenstijden.

Zeker, zij mogen daarin niet anders spreken dan het Woord Gods spreekt. Zij mogen niet bepaalde oordeelen aan bepaalde zonden wijten. Dit *bijzonder* verband is ons verborgen.

Nochtans hebben zij bij Gods oordeelen de zonden te ontdekken.

Zoo mogen zij den watersnood niet een oordeel Gods over de politieke verkiezingen noemen, maar wel moeten zij ook bij den watersnood de zonden van land en volk ontdekken, en tot verootmoediging roepen; de zonden van land en volk bepaald ook in de verwerping en verlating van het Woord Gods gelijk dit ook in de politiek smadelijk uitkomt, waar enkel heil gezocht wordt in den mensch, in den vleeschelijken strijd, in vleeschelijke overmacht en vleeschelijke wegen en middelen.

Bij dit ontdekken der zonden hebben de Dienaren des Woords steeds *van Jeruzalem uit te gaan*. Het zijn vooral ook de zonden dergenen, die Gods Woord kennen en erkennen om welke de Heere land en volk bezoekt. Zoo zij, *die den Naam des Heeren belijden*,

mochten bidden en waken in geloof, en in den eenigen weg van *Gods Woord* mochten volharden, de Heere zou door zijn arm heil over den landzaat brengen, al ware het getal zijner getrouwen gering. Maar zoo *zij* vleeschelijk zich den eigen weg banen, moet het oordeel Gods wel doorbreken tegen hen.

Maar toch, *het opzettelijk en honend verwerpen van Gods Woord*, als het Woord Gods voor *overheid en volk*, gelijk dit geschiedt door hen, die zich *Vrijzinnigen* noemen, is een openbare zonde in ons volk, die tegen dat volk roept naar den hemel, en waarover bij den Dienst des Woords, die de zonden ontdekt, geen stilzwijgen mag zijn.

Wij weten zeer wel dat juist dit spreken van *Gods Woord* voor *land en volk en maatschappij*, de ergernis wekt van het afvallig geslacht.

Wij weten zeer wel, dat als de wetgeving doorgaat op het spoor, dat de eigenwilligheid onzer dagen wijst, en alle levensgemeenschap onder de wettelijke boeien der staatsgemeenschap geregeld en verzekerd wordt, het *slot* gereed ligt voor den mond van de *Dienaren des Woords*, die hierin over land en volk en leven het Woord Gods willen spreken.

Wij weten zeer wel, dat *hierin* vooral het conflict dreigt tusschen het Woord Gods en den afval van het zich emancipeerend geslacht.

Maar dit conflict wenschen wij niet te ontwijken.

Dit conflict ontwijkt Gods Woord niet.

In dit conflict juist moet het Woord des Heeren zegepralen, zij het mede door ons kruis. Niet door getal of macht maar door 's Heeren Geest.

Hierin vooral moet onze strijd zijn, de strijd van het Woord des Heeren de strijd des Heeren zelf.

En daarom mag in dezen, ten spijt van alle rumoer, waarmee men den Dienaren des Woords den mond wil stoppen, geen stilzwijgen bij hen zijn.

(Hollandia No. 893 14 April 1906).

DE GEMEENTE GODS

De apostelen spreken de gemeenten tot welke zij zich richten, aan als *heiligen in Christus Jezus*.

Dat zij daarmede de *plaatselijke gemeente* als zoodanig bedoelen blijkt uit heel den inhoud der brieven, en blijkt nog meer bepaaldelijk b. v. uit den aanhef van den brief aan de Klippensen. Daar staat toch, dat de apostel *hen* bedoelde, die *met de opziensers en diakenen* vergaderden. De brief moest dus bezorgd worden aan *den kerkeraad*, gelijk de brieven van den Heere Christus in Openb. 2 en 3 het duidelijk adres hebben *aan den dienaar des Woords of engel*.

In den eersten brief aan de gemeente van Korinthe spreekt de apostel Paulus die gemeente, waarin zooveel treurigs gevonden werd, aan als "*de gemeente Gods die te Korinthe is, den geheiligden in Christus Jezus, den geroepenen heiligen, met allen, die den naam van onzen Heere Jezus Christus aanroepen in alle plaats, heide hunnen en onzen Heere.*"

En wij doen ditzelfde nog, wanneer wij in het optreden in den dienst des Woords in den naam des Heeren de gemeente begroeten met den zegengroet der apostelen, dien zij op de aanspraak hunner brieven laten volgen: "*Genade zij u en vrede van God den Vader en van onzen Heere Jezus Christus.*"

Die groet komt volstrekt niet tepas, dan alleen daar, waar de gemeente *Gods*, de gemeente der geheiligden in Christus Jezus wordt begroet. Die groet kan alleen daar gebracht worden, waar wij met bewustzijn voor de *geroepen heiligen* optreden. En zij *wordt* dan ook slechts gebracht waar de heilige Sacramenten, doop en avondmaal, als de *zienlijke teekenen van het deelgenootschap aan Christus* worden gevonden, en waar met de *belijdenis* van den naam onzes Heeren Jezus Christus wordt ingestemd.

Maar optredende voor zulk eene gemeente, die rondom de belijdenis staat en onder de Sacramenten ligt, *moet* de dienaar als gezant van Christus met de autoriteit des Heeren nu ook dien groet van hemelvrede brengen.

Hij *moet* straks in het scheiden, niet als één, die een vriendelijken wensch geeft aan de "hoorders" maar als een hemelsche bode den *zegen* van den drieëenigen God uitspreken, die niet aan "hoorders" maar alleen aan de *gemeente Gods* toekomt: "*De genade van onzen Heere Jezus Christus en de liefde Gods en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met U.*"

De Dienaar des Woords moet dus de gemeente in haar uitwendige gestalte als den tempel des Heiligen Geestes erkennen en behandelen en hij mag *tusschen de zichtbare en de onzichtbare kerk wel onderscheiding maar geene scheiding maken*.

Hij heeft te erkennen, dat het *één en dezelfde* heilige, begenadigde, gekochte, gewasschene, verlost, uitverkorene gemeente van den verheerlijkten Christus is, die *onzichtbaar* voor 's Heeren gezant verborgen is, en in wier *zichtbare* gemeenschap hij optreedt, ook al mogen sommigen, — hier meerderen, daar weinigen, — in de huid der kerk met haar vereenigd zijn, die nooit met haar in het nieuwe Jeruzalem zullen ingaan.

Een mensch blijft toch ook *dezelfde*, al wascht hij zich het vuil van de huid, en knipt zich haren en nagels.

Zoo is de gemeente die zalig wordt, *dezelfde* die nu onder de bediening des Woords en der Sacramenten vergadert en verzorgd wordt, al groeit onder die bediening niet alleen het verborgen leven, dat in het eeuwige licht zal juichen, maar ook, naar de aardsche bedeeling, datgene, wat nu nog uitwendig haar aanhangt, maar eenmaal als staande buiten haar leven, zal worden afgesneden, en nooit in Christus en zijne weldaden heeft gedeeld.

De *eenheid* van de *zichtbare* en de *onzichtbare* kerk als *dezelfde bruid van den Heere Jezus*, is dan ook door de ware kerk, en bepaaldelijk door de gereformeerde steeds vastgehouden, maar door *kettens* en *secten* steeds losgelaten.

De bediening des Woords en der Sacramenten is ook *niet mogelijk* zonder de erkenning van die eenheid.

Van de bediening des Woords aan 's Heeren Gemeente moet men dan eene prediking maken voor "mensen," "hoorders," die allen op zichzelf staan, voor zichzelf iets goeds komen hooren, terwijl het 4e gebod, naar de verklaring van den Catechismus, wil, dat wij *tot de gemeente Gods* zullen gaan.

En de heilige Sacramenten komen natuurlijk alleen aan Christus' gekochte en levende Gemeente toe; die kan men *ganschelijk niet* bedienen, zonder de zichtbare kerk voor Jezus' heilige gemeente te erkennen; al zit er om het graan noch een huize, die later als kaf wordt afgeslagen.

Tot de ware bediening des Woords en der Sacramenten zijn de secten dan ook steeds *onbekwaam* gebleken; gelijk iemand, die de eenheid van de zichtbare en de onzichtbare kerk loochent, *noch* als dienaar, *noch* als ouderling van harte werkzaam kan zijn.

Voor hen is Jezus' heilige gemeente, is de gemeenschap der heiligen, *wat anders* dan die kerk.

De hemelsche palmboomen en fonteinen liggen voor hen *ergens anders*.

Het ambt is voor hen een zendingstaak, geen hemelsche gave des Heiligen Geestes voor Christus' lichaam.

En de Gemeente moet onder hun dienst uiteraard *vervallen*.

De scheiding tusschen kerk en geloovigen; gemeente en kinderen Gods; lidmaten en broeders, zichtbare en onzichtbare kerk is dan ook steeds *kerkverwoestend* geweest, wanneer drijvers van die scheiding in het *ambt* kwamen.

Sta daarom ieder, die tot het opzienersambt geroepen werd, toch naar de kennis van de zuivere Schriftuurlijke praktijk. En wie *daarin* het ambt niet kan oefenen, die late toch het ouderlingschap los.

Worde niemand tot het ambt geroepen, — al is hij overigens, gelijk ook vele sectarissen waren, een aantrekkelijk Christen, — wanneer hij beslist ongezond staat in *dit stuk*. Opziener der Gemeente Gods naar de Schrift kan hij niet zijn.

En sta de bediening des Woords en der Sacramenten niet alleen op dezen *bodem*, maar *beheersche* dit beginsel heel de prediking, het huisbezoek, de Sacramentsuitdeeling, de catechisatie, de tucht, de barmhartigheid.

Dan alleen is er ambtsbediening in de kerk naar de instelling van Christus.

Wat zijn toch de ambten van Dienaars des Woords, Ouderlingen en Diakenen?

Zijn het wereldsche ambten, die zoo eens ergens door menschen ingesteld zijn? Zijn het een soort van bestuursfunctiën van een of andere vereeniging of van een gezelschap, dat de zaken naar eigen goedvinden regelt, en aan sommige menschen den titel van herder en leeraar, van Ouderling of diaken gegeven heeft, en zelf bepaalt wat zij in die betrekking moeten zijn? Of heeft eenige kring hen met dien titel gesierd, het nu voorts aan henzelf overlatende, wat zij er mee willen doen en van willen maken?

Neen, en nogmaals neen.

Herders en leeraars of Dienaars des Woords, Ouderlingen en Diakenen hebben ambten, die *door den Heiligen Geest* zijn ingesteld en wel *in de Gemeente van Christus*.

Deze instelling is middellijk tot stand gekomen door het apostolaat, gelijk ook heel het optreden der Gemeente van Christus, van de uitstorting des Heiligen Geestes af middellijk door het apostolaat tot stand kwam.

Dat apostolaat was een instelling van Christus, en het werd zelf door de uitstorting des Heiligen Geestes uitgebracht en in werking gezet. Zoo zijn ook de ambten in de plaatselijke Gemeente van Christus instellingen des Heiligen Geestes door het

apostolaat. Zij zijn daarmee instellingen van Christus zelf in zijn Gemeente, gelijk de apostel in Ef. 4 met nadruk leert.

Waar geen Gemeente van Christus is, daar is dus ook geen Dienaar des Woords, geen Ouderling en geen Diaken.

En waar een Dienaar des Woords, een Ouderling of een Diaken is, daar is hij dit in de Gemeente van Christus.

Wie als ambtsdrager de uitwendige Kerk als de Gemeente van den Heere Jezus Christus verloochent of verwerpt, die vergrijpt zich aan het heilige, en maakt zich schuldig aan een zeer misdadige handeling.

Eerst aanvaardt hij een ambt, dat *alleen* in de Gemeente van Christus bestaat, en waartoe hij alleen door Gods Gemeente geroepen kan worden; en dan verwerpt hij daarna die Gemeente met verachting om haar tot een hoop dood volk te maken, waarin dan enkele geloovigen zitten, die een apart gezelschap zijn, en die elkaar als zoodanig erkennen.

Toch blijven zulke menschen dan maar in die verachte en doodverklaarde Gemeente zich in het ambt handhaven, zich den ambtsnaam toeëigenen, en over de Gemeente beschikken tot haar vertreding en verwoesting, tot haar losrukking van haar eigen fundament, van haar belijdenis, van het Verbond Gods, dat door de heilige Sacramenten bezegeld is.

Eén van twee, óf de Gemeente in haar uitwendige gestalte is de Gemeente van den Heere Jezus Christus, en dan moeten de ambten haar ook als zoodanig erkennen en behandelen; óf deze drijvers moeten het ambt neerleggen, en slechts hun eigen kringetje als de Gemeente van Christus erkennen; zij moeten dan maar in dat kringetje een ambt zoeken; en zij mogen het eenmaal voor Christus' rechterstoel verantwoorden.

Hiermee is nu het beginsel wel scherp gesteld naar de Schrift, maar in de praktijk zijn we er daarmee nog niet.

Wat Dienaars des Woords, wat Ouderlingen en Diakenen zijn, — dat zegt *de Schrift* en de Schrift *alleen*.

Heel de ambtspraktijk wordt hierdoor beheerscht.

Hoe wij in het huis Gods verkeeren moeten, leert ons alleen *de Schrift*.

De Schrift weet voor de Gemeente van Christus nergens van een soort heilig gebouw of bedehuis, waarin zij samenkomt en waar zij op een soort heiligen bodem is. Zij erkent slechts de Gemeente *zelf* als het Huis Gods en weet daarbij van geen gebouwen.

Wat de Heere tot de Gemeente te zeggen heeft, dat heeft hij zelf gezegd in zijn Woord. En Hij wil daarom dat, naar der apostelen voorbeeld en woord, het Woord Gods alleen, het Woord der Schriften, en *zóó* als *de Schrift* het geeft, aan de Gemeente gepredikt zal worden.

Wie niet *uit de Schrift* wil leeren en uit de Schrift alleen, wát hij prediken moet en hoé hij prediken moet, die kan niet als een dienstknecht van den Heere Jezus Christus in Zijn Gemeente dienen.

Maar evenzoo, wie niet *uit de Schrift* en uit de Schrift alleen wil leeren, hoe hij Ouderling moet zijn; hoe hij met de Dienaren des Woords — niet zonder hen, gelijk het thans op vele vacante plaatsen geschiedt — de Gemeente moet leiden en regeeren; hoe hij huisbezoek moet doen; hoe hij de menschen moet voorlichten en vermanen, — die *kan* niet als een dienstknecht van den Heere Jezus Christus in Zijn Gemeente dienen.

En dit geldt in gelijke mate van het Diakonaat.

Ons, die gelooven, dat de Gemeente van den Heere Jezus Christus is, moet het onmogelijk zijn, hierin anders te willen dan de Heere ons leert door zijn Woord.

Wel kunnen en moeten boeken en geschriften, onderwijzingen en voorlichtingen en

voorbeelden ons hier leeren en dienen. Natuurlijk. Maar zij moeten alleen dienen om ons te leeren, hoe de Heere ons door Zijn Woord onderwijst en verlicht, om Hem alzóó in Zijn Gemeente te gehoorzamen.

Wij zullen dan ook moeten komen tot een *beschrijving* van de ambtspraktijk in de Gemeente des Heeren naar het Woord van God.

Wel hebben we zulke beschrijvingen van de diensten, die de ambten naar de Heilige Schrift vorderen, in onze formulieren voor de bevestiging van Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen. En het ware te wenschen, dat allen die tot eenig ambt in Christus' Gemeente geroepen zijn, die beschrijving recht kenden, verstonden en in praktijk brachten.

Maar die beschrijvingen moeten uitgewerkt worden.

Wat wij voor de Scholen vragen en voor de maatschappelijke Corporaties, dat is voor Christus' Gemeente niet minder dringend noodig, namelijk dat eindelijk eens naar Gods Woord worde uitgewerkt, hoe de ambten in Gods Gemeenten moeten bediend worden.

Onze studiën moeten den breidel uitbrengen voor den toemelloozen willekeur, waarmee thans elk op zijn eigen wijze predikt, catechiseert en huisbezoek doet.

De arme Gemeente Gods met wie zoo gespeeld wordt, is er maar de dupe van.

Studiën moeten we hebben, die beschrijven, wat naar het Woord Gods de Dienst des Woords is.

Hoe er gepredikt moet worden overeenkomstig de Schrift en naar het voorbeeld van profeten en apostelen.

Hoe de band moet werken tusschen de bediening des Woords en die der Sacramenten in de prediking en in de Sacramentsbediening beide.

Deze studiën moeten doorgaan tot in de methode en den vorm van de ambtsbediening naar Gods Woord. Zij moeten doorgaan tot in de verbijzondering van den ambtelijken dienst. En zij moeten bij voorschriften voorbeelden brengen.

Wij loopen thans eenigermate gevaar, om met het vroegere (zoo wat luchtigjes voor onzen tijd opgetimmerd en nagebootst) ons tevreden te stellen. En dan weer te vallen in het type der 18e eeuw die niet tot helderbewuste praktijk kwam, maar in een cirkeltje rondliep met een vaste leer in het klein, met vaste uitleggingen, vaste preeken, en vaste aanspraken.

Wij snijden dan de *toekomst* af.

Maar we snijden dan ook *Gods Woord* af.

En we snijden dan ook de *studie* af.

We worden dan midden in de wereld een soort klooster-menschen, een soort domme ordebroeders, die elkaar napraten en naäpen zonder eigen geestelijk optreden en zonder den greep der geroepen dienstknechten van Jezus Christus, die èn teruggrijpen naar *Gods Woord* zelf, èn die den tijd grijpen, welke naar de *toekomst* spoedt.

Daarvoor beware ons de Heere!

Daarom, zoo wij waarlijk van Christus geroepen zijn, moet het met heel den ernst en den ijver des heiligdoms toch eens eindelijk bij ons komen tot studiën over de bediening der ambten naar het Woord Gods.

Tot studiën, die zelf in het *Woord Gods* weten in te dalen; maar die ook zelf den *tijd* weten te onderscheiden. En die het in helder en afdoend licht weten te zetten, hoe het Woord des Heeren en de heilige Sacramenten aan zijn Gemeente moeten worden bediend. En ook, hoe in aansluiting daaraan het Ouderlingschap en het Diaconaat werken moeten.

Thans, — en we leven in de twintigste eeuw, waarin heel het leven zich rekenschap geeft

van zijn doen en laten! — thans doet in de prediking van Gods Woord en in den dienst der Gemeente elk wat goed is in zijn oogen. "Een goede broeder" "een beste broeder", dat is thans het einde van alle tegenspreking. Maar die goede en die beste broeders, die zonder de onderscheiding, welke Gods Woord vordert in het ambt werkzaam worden en zelfs den kansel betreden, om daar op eigen houtje zoo wat te doen, — zij zijn oorzaak; dat de Gemeente Gods door verwaarloozing van de instelling des Heiligen Geestes verschrompelt en bederft.

Die Gemeente zal zonder ernstigen studiearbeid voor de ambten niet de kloeke bewuste getuige des Heeren zijn in de ontroerende eeuw onzer dagen, maar een goede hals zonder bewuste kracht in de wereldbeweging, ja een goede hals, die den glimlach wekt op de straten.

Nog een halve eeuw zonder principiëele en krachtige methode naar het Woord Gods, nog een halve eeuw zonder afdoende studie, — en er is geen redden meer aan.

Dat zal het oordeel des Heeren zijn over wie ten bate van eigen willekeur en heerschappij aan de Gemeente Gods niet hebben gegeven de eere en den arbeid, welke haar toekomt.

("Hollandia" No. 901 9 Juni 1906).

VERWERELDLIJKING

Verwereldlijking; dat is de gedurige zonde van het geslacht, dat door de genade des Heeren geroepen werd tot zijn Naam en Woord, om zijn volk, zijn Koninkrijk te zijn.

Het is de historische zonde van Israël; en die nog altoos weer machtig heerscht in het oordeel van hen, die wel over Israëls zonde het hoofd schudden, maar die op hun wijze Israël narekenen en nadoen naar dezelfde methode.

We hebben hier te doen met de *eigenlijke* zonde; want elke zonde is in beginsel dezelfde.

Het is de zonde, wier karakter in den Hof van Eden openbaar geworden is, namelijk als een *verzaken van het beginsel en den grond des geloofs* voor *uitwendige* gronden en *vleeschelijke* redenen.

En nu praten de menschen heel veel over zonde; maar als *hierin* het goddelijk licht, het licht van Gods Woord, op hen valt en op hun weg en rekening; als het Woord Gods hen ontdekt en veroordeelt, en onderwerping vordert aan de beginselen van Gods Woord, dan worden ze boos en bitter; of ze maken zich met een verwaand compliment van den Heere en zijn Woord af, om hun eigen vleeschelijken zin te blijven doen en met hun geëerd gezelschap, dat de gewone rekening volgt, op goeden voet te blijven.

Wat is toch de *verwereldlijking*?

De vroomheid des vleesches heeft daar ook een opvatting over, die zoo oud is als de wereld, en die dan ook in onzen ongeestelijken tijd erg in de mode is.

"Verwereldlijking" is naar die modieuse opvatting het tegenovergestelde van "onthouding". Gij verwereldlijkt als ge feestviert; als ge bruiloft viert; als ge trouwt; als ge niet alleen water drinkt, maar ook "een weinig wijns"; als ge rookt; als ge op reis gaat, om iets van de wereld te zien; als ge lacht; als ge musicceert; als ge deze of die kleur in uw kleed draagt; als ge belang stelt in het publieke leven, in het breede leven der menschheid; in die menschen zelf, in de onvrome menschen, in de tollenaars en de zondaars; in de armen, maar ook in de rijken.

Dat is de oude vleeschelijke opvatting van vroomheid. Het is de Heidensche opvatting. Het is de Farizeesch-Joodsche opvatting. Het is de Roomsche opvatting.

Het is de opvatting van kluis en klooster, maar het is ook in den grond de opvatting der geheele wereld. Zóó vindt de wereld zelf, dat "vroomheid" moet zijn.

Daarom moeten wereldsche menschen niets van die "vroomheid" hebben; daarom vinden zij "vroomheid" onuitstaanbaar, onnatuurlijk, onoprecht en huichelachtig. En daar hebben ze een heel groot stuk gelijk in. Want die "vroomheid" van "raak niet en smaak niet en roer niet aan" is niet in eenige waarde, maar slechts tot verzadiging van het vleesch; zij is uit de gewone vleeschelijke uitrekening, een krenterige vleeschelijke uitrekening die vroomheid fabriceert zonder geestelijken inhoud, "dood als een pier". En die uitgerekende duiten-dieven vormt.

Het is dan ook niets te verwonderen, dat de menschen van deze modische vleeschelijke vroomheid, die zoo oud is als Babel, met de Heilige Schrift en met den levensstroom, die daarin bruischt in conflict komen.

Hun is de vroomheid der Schrift niet vroom genoeg, wijl die in hun plooimutsje niet past, in hun doodkistje niet in wil.

Daarom vinden zij er eerst wat op, door zich met de Schrift als "*de Schrift*" niet te bemoeien, maar haar door hun zeeffe te gieten, er hun boontjes uit te lezen, er "teksten" uit te halen, die "vroom" zijn. Maar eindelijk moeten ze wel, voor de Schrift geplaatst, naar den eisch van hun "ethisch beginsel" van hun "vroomheid", van hun eigenwijs formeel gedoe, die Schrift als *Gods Woord* tegenstaan, bitter tegenstaan, en van zich afwerpen.

Zoals de Farizeën Christus verworpen hebben.

O, de vijandschap van die doode en door Christus vervloekte vroomheid is zoo doodelijk en venijnig! Deze "vromen" zijn de fanatieken der doode wereld, die de profeten dooden en die de waarachtige geestelijke levensbeginselen van Gods Woord met hun vuile vleeschelijke voeten in vleeschelijke verwaandheid vertreden.

Neen, *verwereldlijking* is heel iets anders.

"Van al de boomen dezès Hofs zult gij vrijelijk eten," zoo heeft de Heere God in Edens Lustwarande gesproken. Heel de wereld zijner Schepping, heel het leven is zijns, en het is in zijn geheel, en in alle schatten, gaven en krachten tot zijn eer en heerlijkheid en tot zijn verheerlijking geschapen.

Maar *het in de plaats stellen van eigen keus en rekening, eigen opvatting en gedoe, eigenwijsheid, eigenwilligheid en eigengerechtigheid voor het Woord des Heeren en voor het geloof*, — dat is verwereldlijking.

Israël had ook zijn eigen kijk op de zaken in Samuëls dagen, op de verwarring der stammen sinds de dagen der richters, op de volksontbinding en vernedering. Daar moest een eind aan komen. En daarom ging een raadslag uit, die hope op redding moest brengen, en die weldra als de raad der wijsheid door allen werd toegejuicht en toegestemd: "*Geef ons een Koning, als de volken, die rondom ons zijn!*"

Zoo heeft ook na de dagen van Ezra en Haggai, van Nehemia en Maleachi, in de verwikkeling en beroering der tijden het Farizeïsme zijn raadslag gegeven om het volk te behouden, een raadslag, die ten slotte alle verantwoordelijke wijzen en leidslieden deed hoofdknikken bij Kajafas' woord, dat één mensch, hoe jammer het ook van dien éénen was, dat "één mensch moest sterven voor het volk," opdat niet het geheele volk uiteen spatten zou en den vijand ten prooi vallen.

Voor den eigenwilligen raadslag des volks moest in Samuëls dagen die Eéne wijken, die *Israëls Koning* was, — immers een hoogst onpractisch idealisme!

Voor dienzelfden raadslag moesten later de profeten vallen, die als onpractische menschen in den weg stonden met *het Woord des Heeren*.

Voor denzelfden raadslag ook moest de Christus ten doode verwezen worden, omdat Hij het Farizeïsme verscheurde om *de Schrift* over het wegzinkende volk te laten lichten. En Hij viel ten offer met de Schrift.

Israël is het volk des *Heeren*, het Koninkrijk des *Heeren*.

De Heere regeerde zijn eigen volk onder de volken door zijn *Woord*, door zijn *Geest*. Hij had zijn eigen Troon, zijn eigen Schepter. In een land van melk en honig vloeiende zette Hij zijn volk midden in de branding van het leven der volkeren; maar om er te leven door het *geloof*.

Het *Verbond*, de *belofte*, het *Woord* des Heeren was Israëls schat, waar alle zegeningen aan verbonden waren en uit vloeiden naar den regel des Koninkrijks: "Zoekt als uw eerste en eigenlijkste leven het Koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden."

Israëls koning was de Heere en dit volk was het volk zijns eigendoms. Dat was geen onpractisch idealisme, maar het was de hooge realiteit der waarheid Gods.

O, heel het bestaan, de wil en het Woord van den levenden God zijn voor het vleesch, dat met zijn vijf doode vingers regeeren wil, onpractische onbruikbare idealen, waar men in deze wereld niets mee uitvoeren kan. Maar juist die voor het vleesch onbruikbare dingen zijn de grondslagen, de krachten, de schatten en de voorwaarden voor het leven van het Israël Gods. *Zij zijn de waarheid van Israël*, zonder welke Israël geen Israël meer is.

Aan *die waarheid* alleen hangt de eenige uitkomst, het bestaan, de toekomst en de vrucht van Israël. En die vrucht en die toekomst zijn dan ook alleen het deel van het

waarachtige geloof.

Het is *de Profetie*, die door de genade en den Geest des Heeren bij de voortgaande verwereldlijking van Israël die waarheid, die schat, die kracht in Israël bewaart, door te staan *in den Naam en met het Woord des Heeren alleen*.

Zij wordt echter in Israël met den nek aangezien, omdat de Profetie het volk in de war stuurde, wijl zij de kracht der praktische maatregelen ten goede van het volk brak.

Maar toen die praktijk eindelijk doodliep, was de Profetie de toevlucht der benauwden in den nood.

Toen bleek het, dat één profeet des Heeren als Elisa meer waard was tegen de Syriërs dan heel het leger van Israëls koning in Samaria.

En als even het verblinde oog door de genade des Heeren geopend werd, schouwde het *Israëls ware legermacht*, de legerschare van *Israëls waren Koning*, van den Heere, in vurige wagens en vurige paarden, die den profeet, *den bewaarder van het Woord des Heeren*, omringden.

Zullen Kerk en volk in de branding der tijden naar *het Woord des Heeren* hooren, om den weg te kiezen bij het licht van den levenden God, bij het licht, dat van boven is? Zullen zij hun weg kiezen in het *geloof*, en durven rekenen naar de waarachtige beginselen van het Woord Gods?

Of zal het *Woord van den levenden God*, zullen de beginselen der *Heilige Schrift*, zal de rekening des *geloofs* als "onpractisch idealisme" worden weggeworpen, veracht en verspot, om te blijven bij de rekening der vijf doode vingers?

De rekening van Gods Woord is, dat één meer is dan duizend.

De rekening van Gods Woord is: "Zoo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn V'

De rekening van Gods Woord is: "Niet door kracht noch door geweld maar door mijn Geest zal het geschieden!"

De rekening van Gods Woord is: "Vervloekt is de man, die vleesch tot zijn arm stelt!"

De rekening van Gods Woord is: "alle vleesch is gras, en de wereld gaat voorbij, maar die den wil van God doet, blijft in der eeuwigheid!"

De rekening van Gods Woord is: "vrees niet, *geloof* alleenlijk!"

Wee wie het Evangelie van den Heere Jezus Christus verhandelen als een koopwaar en het Woord Gods maken tot een statiepaard voor zich, om op te rijden!

De Heere zal hen verdoen door het zwaard van zijn lippen.

Maar de geringen, de eenvoudigen, de weinigen, die hun geloof niet verkoopen of dienstbaar maken aan het vleesch, maar die vereenzaamd blijven in zijn spoor, *wachtend op zijn Woord*, — die zullen overwinnen.

Zie toch bij het licht van Gods Woord, met geestelijk verlichte oogen: *vurige wagenen en vurige paarden*.

("Hollandia" No. 926 1 Dec. 1906.)

IN HET HUIS GODS

I.

Wanneer de apostel Paulus leert, "*hoe men in het Huis Gods moet verkeer*" (1 Tim. 3), dan bedoelt hij met dit "Huis Gods" niet een kerkgebouw, maar, gelijk hij er met opzet bijvoegt, "de Gemeente des levenden Gods."

Dit is ook de uitdrukkelijke leer van heel het Nieuwe Testament. Er bestaat sedert de uitstorting van den Heiligen Geest geen andere tempel Gods dan *de Gemeente des Heeren*.

Eigenlijke "kerkgebouwen" bestaan in heel het Nieuwe Testament niet.

Zij behooren ook in het geheel niet tot het wezen der Christelijke Kerk, noch tot de Christelijke religie. Ze zijn niet anders dan huizen, waarin de Gemeente van Christus voor haar samenkomsten een geschikt onderdak zoekt; hetzij die gebouwen haar voor haar uitsluitend gebruik toebehooren, hetzij die anderer eigendom zijn, maar door haar voor haar samenkomsten worden gebruikt.

Alle gewoonte, om van een zoodanig gebouw als van "een huis Gods" te spreken, "waar de Heere zijn Naam gedachtenis gesticht heeft," en ook alle "inwijden" en "uitwijden" van zulke gebouwen moet daarom door ieder, die het Woord Gods en de meening des Geestes in de Gemeente van Christus verstaat, worden weerstaan.

Zulk een spreekwijze bedroeft den Heiligen Geest. Zij behoort tot het wederherstellen der schaduwen en ceremoniën des Ouden Testaments, die met het scheuren van het voorhangsel des tempels bij den dood van Christus gevallen zijn, en die door de geloovigen in den Heere Jezus Christus niet weder mogen worden opgericht.

Heel dit spraakgebruik ligt op den weg der Roomsche afgoderij. Het is met het beginsel der Réformatie in lijnrechten strijd, en het breekt haar kracht.

De handeling van den Heere Jezus Christus, die een geesel van touw vlocht, waarmee Hij de koopers en verkoopers uit den tempel dreef, zeggende: "maakt niet het Huis mijns Vaders tot een huis van koophandel" kan dus op "*kerkgebouwen*" als zoodanig niet toegepast worden.

Die handeling moest ook juist mede dienen, om den waren tempel aan de Joden te ontdekken, en om den "kuil der moordenaars" te ontblooten, die niet door de verkoopers van duiven werd gevuld, maar door de statige Wetgeleerden, die den *Christus* in het Huis zijns Vaders niet eerden en die *de Schrift*, het lichtend *Woord Gods*, verduisterden.

Alle religie, die haar inhoud niet enkel heeft in *de geestelijke gemeenschap der geloovigen met den levenden God*, en *daarin* met elkander, door het geloof in den levenden *Christus* en in het eenige licht van het *Woord Gods*, — is afgoderij en beeldendienst.

De touwgeesel van den Heere Jezus is één met het tweesnijdend scherp zwaard waarmee het Boek der Openbaring Hem tusschen de gouden kandelaren ontdekt. Niet slechts de duivenverkoopers en veedrijvers worden daarmee getroffen en de tafels der geldwisselaars omgekeerd, maar de Wetgeleerden worden er door uitgedreven; de Farizeën worden er door geoordeeld; heel de uitwendige tempeldienst, die *de Schrift* wil breken, wordt er door in puin geworpen; en de waarachtige Gemeente der geloovigen, het wormken Jakobs van ouds wordt er door vrijgemaakt in de gemeenschap met den eenigen en hun alleen dierbaren *Christus*, en door Hem met den Vader in de Hemelen.

Daarom treft de touwgeesel van den Heere Jezus Christus met het Zwaard zijner lippen, hetwelk is Gods Woord, nog steeds *alle misbruik in de Gemeente van Christus*, die door het Woord Gods ontdekt en geoordeeld wordt, als strijdig met de waarachtige religie naar de meening des Geestes.

Niet het "kerkgebouw" is hier het heiligdom, dat doorzuiverd moet worden, maar alleen *de Gemeente van Christus*.

Een "*kerkgebouw*" is niet een soort heiligdom.

Het is gewoon een huis van hout en steen en glas en ijzer.

Het heeft zijn eer of oneer als gebouw, als product van menselijke bouwkunst, gelijk ook alle andere gebouwen.

En het heeft zijn eer naar de waarde van zijn gebruik voor het menselijke leven, zoals een ander gebouw ook. Een gebouw ten gebruike der Gemeente van Christus op aarde wordt door dit gebruik geëerd.

Alle gedachte echter, dat zulk een gebouw *als gebouw* aan God gewijd is; dat de Heere er in woont; en dat drempel en posten, gewelven en vloer van dit gebouw *heilig* zouden zijn is in hooge mate superstitieus.

Een zacht gemoedelijk woord, half vergoelijkend gefluisterd, met streeling der valsche vroomheid, baat tegen deze zonde niet, maar heeft er gemeenschap mee.

"Wee, die het kwade goed heet en het goede kwaad!"

Neen, hier moet wel de *touwgeesel* gevlochten worden.

Hier moet met het vlijmscherpe *Woord Gods* worden getroffen. Opdat *Christus* in zijn Gemeente zijn gestalte moge hebben, en de *waarachtige* zoete troost, waarmee God zijn volk getroost wil hebben, de troost, *niet* van ingebeelde eigen vroomheid en godsdienstigheid, maar van hemelsche goddelijke liefde en genade, vloeie in de doorwonde en verslagen harten, waarin de waarheid Gods de diepten der ellende ontdekt.

Christus moet aan zijn eigen volk toegeëigend worden door het levende krachtige *Woord Gods*; en in de *gemeenschap des Woords* moet zijn Gemeente in haar hemelsche roeping van den Vader op aarde zich bewust worden. Daartoe moet alle ingebeelde godsdienstigheid, die aan een vorm of een plaats, aan een stuk geld of een bolle broods, door ons voor de voeten des Almachtigen gelegd, of ook aan de roerselen van het eigen hart zich vastklemt, noodzakelijk worden vergruizeld, beschaamd en veroordeeld.

Dán zal men den Heere ook het goud van Scheba geven, niet tot zelfverheerlijking maar voor den dienst van zijn Naam, en Woord en in waarachtige geestelijke liefde. Alleen de boetvaardige, die zelf door goddelijke liefde en genade gezalfd wordt, is bekwaam, om de eigen nardusflesch aan de voeten des Heeren te breken.

De touwgeesel van het Woord Gods en van den ijver zijns Huizes moet dus allereerst den *Dienst des Woords* treffen.

En de Dienst des Woords moet ook zelf met dezen geesel in herderlijke trouw en door de liefde van Christus weten te treffen.

Opdat de ongeestelijke leugen van voor het aangezicht des Heeren beschaamd, verlegen en benauwd wegwijke, en de eenig Gezegende, die in den Naam des Vaders komt, ontmoet moge worden door het arme volk, welks Koning Hij is.

Daarin is ook de oplossing van het financiële vraagstuk voor de Gemeente van Christus op aarde.

Niet slechts is daarin voor de Sociale benauwing in den volksstaat en in de maatschappij de oplossing; als *het Woord Gods* weer tot zijn recht komt in de Gemeente des Heeren; als de Heere weer door zijn volk wordt aangelopen; als het getuigenis der Gemeente weer kracht krijgt naar buiten; en als de vensteren des hemels weer door den Vader der lichten naar zijn belofte geopend worden.

Neen, maar dan zullen ook voor den Dienst des Woords en voor het leven der Gemeente van Christus de stoffelijke middelen niet ontbreken, maar rijkelijk toevloeien.

Waar het Woord Gods zich in zijn waarachtige gedaante openbaart, daar bouwt Christus, bij het nederwerpen van den valschen tempel, den waren tempel op in drie dagen.

Daar wordt het vraagstuk *uit den hemel* opgelost, *door den Heiligen Geest*, in de *harten* dergenen, die door Gods Woord gevangen worden.

Dàt komt den Christus toe.

Dan behooren wij hem toe met lichaam en ziel, en met al het onze.

Dan is Hij waarlijk de Koning der eere onder ons, dien wij niet gelukkig maken met ons goud of zilver of met een stuk van ons kapitaal, maar aan wiens gezegende voeten wij in aanbidding nederleggen goud en wierook en myrre, een stuk van ons brood of ons penningken.

Er is geld in overvloed, ook voor de Gemeente van Christus, voor den Dienst des Woords, voor de Scholen, voor de Zending, voor heel den strijd van het Woord Gods.

Het is in de huizen, in de kasten en in de zakken, in het groote en in het kleine gewin ook der geloovigen. Het ligt op vele plaatsen te beschimmelen, en de worm kruipt er uit. De gunst des Heeren, zijn waarachtige gunst in het leven der geloovigen en van hun zaad, is achter een donkere wolk schuil, omdat zij den Heere voor een bagatel willen afkopen, inplaats van Hem blijmoedig naar zijn Woord te eeren. En, zoo het ons leven mag zijn om naar Gods Woord te hooren en Christus' eigendom te zijn ook in den strijd van zijn Woord en Gemeente, — zal de Heere dan ook de hand niet vullen, die thans ledig is?

Dan zal de Gemeente recht doen aan den Dienst des Woords. En zij zal daarom dan ook zeker aan de Dienaars van Christus weer de maatschappelijke eere geven van een levensonderhoud naardat het leven voor Gods Woord in den tijd van het heden vordert, — niet minder dan de Heere onder de bedeeeling der schaduwen de priesters verzorgde bij den dienst des altaars.

Wij wilden voor heden niet weer schrijven over de *zitplaatsen* in de vergadering der Gemeente van Christus onder den Dienst des Woords.

Wij vertrouwen, dat wie Gods Woord liefhebben ook naar pat Woord zullen hooren en doen; en dat de gelijkheid en de vrijheid *aller* geloovigen in de vergadering der geloovigen erkend zal worden, gelijk het betaamt.

Iemand, die hier niet tot het Woord Gods doordrong, kan wel eens een verkeerden raad geven, maar zoo Gods Woord hem keert, zal hij hooren, en zich laten gezeggen.

Dat is geen schande maar een eere.

Dat is ook de eere van Gods Woord en van de genade des Heiligen Geestes.

En wie, tegen Gods Woord in, eigen hoogheid wil laten gelden, die zal toch door het volk des Heeren niet gevolgd worden, zoo het licht des Woords ontstoken wordt.

Daarom zwijgen wij nu liever over de *zitplaatsen*, tenzij de nood ons opgelegd wordt.

Wij schrijven liever wat meer over den Dienst van Gods Woord zelf, waarin wij zelf met allen zooveel behoefte hebben, aan den touwgeesel des Heeren, die de dwaasheid van ons wijken doet.

Voor heden dan echter nog even een paar opmerkingen over het zitplaatsenvraagstuk.

Men zegt: wat gij schreeft, is wel de goede *theorie*, maar hoe moet het met de *practische* bezwaren.

Ook de *Rotterdammer* publiceerde die vraag.

Dit woord "théorie" schaadt onzes inziens de heiligheid van Gods Woord. Eén van beide: het geldt hier een *beginsel* voor het leven der Gemeente van Christus *naar de Schriften*, — en dan is het geloof hieraan gebonden; óf het recht en de vrijheid aller geloovigen in de vergadering der Gemeente van Christus gaat in dezen buiten de Schrift om en raakt geen goddelijk *beginsel*, — en dan zouden wij zeker grootelijks onrecht hebben in ons scherpe woord op dit stuk.

Wat nu die "practische bezwaren" betreft, *wij hennen die niet*; schrijver dezès heeft ze nooit ontmoet.

Ons antwoord ligt in het boven geschrevene. Zoo *het Woord Gods* zijn vrijen loop heeft, en niet verijdeld wordt door wat gebazel van ons, die *Dienaren des Woords* moeten zijn en die geen mooie of niet-mooie eigen gemaakte preekjes moeten houden, naar den smaak der menschen, — *dan lost Gods Woord de moeilijkheden op*. Dan draagt elk geloovige naar zijn vermogen en geheel vrijwillig door de genade des Heeren voor de Gemeente van Christus bij, en wil zich daartoe gaarne vrijwillig *verbinden* bij de week, of bij de maand, of per kwartaal, of per jaar. Dan komen er ook, gelijk het den Heere toekomt, kapitale giften en bijdragen van hen, die als geloovigen niet meer zijn dan anderen, maar wier hand de Heere maatschappelijk gevuld heeft met *zijn* goed.

Een andere oplossing weten wij niet, begeeren wij ook niet.

Een "doode gemeente", die het Woord Gods niet verdraagt, door een financieel plannetje aan een bloeiend zaakje te helpen tot zelfstreeling of om een plaatsje te hebben vóór onszelf of voor een ander als predikant, daar steken wij geen vinger voor uit.

Het *kan* ook niet, tenzij men menschen dient. En het is geen goed, maar kwaad.

Alleen door het Woord Gods kan Christus' Gemeente bestaan; maar door dat Woord zooals het *is*, onverholen en in zijn geestelijke kracht. *Daaraan geeft de Heilige Geest* getuigenis. En *alleen* de Heilige Geest bouwt de Gemeente des Heeren.

Een dood paard moet *omvallen*, en een "doode gemeente" ook.

En wie in een levende Gemeente van Christus niet voor *het Woord Gods* wil bukken, die moet daar niet in eere op een kussen gezet worden, maar hij moet door het Woord des Heeren worden getroffen; en als hij het Woord Gods weerstaat, moet hij worden uitgedreven.

De *practische ervaring* van schrijver dezès, nu meer dan twintig jaar, sinds hij zich door Gods genade in zijn Gemeente en in den Dienst des Woords aan *Hem* en zijn *Woord* mocht gevangen geven, is deze, dat *de Heere getrouw is*, en dat Hij zijn volk gewillig maakt, om naar zijn Woord te hooren.

Gebrek heeft schrijver dezès in dien weg nooit bedroefd; en evenmin de Gemeente des Heeren, waar hij haar in het Woord Gods dienen mocht.

Nog dit zij hier bij gevoegd. Iemand schreef aan schrijver dezès: "*gij* zijt benauwd voor uw tractement!" Daartegenover mag hier tot roem van Gods genade en voor het aanzicht van zijn Gemeente onverholen verklaard, dat dit *nooit* het geval geweest is, en dat het *nog* in geen enkel opzicht zoo is. Als schrijver dezès over "tractementen" schreef, was het steeds om zijn broeders, die lijden. Persoonlijk is schrijver dezès door Christus' Gemeente tot op dit oogenblik steeds liefelijk verzorgd, en heeft hij, ofschoon onbemiddeld, met een groeiend gezin, en bij niet kleine levensbehoeften, nimmer geldnood in den benauwendenden zin van oogenblikkelijk gebrek gekend.

Hier zou veel van te verhalen zijn; maar dit voegt niet.

En vraagt men naar een *practicalere regeling*, och, die is heel eenvoudig.

Behalve de zitplaatsen voor de dienstdoende ambtsdragers, koster, enz. moet *heel het kerkgebouw aan de vrije beschikking der Gemeente* staan.

Wie een *vaste* zitplaats als lid der Gemeente vraagt voor zich of de zijnen, moet die kunnen krijgen in één kerkgebouw. Hij *kan* er dan, zoo hij dat wenscht, een afzonderlijke bijdrage voor aan de Kerk, geven, die hij echter geheel vrijwillig bepaalt. Maar hij *behoeft* zulk een bijdrage in het geheel niet te geven. En wij hebben haar ook liever niet. Wie zijn bijdrage voor de behoeften der Gemeente verhoogen kan, die *moet* dat toch doen; het is niet recht, wanneer iemand dat alleen doet, omdat hij een vaste zitplaats heeft. Ook is het altoos hard voor een arme, wanneer hem *voor zijn zitplaats* een inschrijvingsbiljet aangeboden wordt en hij zich tot zulk een bijdrage toch niet verbinden

kan. Elk geve dus *zoo hoog mogelijke vaste bijdrage* voor de Gemeente; maar in zijn *zitplaats* handele hij als één, die met de armsten gelijk staat.

Velen minnen echter niet een *vaste* zitplaats maar een *vrije* zitplaats. Ook omdat zij de vrijheid willen behouden, om niet in één, maar in *alle* kerkgebouwen der Gemeente hunner woonplaats tot den Dienst des Woords te kunnen opgaan.

Om *het Woord Gods* moet onzes inziens die vrijheid ook ten volle gëerbiedigd worden.

Dwang voegt ook hier de Gemeente des Heeren allerminst.

Waar in de vergadering der Gemeente het Woord Gods bediend wordt, daar moet die vergadering voor de lidmaten der Kerk toegankelijk zijn.

Wij weten wel, dat sommigen hechten aan uiterlijke gaven, maar zij komen dan toch tot de prediking van Gods Woord, waaraan die gaven dienstbaar zijn.

De leer, dat de Dienaar des Woords bij den Dienst des Woords niet in aanmerking komt, mogen wij ook niet toegedaan zijn.

Men kan dan wel overal laten lezen, en in den blinde beroepen.

Neen, de Heilige Geest verwekt ook in den Dienst des Woords onderscheiden mannen en krachten; en niemand mag Hem bij de bewerking der Gemeente van Christus door het Woord Gods aan menselijke dwangbepalingen binden.

Zóó ook werkt de Geest des Heeren door den Dienst van enkele Dienaren van Christus op anderen. Dat is altoos zoo geweest. En dat heeft een geestelijke zijde, die niet miskend mag worden.

Maar daarom ook *mogen* niet in eenig kerkgebouw, *alle* zitplaatsen of *al de meer gewenschte* zitplaatsen, *vast* gemaakt worden, om *het overschot* voor de vrije zitplaatsen te laten.

Integendeel.

Slechts een *deel* der zitplaatsen mag voor vast gegeven worden. En de *vrije* zitplaatsen behooren *even goed* te zijn als de vaste.

Daarom hebben wij altoos geadviseerd: trek door het kerkgebouw van den kansel af een rechte lijn, die de zitplaatsen *in twee gelijke helften* verdeelt. Sta in de *ééne helft* een *vaste* zitplaats toe, aan wie het verlangt. Maar laat de *andere helft* geheel *vrij*.

En laten voorts geschikte broeders tot aanwijzing van de vrije zitplaatsen zich ten dienst bieden, opdat alles met orde en eere geschiede.

II.

Heel de welstand van ons kerkelijk leven hangt er aan, dat de Kerk voor ons *de Gemeente des levenden Gods* is, gelijk Hij ons in *zijn Woord* leert.

Alle religie en alle kerkelijk leven, waarin dit *beginsel* ontbreekt of verzaakt wordt, rust in den mensch, komt uit den *mensch* op, en is niet anders dan één der vele overeenkomsten, vereenigingen en ondernemingen van *menschen onder elkaar*, die men naar menselijke willekeur inricht.

Waarachtige *religie* is dit alles *niet*.

Zeker, men kan zulk een menselijke inrichting, onderneming en samenkomst, in plechtige gebouwen laten leven; men kan er zinnelijke stemming in brengen door kleur en lijn; men kan er het gevoel opwekken door den orgeltoon; men kan er aandoening hebben, door er met toepassing op het gebouw te zingen: "Och mocht ik in die heilige gebou wen!" Men kan er in één woord ziellijk *gevoel* in doen

leven, menselijk gevoel, gelijk de Kunst dit verstaat. Men kan er met ernst "stemming" in verzorgen; men kan op geregelde tijden die stemming ondergaan, om er

door aangeraakt te worden; om zoo een "Zondag" te hebben onder de dagen; en om zoo te behouden, wat men de "waarneming" van zijn "godsdienst" noemt.

Maar *waarachtige religie* is dit alles *niet*. Het is bloot roersel *in* het schepsel en *door* het schepsel en *voor* het schepsel.

Het staat in beginsel lijnrecht *tegenover* de waarachtige religie, die waarachtig en bewust leeft in de aanbidding: "Bij *U* is de fontein des levens! In uw licht zien wij het licht. Uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen! Hem zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid."

Natuurlijk, indien onze religie zou zijn *stemmings*onderneming, om ons goed te doen; om stemming te vertolken en stemming te wekken; om stemming te uiten en stemming in het leven te bevorderen; gelijk alle hoogere Heidensche religiën het verstonden, en gelijk de Kunst het in onze dagen verstaat, zich verbeeldende dat *zij* ook, en zij juist en vooral, en zij boven alles religie is, — dan moet *dit beginsel* voorts alles bepalen en aan alles maat geven.

Dan treedt allereerst en noodzakelijk het *gebouw* op den voorgrond.

Dan moet noodzakelijk allereerst de *bouwmeester* den tempel bouwen. *Hij* is dan de eerste leidsman der religie.

Dan komt het er voor hem niet op aan, een gebouw te geven, dat voldoet aan de eischen voor de *vergadering der geloovigen*, voor den *Dienst des Woords en der gebeden*, in stilte, in eenvoud, in licht, en ruimte en ordening. Maar dan moet hij een *stemmings*gebouw geven, door afstanden, lijnen en tinten, door speling van gevoelwerkende kleuren en vormen. Dan moet er mystiek licht zijn. Dan moet het oog rusten op een verheven plek, omtrek, op een gezichtsvlak of diepte, die tot stilte boeit en geheimzinnig het zielsgevoel roert en streelt.

Maar met het gebouw moet dan *alles samenwerken in dezelfde richting*, op hetzelfde doel, en feitelijk door dezelfde middelen.

Alleen, wat het gebouw slechts doet door het *oog*, dat moet verder uitgewerkt worden niet enkel door *gezichts*indrukken, maar ook door *gehoor*indrukken en voorts door heel den *vorm* van den dienst, door de *handeling*, de beweging, het leven in de "godsdienstige" samenkomst.

Niet slechts moeten wij voor de stemmingsreligie, die van Kunstgeur doortrokken moet zijn, en waarin de Kunst den scepster voert, van onze simpele kerkgebouwen terug tot de *tempels*, de *kathedralen*, in hooge bogen, wegluchtend of wegschaduwend, of hoog jubelend in den koepel van het Pantheon. Maar de *muziek* moet dan mede naar voren komen.

Naast den bouwmeester wordt de *musicus* dan de voorname man in de religie.

Hij is er dan niet ten dienste van *de Gemeente des levenden Gods*, die zingende juicht en smeekt voor haar God. Neen, maar de *muziek* uit dan religie in gevoelstonen.

De *muziek* laat dan stemming uitgaan en wekt stemming; en zij neemt op de vleugelen der Kunst het gezang mede op.

Niet het zingen, maar de muziek, bepaald ook het voor-en naspel, worden dan vooral een deel der godsdienstoefening, dat is der stemmingsoefening.

Hier vordert de Kunst echter ook *het gezang* zelf op. De Kunst, het schoon, de toonmengeling, de stemming, het gevoel, de zinnelijke gevoelsaandoening, moeten dan in het gezang hoofdzakelijk zijn. Het *kunstgezag* moet hier naar voren. Het *koorgezag* moet hier hersteld worden.

Men ziet de vroolijke cymbaal met de harp en de fluit, de lagere schaduwen bij Oud-Israël, de ceremoniële dienst in de nevelen vóór de geboorte van Christus, — sinds door het Woord Gods ter verdwijning verwezen voor de openbaring van de Gemeente des levenden Gods, — moet noodzakelijk weer als schaduw terugkeeren, als het schoone

zinnelijke spel der gevoelsstemming; als mystieke gevoelsuiting; als het ongezegde maar gevoelde, dat zoo schoon en juist is, omdat het licht is in nevel, onzegbaar opkronkelend in zacht wuivende en statig oprijzende veelvormige gevoelslijnen.

Is zoo niet de Christelijke Kerk omgevormd in *de Roomsche Kerk der Middeleeuwen*?

Kent, wie gevoelig is voor de Kunstgeur, wie talent en smaak heeft, om het wezen der Kunst te proeven en te genieten, niet de bekoring van die mystiek der Roomsche Kerk?

Maar, voor wie de stemmingsharmonie en de stemmingsymboliek weet te waardeeren kan daarom ook de zorg voor gebouw en muziek en kunstgezag niet voldoen.

Ook kunst, die symbolische samenstemming vraagt van het zinnelijke en het mystieke, vordert in haar hoogste uiting, in haar "stemmingsreligie" vooral, *volheid*, samenstemming van *alle* gevoelsaandoeningen en medewerking van alle middelen daartoe.

Wie hier met eigen menschelijke ziel de Kunst en de mystiek "verstaat", d. i. met gevoel onderscheiden kan, die kent de bekoring, die *beeldhouwkunst* en *schilderkunst* in de kerkgebouwen van Kome brengen; in de geschilderde *kerkramen*; in de meesterwerken, die gestalten van *engelen* door de wolken doen lichten; die de statuën der "*heiligen*" in de kerkgebouwen brengen; die den *Christus* op zijn kruisweg en aan zijn kruis machtig stemmend doen werken.

Maar die verstaat ook, hoe de zinnelijke uiting der mystieke stemming het *altaar* terugvordert om de toenadering tot God te verzinnebeelden.

Het *opgaan der trappen* in het "*koor*" dat zich voor de stemmingsvergadering der menigte uitbreidt; het *buigen* en *knielen*, de ceremoniële *uitbreiding* der handen, het zinnelijk *offer* kan hier niet ontbreken.

De *priester* kan hier niet gemist worden; de priester in *gestalte* van heiligheid met zijn *kleed*, in zijn ceremoniële bestudeerde *mystiek-zinnelijke bewegingen*, in zijn *zangerigen* dienst.

Christus moet hier van boven af gebracht worden en verzet, getransformeerd, getranssubstantieerd in de kerkelijke stemmings*handeling*, in het kerkelijk *hoogwaardige*, in het vereerde vermystiekte vergoddelijkte *sacrament*.

Wie is er, die de symboliek der zinnelijke stemmingsmystiek verstaat, neen gevoelt, die niet aangedaan wordt door den *wierook* in de verzinnelijkte "Kerk", in de gewaande "Godsgebouwen", waarin de stemmingsreligie onder de inspiratie der Kunst haar hoogtijd viert.

Niet enkel de *wierookgeur*, u zacht mystiek-zinnelijk voorbij-ademend, *doet* het hier.

Maar ook de kronkeling van de *wierooklijn* zich verveelvoudigend, in wondervolle mystieke levende vormen, die geen beeldhouwer of schilder en geen ceremoniële beweging geven kan, en die boven alles de mystieke stemming uitdrukt.

En ook de *tint*, die de opgerezen wierook spreidt omhoog en naar beneden, in het licht kleurend en de donkerheid afsluierend.

Zonder wierook komt de zinnelijke stemming, die den hoogsten mystieken vorm zoekt, niet tot rust.

Wie het pad van de "*stemmingsreligie*" inslaat, waardoor het schepsel in *zichzelf* en in het *schepsel* rust, en wie daarom gehoor geeft aan de lokkende gestalte der Kunst, die ons geslacht door den droom der zinnelijke mystiek wil troosten, die moet weten, wat hij doet. Het beginsel vordert hier voldoening.

Maar wie voor het *Woord Gods* als het licht des levens staat, voor de *Gemeente des levenden Gods* als de eenige Kerk, en voor de *geestelijke gemeenschap met God door zijn Woord en Geest* als voor de eenige waarachtige religie, — die moet ook hier zijn heilige roeping kennen, om de verheffing van het schepsel voor het aangezicht des

Heeren te weerstaan.

De zinnelijk-mystieke stemmingsreligie, die een goede, een hogere, fijnere, gevoelig aandoende plaats en dag en ure zoekt, vordert consequentie.

In haar stemmingsvergadering mogen de *bloemen* en de *lichtende candelabres* niet ontbreken.

Daar voegt de *Rembrandtieke fonkeling en schittering*, tegen het wazige donker.

Daar moet *rijkdom tegen armoede* uitkomen.

Daar doet het ruischende zijden kleed van de hooge dame, de kleurenmengeling en de menselijke schoonheid, die eere vragen, het goud en het juweel, uiterlijke stand en staat, mee aan de symboliek. Zoo goed als de bedelkruk van den schuifelenden ouden arme.

Maar dan alles op zijn plaats, in het licht of in de schaduw, in het middenruim of in den hoek van het portaal.

Rome vereert dan ook *de schoone maagd*.

En, — zeker, — daar doet ook de *prediking* mee.

Maar, — naar dezelfde maat van het beginsel.

III.

Heel de *Dienst des Woords* hangt aan het *beginsel*.

Dit beginsel is, dat *het Woord Gods* door den Dienaar des Woords in de vergadering der geloovigen moet worden bediend tot opbouw van het Lichaam van Christus.

In den "Stemmingsgodsdiens", waarvan wij spraken, staat de *mensch*, het *schepsel*, op den voorgrond. De "godsdiens" is daar dienstbaar aan de "stemming" der menschen. De diens is daar menschendiens.

De Dienst des Woords is echter diens van God.

Men vergete hier niet, dat heel wel de *vorm* kan behouden worden, die de Dienst des Woords uit eigen beginsel deed opkomen, terwijl toch feitelijk en in alles de menschendiens voor den Dienst des Woords in de plaats gebracht wordt.

Het kerkgebouw behoeft daarvoor niet aanstonds veranderd en "mooi" gemaakt te worden. De belijdenis kan formeel dezelfde blijven. Doop en avondmaal kunnen bediend worden. De prediking over "een tekst" is voor den menschendiens volstrekt niet ongeschikt. Een "predikant" behoort er zelfs noodzakelijk bij. En allerlei gaven van den predikant zijn hier van waarde.

Het eenigste, wat hier beslist, is het *beginsel*.

Voor al die naam van "predikant" biedt een zeer geschikte wissel aan, om van den Dienst des Woords op den menschendiens over te gaan. Velen spreken dan ook liefst niet meer van "Dienaren des Woords" maar altoos alleen van "predikanten".

"Predikanten" zijn dan menschen, die voor "hun" "gemeente" preeken moeten; die men als zijn "eigen predikant" gaat hooren; en die aan "hun menschen" een zekere vol-doening moeten geven, allerlei behoeften moeten bevredigen, een zekere stemming en gezindheid moeten bevorderen en levendig houden.

Men heeft hen daarvoor aangesteld. Zij zijn hierin dienaars der "gemeente". Men betaalt hen daarvoor. En men mag dan ook van hen, gelijk van ieder op de levensmarkt waar voor zijn geld vragen.

In Amerika is men op dit punt "ons vooruit". Men is daar in dit stuk "praktischer" en beter op peil.

Ieder predikant doet daar zijn eigen zaken of kiest zelf voor samenwerking een collega, die zijn partuur is, zoodat geen "sukkel" hem kan worden opgedrongen, en hij niet voor een "hals" behoeft te werken, die op eigen wieken niet drijven kan.

En voorts bepaalt een predikant daar dan zijn eigen "prijzen".

Van vrijwillige bijdragen voor de Gemeente van Christus weet hij niet; hij heeft slechts "zijn" "gemeente", en wie daar lid van wordt betaalt "contributie", zooals elke mensche-lijke vereeniging contributie vordert.

Bijzondere diensten worden bizonder betaald. Doop zooveel. Avondmaal zooveel. Trouwen zooveel. Begrafenis zooveel.

De predikant zorgt dan, dat de menschen ook eenige variatie krijgen. Hij noodigt van tijd tot tijd zendelingen, redenaars en zangers uit; hij engageert een vasten musicus voor het orgel en een gewilde zangeres voor het zingen; hij geeft eens een concertdienst met zang en muziek, en eens een dienst met lichtbeelden.

En dit alles maakt hij wereldkundig door advertentiën in de bladen, met dag en datum van alle diensten en plechtigheden en met de bedragen van de "contributie" in "zijn" "gemeente" en van de "prijzen" voor doop, trouw, catechisatie, begrafenis, enz. Op groote reclameborden aan de kerkgebouwen wordt dit alles ook door den ondernemer der "gemeente" vermeld.

Men ziet, Amerika is ons, ook in dit stuk, gelijk in zooveel andere practische stukken, ver vooruit. Maar, gelijk in zooveel andere, zullen wij ook in dit stuk wel zoetjes volgen, zoo we slechts op de praktische lijn zijn.

Wij zijn in Holland heusch al aardig aan het wakker worden, en aan het "praktisch" worden.

Voor al de jeugd belooft in dit opzicht veel. Studenten zelfs studeeren er tegenwoordig op, om "praktische" "predikanten" te worden. En zij stoffen er op, hoe zij de menschen reeds weten te pakken en in te palmen. Zij zijn "praktische" "studenten".

Hoe heeft men het zoo weten uit te vinden?

In Amerika is het duidelijk gebleken, dat "Gereformeerd" hier niets hindert, en bij ons wordt het al zoo klaar als een klontje, dat hier "Gereformeerd" (en "Calvinistisch" zelfs) ook al niets hindert. "Menschen zijn overal menschen", en wie ze weet te "pakken", wel, die "heeft" ze. En van de "menschen" en hun gezindheid hangt alles af.

De "Dienst des Woords" is dan ook voor dit "praktisch" "bewerken van menschen" niet noodig; de roeping tot het ambt in Christus' Naam ook niet; zelfs geenerlei kerkelijk oordeel.

Een "student", die de brutaliteit maar heeft en "glad" is "doet" thans reeds naar zijn eigen zeggen "met de menschen, wat hij wil", al mist hij alle bekwaamheid voor het Woord Gods. En hij heeft, lang voordat hij op zijn knieën den Dienst des Woords in Christus' Naam ontvangen heeft, de "gemeenten" al "in zijn zak". Hij is voor zijn leven al klaar; — ja al bedorven! en een treurig werktuig om de Gemeente van Christus met zijn gladheid en zijn kunstjes zijn leven lang stelselmatig te bederven! Later kiest hij de plaats uit, waar hij "staan" wil. Met "ouderlingen" en "zulke menschen" weet hij "prak-tisch" om te gaan; hij "laat" zich beroepen, waar hij wil. En voorts stuurt hij de zaken "praktisch" in "zijn gemeente".

Dat het zoover reeds komt in den kring, waar de levensmoeite nog niet in den vleeschelijke strik dreef, of een valsch clericalisme verleidelijk fluisterde als de slang; — maar zelfs bij jonge mannen, om wie de Gemeente des Heeren bad, ja in den kring van studenten, waarin het idealisme des geloofs moet leven; en dat bij een studie, die het beginsel van Christus verheerlijkt, — ja dat is "praktisch" naar den geest der eeuw, maar het laat voor den Dienst van Gods Woord weinig hope, hoe mooi deze heeren misschien later "hun" "zaakje" voor elkaar zullen hebben.

Wij benijden hen allermint. Van hen zal gelden het Woord Gods, dat hun werk als het hooi en de stoppelen door het vuur des Heeren zal vergaan, en dat, zoo zij zelf behouden zullen worden, het met hen ook door het vuur zal heengaan.

In het eerste jaar van zijn bediening, toen schrijver dezes innerlijk geestelijk worstelde, om de vrijmoedigheid des geloofs, dat hij waarlijk Gods Woord bediende, en dat het Woord Gods in zijn dienst eenigermate tot zijn recht kwam, sprak hij daarover eens met een collega, die het zilveren ambtsfeest reeds achter zich had; — de man is nu dood.

En wat kreeg hij tot antwoord?

Dat antwoord was onvergetelijk. Het luidde: "O, gij zijt nog te veel idealist, om predikant te zijn; later krijgt gij eelt om uw hart, gelijk een werkman in zijn handen, en dan gaat het werk voor een predikant veel beter."

Sinds vroeg de vrager niet meer. Terwijl zijn hart ineenkromp, had hij aan deze ééne "praktische" les genoeg.

Ja, genoeg; want die les was een waarschuwing, een baken in zee, een handwijzer des doods, die den "praktischen" weg aanwees als den weg, die *niet* betreden moest worden, wijl er geen terugkeeren op mogelijk zou zijn. Die ééne praktische les was genoeg, om levenslang telkens weer te dringen tot de bede voor den Dienst des Woords: "maak mijn voetstappen vast in uw Woord, en laat geen ongerechtigheid over mij heerschen".

Het is vreeselijk wanneer die praktijk van menschendienst zich van de prediking en van den prediker meester maakt, door het *beginnel* van den Dienst des Woords weg te stooten, te verkoopen, te verschacheren, te verhandelen, onder bloemen en mooie praatjes te begraven, te laten vereelten in het hart, — of hoe gij het maar noemen wilt; — het komt alles op hetzelfde neer.

Het Woord Gods is een hamer, die éénmaal de steenrotsen beukt; het is een vuur, dat éénmaal doorbreekt tegen ieder, die zelfbehagelijk meent, het ondergeschikt te kunnen maken aan menschen.

O, wij weten het zeer wel, dat menschen, ook predikanten, heel wat kunnen. De wereld is er vol van, en de dag verkondigt het aan den dag.

Gij behoeft het daarom nog niet eens te lezen van de zelfvoldane aangezichten, uit houding, gang, manieren en spreektoon, en uit het bewuste veelvoudig herhaalde woord "ik" of "wij" in den mond van predikanten.

En gij behoeft dan nog niets er van te merken, hoe zij, die "praktisch" niet bij kunnen blijven, omdat zij in de macht zijn van Gods Woord voor velen, voor steeds meerderen ongeschikte menschen zijn, die dwars in den weg staan, en die eigenlijk "weg" moeten, eer men goed vooruit kan.

Neen wij zijn niet blind en doof genoeg, om de "praktische" mannen niet in de spiegelaten te hebben, en niet te doorzien, hoe zij het aanleggen, en hoe "hun" "gemeenteleden" dit in de meeste gevallen niet merken. Handigheid en gladdigheid en een kunstje en een aardigheid, zoogenaamde "takt" om stemming te maken, — dat is maar alles.

Men kan daar een bijzondere "tekstkeus" voor hebben. Men kan daar zeer welsprekend voor zijn. Men kan daar zeer voor komen in het gemoedelijke. Men kan daar weten te spreken en zich uit te drukken in gewilde menschentaal. Men kan daar vroom en bevindelijk praten en preeken, naardat de menschen, de vrome, de bevindelijke menschen zeggen, dat het behoort. Men kan zich daar geheel dienstbaar stellen tot in het bidden toe. Men kan daar zichzelf wijs maken, dat men immers toch een dienaar der gemeente is. Men kan zich met de beste bedoelingen paaien, tot zelfbedrog toe.

En zoo kan men slim en welberekend de menschen lijmen, bekeven, om ze aan zijn snoer te krijgen en te houden. Zoo kan men genieten en laten genieten. Mooie stukken kan men zoo maken, en geven, en krijgen, en doen.

Maar — *het Woord Gods* zal zich wreken!

Het wil *gediend* worden.

Het wil tot zijn recht komen.

Het wil, dat alle gedachten en overleggingen er zich aan gevangen geven.

Het wil het Woord *Gods* zijn.

Het komt terug, als het weg moest.

Het breekt uit als een aardbeving, om al dat maaksel van zelfgenoegzame, ingebeelde, ijdele voldaanheid in een oogenblik te schande te maken.

Op dat Woord *Gods* rijdt de Christus. En Hij vlamt tegen alle ijdele ingebeelden, die in zijn Gemeente anders en wat meer wilden, dan *Hij* wil door zijn Woord.

De Dienst des Woords moge al dit wapentuig des vleesches versmaden en daarom naar den maatstaf der menschen, "die men toch maar hebben moet," zwak staan.

Alleen de Dienst des Woords is toch bekwaam, om de Gemeente van Christus te bouwen.

In den dienst des Woords staat de Dienaar des Woords als Dienaar *niet* van menschen, maar van *Christus*. Hij is dienaar der Gemeente slechts om *Jezus'* wil; dat wil zeggen: hij is dienaar van Christus om zijn Gemeente te dienen door het Woord *Gods* alleen, en enkel in den Naam des Heeren.

Dit werk kan allen menschen tegen zijn.

Het kan tijdelijk smadelijk worden vertreden voor het jagen naar allerlei dat tot verzadiging des vleesches dient, en menschen belieft en verheerlijkt.

Nochtans is alleen deze Dienst des Woords het werk *Gods* in de Gemeente van Christus.

En daarom zal het bestaan. En het zal op *Gods* tijd en wijze bloeien en onvergankelijke vrucht dragen in het Huis *Gods*, hetwelk is *de Gemeente des levenden Gods*, een pilaar en vastigheid der waarheid.

IV.

De *Dienst des Woords* in de vergadering der Gemeente van Christus kan alleen bestaan door eigen *beginsel*.

Met dat *beginsel* staat of valt ze.

Daarom dienen we te verstaan, dat alle preeken over een "tekst" uit de Schrift nog geen Dienst des Woords is.

Het lijkt er niet naar.

Wel, wie preekt er nu niet over een "tekst"?

In zekeren zin kan men zeggen, dat alleen zij, die waarlijk als Dienaren des Woord prediken, *niet* over een tekst preeken, maar alle andere predikers wel.

In elk geval, het kiezen en voorlezen van een "tekst" uit de Schrift maakt een toespraak nog niet tot Dienst des Woords.

Goed, gij treedt als Dienaar des Woords op en leest uit de Schrift een gedeelte voor, dat ge een "tekst" noemt.

Over den man, die de woorden van uw tekst gezegd of geschreven heeft, en over die woorden zelf, gaat ge nu allerlei mededeelingen doen, droog, of schilderend, of gezellig uw spreken kruidend met allerlei, dat uw hoorders boeit of stemt of dat zij zoo in hun eigen manier van voelen of spreken gewoon zijn godsdienstig en vroom te noemen.

De uitvoering van één en ander hangt af van uw lichtvaardigheid, vermetelheid of luiheid; of van uw ernstig studeeren om uw onderwerp door en door te kennen, zoodat

gij geen praatjes behoeft te verkoopen, maar in staat zijt, om de dingen te zeggen zooals ze zijn.

Voorts van uw persoonlijke gaven en talenten; van uw eigen stemming; van de indrukken, die dag en uur en plaats en omgeving op u uitwerken.

Maar ook van uw karakter.

Of ge innerlijk laf, als een onmannelijk man, u gewend hebt om met de praat van den dag de menschen na te praten en voor te praten, wat zij u weer voorpraten en napraten.

Of ge, uit eerbied voor gemoedelijke vroomheid, zonder herderlijke kracht en vrijmoedigheid, u hebt leeren dienstbaar stellen aan een zekeren kring en soort van menschen, aan hun gedachten, toon, manieren en wenschen.

Of ge uw positie hebt leeren misbruiken, om met de menschen te doen, wat u blijft, en uzelf het wekelijksch offer te ontsteken.

Of wel, of ge als een man met een hart, als een man van karakter, het leven van uw tijd en van de menschen gevoelend, ontstoken zijt in uw ziel, om een lichtend en leidend woord te spreken, gelijk het een bewust prediker betaamt.

Dit alles maakt de uitvoering zeer verschillend.

Voeg hierbij den invloed van uw stem, uw toon, uw beschaving, uw maatgevoel, uw smaak, ja van uw gelaat en heel uw voorkomen, van uw blik, uw houding en uw gebaren.

Uw "preek" kan door dit alles tot het kookpunt rijzen of tot vriespunt dalen; zij kan opwekkend, prikkelend, aangrijpend, roerend en wegslepend zijn, of ook saai, vervelend, dor en hol, slaapwekkend weggalmend, of het gegeeuw verdrijvend voor weerzin en afkeer van wat waterig en winderig, onwaarachtig en zouteloos is.

Maar, — verstaan wij het wel! — dit alles maakt uw "preek" nog niet tot *Dienst des Woords*.

Niet, alsof al het genoemde onverschillig zou zijn! Wie zou daaraan ook maar een oogenblik denken! Neen, de man en zijn optreden, zijn hart en karakter, zijn kracht en geest, zijn gaven en kennis, zijn manier van spreken en zijn verklaren en in verband zetten der dingen, zijn aanraken van den Geest en het gevoel der menschen, en al het genoemde, zijn van groot belang voor de *wijze*, den *vorm* en het *gehalte* van den Dienst des Woords.

En zelfs kan men zeggen, dat wie niet als een man weet op te treden, en naar de geesten der menschen te grijpen, wie niet als man van karakter solide is en ernst maakt met zijn werk, tot den Dienst des Woords zeker onbekwaam is. Maar zoo ge hier ook het beste van het beste neemt in het optreden, in het spreken over den tekst, in het toespreken en aangrijpen der schare, — dan hebt gij daarmee op zichzelf nog geen *Dienst des Woords*.

Alleen het *beginsel* beslist hier.

En dat *beginsel* is niet, dat gij allerlei interessants moet meedeelen, en de menschen op bekwame, edele, en smaakvolle wijze, als een man van karakter en ziel, een uur stichtelijk en boeiend moet bezighouden over uw tekst, over uw onderwerp en met uw preek; en dat gij daaraan allerlei dienstbaar maakt, wat ge door studie, lectuur en omgang opdoet.

Neen, dat *beginsel* voor den Dienst des Woords is, dat gij optreedt *in den Naam des Heeren*, als dienaar van Christus, en dat gij het *Woord Gods* brengt, het met stellige bewustheid als het *Woord Gods* spreekt, predikt; en wel, dat gij dit doende het *Woord Gods dient*, door het te bedienen *aan de Gemeente van Christus*.

Hierop komt alles aan.

Wie in den Dienst des Woords optreedt, die moet welbewust zijn, dat hij als een

dienstknacht Gods en van Gods wege spreken gaat; dat hij niet maar "een preek" gaat houden, maar zeer stellig *Gods Woord* gaat prediken; en dat hij dat Woord Gods gaat spreken tot *Gods Gemeente*.

Wij weten wel, dat wij hier herhalen, maar dit is opzet, om nadruk er op te leggen, dat het zóó en niet anders met den Dienst des Woords staat.

Nog eens, het kiezen van een tekst, de wijze van studie en verwerking, en heel de vorm van het optreden, zijn hier allerminst onverschillig, evenmin als de persoonlijke waarde van den man die optreedt.

Wie dit beweren zou en daarom maar geregeld Zondags klokke 10 en klokke 6 zijn plaatsje bezet, onverschillig voor den prediker en zijn predikwijze, — *die maakt geen ernst met den Dienst des Woords*.

Maar alles wat in den persoon van den prediker, zijn werkwijze en wijze van optreden te vorderen is, is niet *zelf* de Dienst des Woords, maar is er slechts *aan dienstbaar*.

Dit geldt ook van de tekstkeuze en van de tekstbespreking.

Want de tekst is *een woord uit de Schrift*.

De tekst op zichzelf genomen is nog niet *Gods Woord*. De tekst *behoort* tot Gods Woord; de tekst is *uit* Gods Woord; in den tekst hebben wij met het Woord Gods te doen.

Gods Woord is één. Het is één onverbreekbare eenheid met een volheid van inhoud, waarin alle deelen en onderdeelen tot het geheel behooren; die deelen en onderdeelen doen het geheel mede zijn, wat het is, en zij zijn aan het geheel onderworpen en dienstbaar.

Gods Woord is één tempel der openbaring Gods, en alle Bijbelboeken en alle woorden der Schrift, alle tekstwoorden behooren tot dien tempel. De Bijbelboeken zijn als de twaalf poorten van Jeruzalem, door ieder van welke gij de stad Gods, de stad des lichts en der genade binnengaat.

In elk Bijbelboek en in elk Schriftwoord hebt gij met *het Woord Gods* in zijn geheel te doen. Het Woord Gods spreekt daarin en verbizondert zich daarin. Elk Schriftwoord is een woord der *Schrift*. Het is als een bijzonder kruid in den Hof des Heeren, als een eigen bloem aan één der takken van den stam der Schrift.

Onze tekstkeus is daarom niet anders en mag niet anders zijn dan ons ingaan in de Schrift, om het Woord Gods te beluisteren, het Woord Gods in zijn eenheid maar ook gelijk het in die Schriftplaats in bizonderen inhoud en strekking uitkomt.

Zoo wij de prediking in den Dienst des Woords aanvangen en daartoe den tekst opslaan, moet en mag dit alleen geschieden, om *het Woord Gods te openen*, te ontsluiten en te doen hooren in dit Evangelie, in dien Zendbrief, in dien Profeet of in dat Schriftverhaal, wij *openen het Woord Gods* in het tekstwoord dat wij opslaan.

Alles wat nu den tekst klaar en helder toelicht en uitlegt, moet dienstbaar gemaakt worden aan den Dienst des Woords.

Maar wie dien tekst daarbij afzonderlijk neemt, zonder verband met heel het Woord Gods, die maakt van den levenden Hof des Heeren een doode drogisterij, waarin alle teksten als afgeplukte blaren gedroogd in kisten liggen. Van die afgeplukte blaren, van die afgerukte "teksten", nu wat vocht te trekken, en dit den menschen te drinken te geven, is nog geen Dienst des Woords, hoe zoet wij dien drank ook maken, hoe smakelijk en mooi wij ook van den "tekst" een preek fabriceren.

Gods Woord is dat, wat *God* spreekt, wat Hij zegt; wat Hij ons aanzegt of toezegt; wat *Hij* als zijn lichtend Woord als het Woord der waarheid, zegt tot leering, tot wederlegging, tot ontdekking, tot vertroosting, tot bestiering.

God heeft één Woord, *zijn* Woord gesproken door de eeuwen heen door de Profeten en door den Zoon. *Dat* woord zegt Hij voorts voor alle eeuwen heen en van dag tot dag.

Dat Woord moet de Dienaar des Woords beluisteren in en bij de Schriftplaats, die hij tot tekst voor den Dienst des Woords kiest. En *dat* Woord moet hij spreken en prediken met en bij en door zijn tekst. Dat ééne Woord Gods moet hij in den Naam des Heeren predikend uitbrengen en verkondigen in zijn predicatie; dat ééne Woord Gods, gelijk het zich in het tekstwoord verbizondert, maar gelijk het ook in dat tekstwoord in verband met heel de Schrift als het ééne Woord Gods uitkomt.

In elke tekstplaats spreekt *de Schrift*. Zóó drukt de Schrift het zelf uit. Zij zegt, dat *de Schrift* "zegt" en dat *de Heilige Geest* getuigt, en dat *God* spreekt in elke Schriftplaats.

Onze belijdenis, dat de Heilige Geest de eerste auteur der Schrift is, wordt daarom een doode letter, indien wij niet onze roeping verstaan, om in de *verklaring* der Schrift bij de ontleding der Schriftplaats tot *de Schrift* zelf door te dringen, niet slechts door den tekst in een lijst te zetten van Dogmatiek, maar door in den tekst *de Schrift* in haar levenden organischen samenhang te beluisteren, te verstaan en te verklaren. *Tekstverklaring*, die geen *Schriftverklaring* is, voldoet aan den eisch des geloofs niet en verduistert de waarheid, dat de Schrift *het Woord Gods* is.

Daarom moet de Dienst des Woords en de verklaring van den tekst altoos zoo diep tot inhoud en verband doordringen, dat de levende Schrift, het ééne Woord Gods geraakt wordt.

En dat Woord Gods, in zijn bizonderen zin en strekking in den tekst uitkomend, moet dan als het Woord Gods *verkondigd* worden in den Naam des Heeren.

Van de uitlegging moet daarom de Dienst des Woords altoos tot de *samenvatting* voortschrijden, en die samenvatting moet ook de uitlegging beheerschen.

In deze samenvatting moet het Woord Gods echter niet slechts als een schilderij voorgesteld, tentoongesteld worden, maar *gezegd, verkondigd, gericht* op de consciëntiën, op de harten, op de Gemeente van Christus in het midden der wereld, in haar innerlijk en uiterlijk leven, en in het leven van den tijd en van de menschheid, waarin de Heere haar gesteld en geroepen heeft.

Zoo moet het Woord Gods worden *gediend* in den Dienst des Woords. Zoo moet het worden *bediend* aan de Gemeente van Christus.

Zoo moet de Kudde des Heeren in den Naam des Heeren herderlijk met den *staf* Gods in de grazige *weide* des Woords worden *gedreven* en *geweid*.

Maar zoo ook moet zij met den staf des Woords, in den naam des Heeren worden *gehoed* en *voortgedreven* in het pad van haar roeping, die van boven is in Christus Jezus.

Zoo moet de Gemeente van Christus leven onder den Dienst van het *Woord Gods*; in het *licht* van het Woord Gods, en gericht op de *roeping* van het Woord Gods.

Dan zal de Heilige Geest het werk des Heeren in haar werken en uitwerken.

("Hollandia" No. 927, 928, 929, 930. 8, 15, 22, 29 Dec. 1906).

HET HOOGSTE

Men vraagt, of de Dienst des Woords, die het licht van Gods Woord voor het publieke leven ontsteekt en de roeping van Gods Woord voor dit leven doet gelden, niet gevaar loopt het hoogste te verwaarloozen, namelijk de prediking van den Christus en de genade tot zaligheid, in Hem gegeven.

Zulke opmerkingen toonen wel, hoe groot het misverstand is; en hoe weinig de gezonde praktijk in den Dienst des Woords en in het leven verstaan en beoefend wordt.

De zonde ligt hier aan twee kanten; en het is dezelfde zonde. Men laat Gods Woord niet *Gods Woord* blijven, en als zoodanig waarlijk gelden. Men verstaat niet recht, wat het zegt, dat wij *Gods Woord* hebben en prediken moeten.

Daardoor predikt men eenerzijds den Christus zóó, dat die prediking buiten het leven der menschheid omgaat en daardoor niet waarlijk de prediking van den *Christus der Geschriften* is; en anderzijds trekt met het menscheijk leven in zijn publieke verhoudingen op den voorgrond, zonder de beteekenis der roeping, die van boven is in Christus Jezus, voor dit menscheijk leven te verstaan, waardoor men zich verliest in prediking over uitwendige menscheijke verhoudingen inplaats van *het Woord Gods voor het menscheijk leven* te prediken.

Noch het één noch het ander is Dienst des Woords.

De dienst des Woords moet altoos en alleen *het hoogste* prediken. De prediking, die de Dienst des Woords brengt, moet zijn prediking van *Gods Woord*; niet van "een tekst" of "een waarheid," maar van het *Woord Gods*, zooals het ons gegeven is als het Woord Gods op aarde, en aan de Gemeente des Heeren is toevertrouwd.

Dàn alleen wordt *de Christus* recht gepredikt.

En dàn wordt het licht van Gods Woord, de roeping Gods in zijn Woord naar den wil van God uitgebracht over *heel het menscheijk leven*. Wie hier een tegenstelling maakt, door "prediking van den Christus" en "Sociale prediking" of "prediking voor het leven" tegenover elkaar te stellen, — die wijst den rechten weg niet voor den Dienst des Woords. Ach, de verwarring neemt zoo toe, omdat men het leven en de waarheid door tegenstellingen verscheurt, inplaats van tot *Gods Woord* te komen en *den weg en de ordening Gods voor het leven der menschheid* bij het licht van het Woord Gods te willen zien. Het separatisme is zulk een grondwaling en zulk een verderfelijke praktijk.

Dit separatisme snijdt den band tusschen het genadewerk Gods en zijn Scheppingswerk door, en daarmee tusschen kerk en menschheid, tusschen het Woord Gods en het menscheijk leven. Het waant daarmee vroom te zijn; en het weet niet, dat het in zijn valsche beginsel zonde is.

God is God, en Hij *alleen*. Wij menschen hebben niets te zeggen en geen levensbeschouwingen te maken. De dingen en verhoudingen zijn zóó en staan zóó, als God ze gemaakt en gezet heeft, en als Hij ze ons doet kennen door zijn Woord en bij het licht van zijn Woord. Wij hebben diep eerbiedig voor Hem te buigen en in zijn licht het licht te zien.

Dàn zullen we waarlijk tot het Woord Gods komen.

Dan zal het voor ons waarlijk Gods woord zijn.

Dan zullen we het als Gods Woord voor het leven der menschheid verstaan.

En dan zullen we het als Gods Woord voor het leven der menschheid en daarin voor de Gemeente van Christus prediken.

En zoo niet, — we zullen in de verwarring des levens den rechten weg niet ontdekken, — hoe hoog we ook opgeven van "Gods Woord."

"Hollandia" No. 1008 27 Juni 1908).

DOMINEES

Pinksteren weer voorbij. De gedenkdagen. Dagen. Kerkdagen. Ik houd ook van die "tweede" dagen, die Christus Kerk aan de eerste toegevoegd heeft tot herdenking en prediking van de groote werken Gods. Ook een getuigenis in de wereld. Daarom is 't me een ergernis, dat 't ongelooft in Amsterdam van den "Hemelvaartsdag" "Liefdadigheidsdag" maakt. En dat het aan dien naam niet alleen door straatcollecte, maar ook door allerlei reclame ingang weet te verschaffen. Ik antwoord daarom op dien dag altoos hardop aan de collecteerende heeren en dames: "'t Is Hemelvaartsdag; wij geven vandaag voor de armen in de Kerk." Maar ook hindert het me, dat vele Christenen die dagen gebruiken voor allerlei en niet in de eerste plaats voor de Kerk. Voor bijeenkomsten, hoe goed ook, maar die den dag aan de Kerk ontrooven. 't Moeten allereerst dagen van Christus' Kerk blijven. Dagen, waarop de vergadering der Gemeente op den voorgrond treedt, als het eigenlijke op die dagen. Dagen van de prediking van Gods Woord. Geen Kerkgang wil ik op die dagen overslaan. En de preek moet vooral op die dagen zijn in haar kracht. Een Kerkbeurt minder dan, zoo de dienst voor de Dominees te zwaar is, en zoo het hooren te zwaar is voor de Gemeente. Maar geen Kerkdag minder. Pinksterpreken vind ook ik heel zwaar. Omdat ze zoo heerlijk zijn. Zoo vol. Zoo breed. Zoo diep. Geestelijk zoo rijk als de bloeiende aarde onder den zonnigen zomerkoepel. Wat zijn de Kerkdagen van Pinksteren rijke dagen!

.... In de Kerstweek kan 't zeker te veel worden. Dan, met de Zondagen, den Oudejaarsdag en den Nieuwjaarsdag mee, zes Kerkdagen binnen anderhalve week. Overmatig. De preken te veel, om te hooren. Te veel vooral ook voor de Dominee's. Velen van hen zijn met Nieuwjaar lichamelijk en geestelijk uitgeput. Ontspanning kennen zij in die dagen niet. Aan hun gezinsleven kunnen ze zich dan schier niet geven. Zoo ze met hart en ziel in hun preekwerk leven, putten ze in die dagen hun denklevens, hun gevoel-leven, hun zenuw-leven, uit. En een smartende onmachtslusteloosheid is vaak het einde. Terwijl dan de Zondag weer vlak voor de deur staat.

.... De meeste menschen hebben van zulk een toestand geen flauw begrip. Denken er nooit over. Het ambt van de prediking van Gods Woord vraagt ook geen medelijden. Het duldt in zekeren zin geen medelijden. Het is het heerlijkste ambt. Voor wie er hart en kracht in wijdt aan den Heere, aan zijn Woord, aan zijn Gemeente. Maar wie er zóó met z'n ziel zich in geeft en er zich in uitput, die komt in een toestand van geestelijke afmatting, waarin medelijden ten volle geplaatst is. Een smachten naar zwijgen, maar nergens-over-spreken, naar rust. Nieuwjaarsbezoeken, die dan nog uit vriendelijkheid gebracht worden, zijn martelingen.

.... Dominees, die hun preekwerk goed verzorgen willen, maken hun preken voor Kerstmis, Oud- en Nieuwjaar, vaak in de zomervacantie. Elf preken binnen de grenzen van drie Zondagen, d.i. in ruim 14 dagen, maken en uitspreken, met de studie, die daaraan vooraf moet gaan, is een onmogelijkheid. En al die preken moet de dominee tegelijk in z'n hoofd hebben; er bij blijven in z'n gedachten en in z'n hart. Anders wordt hij in z'n werk een doode machine. Daarom ook moet hij na iedere preek aanstonds zich weer geheel terugtrekken op z'n volgende. En zoo moet hij geestelijk arbeiden dagen en nachten.

.... Preeken is van Zondag op Zondag reeds een heel ding. Eiken Zondag tweemaal. Zes dagen zijn daar zoo benauwend kort voor. En op die zes dagen maakt ieder nog aanspraak. Jonge dominee's, wien 't vuur voor 't prediken van Gods Woord in de ziel brandt, hebben daardoor jarenlang schier geen verademing in hun leven. Altijd onder den staf van den drijver De Zondag is pas voorbij, of hij is al weer dichtbij.

.... Weet ge wat 't is, een preek maken? Eerst moet de "stof" worden gevonden, gekozen. Dan bestudeerd. Daarbij treedt vaak benauwend verschil van uitlegging in het licht. De dominee moet dan tot eigen inzicht komen in z'n stof. Hij moet voor zichzelf helder den inhoud van z'n stof vaststellen. Hij moet helder dien inhoud zien in verband met heel de Schrift, om Gods Woords in z'n stof zich klaar bewust te zijn. Hij moet z'n stof duidelijk voor zich zien leven in grondgedachte, in uitwerking, in strekking. Hij moet

zoo de gestalte zien van z'n preek, die uit Gods Woord zelf voor hem opkomt. Hij moet die gestalte als in geraamte voor zichzelf formuleeren.

..... Zoo krijgt hij de schets van z'n preek in inhoud en gang. Z'n geest moet nu door overdenking hieraan vleesch en bloed geven, gedachten, zinnen en woorden. De ontsluiting in bloeiende kracht en levenden vorm van den inhoud van Gods Woord. En de in-verband-zetting met het leven der Gemeente van Christus en met het menschelijk leven in 't gemeen.

..... Nu is de preek er voor den geest van den dominee. De schets van z'n preek ligt ook in strepen en lijnen, als een getakte plant uit z'n wortel oprijzend, op z'n tafel. En nu pas kan de dominee z'n preek gaan maken, gaan schrijven. Pas als de preek in inhoud en vorm voor z'n bewustzijn voltooid is.

..... Dan pas kan voor den dominee van een "inleiding" op z'n preek sprake zijn, die "inleiding" zal gedachten en harten van hen, die zullen hooren, voor de preek moeten winnen en zoo tot haar moeten inleiden. Zoodat zij, die hooren, zelf in hun ziel tot de preek in inhoud en strekking naderen. En zoodat zij den eersten blik op haar krijgen, op haar gedachte en op haar gestalte, haar bouw. Met het leven in 't gemeen, met het leven van den dag, met het leven in een aangrijpende of kenteekende bijzonderheid, met wat het leven klemt of boeit, moet door die inleiding in enkele grepen, zinnen en woorden de tekst, de preek, in verband gezet worden. Of de preek moet zelf in haar hoofdgedachte, in één woord, dat haar geheel zegt, worden uitgesproken; en die gedachte moet daarbij het leven en de aandacht pakken. Of de Gemeente in haar leven en belijdenis, in haar band aan het Woord Gods, of de historische omtrek van profeet en apostel, van wier lippen de tekst, de preek ontbloeit, moet hier vertolkt worden; en zoo moet dan de preek in haar eerste gestalte uitkomen en boeien. Dit alles moet in weinige woorden, door wel overlegde grepen geschieden. En in veelvoudige afwisseling. Telkens weer anders. Daardoor aandacht trekkend, verrassend. Het gehoor der Gemeente, die zich van dezen herderlijken toeleg geen rekenschap geeft, zoo winnend, opvangend, meenemend, inleidend.

..... Nu, die inleiding kan voor den dominee pas komen, als de preek er voor zijn geest is. Maar die inleiding moet er dan ook komen. Ze moet natuurlijk ongedwongen en frisch komen. En ze komt toch vaak pas na lang nadenken, na veel aarzelingen. Dan loopt ze. En als ze goed loopt, treedt ze op jong en vrij; met onbedekt gelaat, en ieder gemakkelijk ontmoetend; kort, duidelijk en elks instemming winnend. En toch opwekkend het zinnen over wat ze bedoelt. Ontdekkend de preek, en toch haar sluier niet opheffend. Zoo loopt de inleiding uit op de preek.

..... Toch moet na de inleiding de preek nog gemaakt worden. De preek treedt na de inleiding zelfstandig op en wordt in eigen gestalte uitgewerkt. Ze is niet vreemd meer aan het gehoor der Gemeente, maar ze moet toch dat gehoor verrassen en boeien door zichzelf. Zóó komt dan het Woord Gods, het Woord van God zelf, tot de Gemeente in en door de preek. Het zich uitbreidende licht van Gods getuigenis dat zijn eigen Woord zegt. Dat aangrijpt. Dat slaat en opheft, bestuurt en leidt. Dat machtig meegaat in het leven en doet, wat den Heere behaagt. En dat daarom in het slot der preek wordt samengebonden en gebonden aan het leven.

..... Zoo is het werk van den dominee, z'n preekwerk, een heerlijk, een schoon, maar een zwaar werk. Wie het zoo opvat, voelt de zwaarte en lijdt er onder. Maar hij geniet er ook de heerlijkheid van. Hij kan nooit uitkomen boven het gebrekkige. Juist omdat hij immer jaagt naar het volmaakte. Wilt hij geroepen is, om het volmaakte Woord Gods te dienen. Maar, ondanks alle gebrek in dit dienen van het volmaakte, wordt zóó het Woord Gods gediend. En het keert niet ledig weer.

("Hollandia" No. 1107 21 Mei 1910).

ANTHROPOLOGISCH OF THEOLOGISCH

We leven in een allermerkwaardigsten tijd.

Want we leven in een allergevaarlijksten tijd.

De fundamenten des levens worden omgestooten.

De fundamenten zijn omgestooten.

Er bestaan voor velen geen fundamenten meer.

Er worden door velen geen fundamenten meer gezocht.

Er wordt door de meesten aan geen fundamenten meer gedacht.

Dit is zoo tot achter in de wereld.

Er zijn Heidenen genoeg. Maar een vast bewust Heidendom met een vaste bewuste Heidensche leer, die op het wereld-leven instuurt, is er schier niet.

China zelfs twijfelt aan zijn Confucianisme.

Japan is de kracht van zijn ouden godsdienst kwijt.

Uit het Mohammedanisme gaat publiek de klacht in de wereld uit, dat er eigenlijk geen Islam meer is. Er zijn Mohammedanen genoeg; maar het Mohammedanisme als bewuste leer, die naar het leven der wereld grijpt en het stuurt, is er schier niet meer.

En in de Christelijke wereld?

Er is daar voor millioenen geen vaststaande Christelijke waarheid meer, die voor het menselijke leven, voor het leven der menschheid en der wereld, en zelfs voor het bestaan der wereld, voor haar oorsprong en haar doel, voor de beteekenis en verklaring van haar historie, voor haar roeping, haar levensgang en haar einde geldt.

Er is geen vaststaande goddelijke openbaring, geen openbaring Gods, en daarom geen licht, dat alle dingen ontdekt en verklaart, roeping en gebod vaststelt, en den weg wijst, waarin het menschenleven gaan moet en geleid moet worden.

Er is slechts een wereld, en er is menschenleven. Die waren er, en die zijn er.

Die hebben gewerkt en gegist, en die gisten en werken. Die moeten gisten en werken. En die moeten in hun gisten en werken bestudeerd worden, en begrepen als 't kan. Om daaruit wat te leeren en te gebruiken. Maar vooral om het gisten en werken van het heden te zien, te laten gaan, mee te gaan, en er zoo ook wat in mee te doen.

Zoo zijn het Heidendom en het Mohammedanisme er als menschenleven. Daar zit en gist en werkt veel in. Dat moet begrepen worden. Daar moet aansluiting aan gezocht worden. En zoo moet er wat aan worden gedaan, aan dat uitgistende en uitgiste menschenleven.

En zoo is het Christendom er geweest en is het er nog. Een wereldverschijnsel. Een evolutie van gistend menschenleven, dat daardoor machtig is van beteekenis in de historie en ook nog in het heden.

"Christendom" is er, en dat is menschenleven, menschenleven in proces, gistend en werkend. Dat moet bestudeerd worden, om het te begrijpen en er wat van te leeren. Maar dat moet vooral meegeleefd worden, gevoeld in gisting en werking, en zoo mee gistende en werkende moet men wat zijn en doen.

Dat "Christendom" als menschenleven gist en werkt, en het verwordt daarom. Het wordt anders. Het vermoderniseert zich. Wel, het is eenvoudig menschenleven. Het is religie, ja omdat het menschenleven is. Religie is menschenleven. Een vaststaande waarheid buiten den mensch is er niet. Geboden Gods buiten den mensch zijn er niet. Het menschenleven is zijn eigen gebod. En religie en Christendom zijn gewoon menschenleven. Het proces gaat door. Valt de naam Christendom er af, och, dat hindert

ook niet. Het Christendom heeft zelf nooit anders bedoeld. Het bedoelt menschenleven. Al wat het meer of anders zou bedoelen moet ook weg. Het proces moet doorgaan. En zooals het menschenleven in zijn evolutie verder gevoelen en gisten en doen zal, zoo moet het. Een andere waarheid is er niet. En een andere roeping is er niet. Slechts menschenleven is de roeping, en daarom aansluiten en meedoen.

Waarvoor? Waarheen?

Niemand weet het. En niemand behoeft het te weten. Allen moeten slechts leven en meeleven.

Niet slechts het Modernisme in de Christelijke wereld drijft zoo alles los.

In den kring des geloofs is in verband met de werking van de geesten der eeuw de Ethische richting opgetreden met haar hoogere fijnere wijsheid, dat de waarheid uit het leven gekend moet worden. Een Woord Gods, dat de waarheid Gods van boven, van buiten tot ons menschen brengt, is er niet. Er is een historisch Christendom, gelijk er een historisch Israël geweest is; en zoo zijn er de Schriften. Het behoort alles tot het menschenleven en tot de menschenhistorie en moet in verband daarmee bestudeerd worden. Maar autoriteit heeft het niet. Het eigen leven stelt de waarheid vast in den kring des geloofs. Die waarheid is louter subjectief. Het leven, het geloof als eigen werking van leven, heeft alleen autoriteit. Daarom moet het leven als religieeven, als menschenleven vrijgelaten worden, zonder uitwendigen band van gemeenschap in belijdenis. De Kerk is de gemeenschap van gistend menschelijk religieeven, van menschelijk leven, waarin alles gisten moet, wat gist in den tijd. En in het kerkelijk ambt moet hoogstaand menschelijk religieeven, hoogstaand menschelijk leven, gemeenschap en aanraking met het gistende leven zoeken, om mee te gisten en te werken, en zoo menschen te beïnvloeden in den voortgang der gisting.

Zelfs is op Gereformeerden bodem de uiting soms vernomen, dat het Calvinisme is wereldverschijnsel in de historie, verschijnsel van menschenleven. Dat als zoodanig in zijn historie en in zijn heden moet worden bestudeerd, gevoeld en begrepen. Dat doorgist en doorwerkt in het heden, in zekere landen en groepen, in menschenleven. Dat in het leven als leven zijn licht en waarheid gaf en geeft. Waarbij we ons moeten aansluiten, om mee te gisten en te werken. Dat we meer in verband moeten brengen met het gistende en werkende menschenleven der eeuw. En dat we zoo in dit gistende en werkende menschenleven moeten zoeken te brengen tot meerder kracht en eere.

Ook dit is in beginsel puur anthropologisch, puur modern.

Denk u op dit standpunt de Christelijke Kerk, de Christelijke Belijdenis, de Dienst des Woords, de Zending, de Christelijke Universiteit, de Christelijke Wetenschap, de Christelijke Staatskunde, het Christelijk optreden in de Sociale beweging, en heel de Christelijke roeping in het menschenleven; — zij zijn alle in beginsel *weg*.

Ze zijn alle wat anders, dan ze zijn en zijn moeten naar het Woord van God.

Denk u zóó als mannen, als menschen, het leven bestudeerende en voelende, zich aansluitende en meevoelende, meegistende en meewerkende in het gistende en werkende menschen leven, — denk u zóó Mozes, David, de Profeten Israëls, Johannes de Dooper, de Christus, de Apostelen, de eerste Christelijke Kerk, de Hervormers, Calvijn, — en ge gevoelt, dat ge daarmee andere figuren, andere menschen, een ander optreden en werken voor u hebt, dan werkelijkheid was in de groote mannen Gods, — en in den Christus Gods.

Wij hebben met *God* te doen, met den levende en Zich-zelf-openbarenden God.

De openbaring Gods is niet anthropologisch maar theologisch¹.

De Christus is het eeuwige Woord Gods, dat bij God was en God was, en vleesch geworden is. Niet uitgesticht uit de wereld der eeuwen, maar ingedaald in de verzinkende

---

¹ Anthropos is de mensch, Theos is God

menschenwereld in de volheid des tijds.

Mozes heeft niet zijn beteekenis *in* Israël en in het wereld leven van zijn tijd. Hij heeft zijn beteekenis voor Israël en voor de wereld, daarin, dat de levende God Hem verschenen is, en dat hij eenzaam in het licht Gods is ingegaan op den heiligen berg, om het Woord Gods te brengen tot Israël en tot de wereld.

De heilige Profeten zijn niet slechts interessante, diep-gevoelende en hoog en vër ziende mannen van hun tijd geweest, — maar zij zijn weggeleid en ingeleid in het licht van den Raad des Heeren, om het Woord Gods te ontvangen, en tot Israël en tot de wereld te spreken: "Zoo zegt de Heere Heere!"

De Apostelen van Jezus Christus zijn niet maar groote mannen van hun tijd geweest, in wie heel het leven gistte, en die dit gistende leven in gemeenschap bevrucht hebben door hun meegistende persoonlijkheid, maar ze zijn gezanten Gods, gezanten van Christus geweest, die in den Naam van Christus het Woord Gods hebben ingebracht in de wereld, de roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus.

De Hervormers hebben hun beteekenis in hun dienst van het Woord Gods.

Lees Calvijn en zie hem, en gij ziet en leest den knecht des Heeren, wakende bij het Woord Gods, dat Woord onderzoekend en daaruit leerend en daarnaar richtend Kerk en leven.

Heel het optreden der Christelijke Kerk, waar dat in zijn eigenlijke beteekenis uitkwam, was niet anthropologisch maar Theologisch, overgegeven aan het Woord Gods, daarnaar geloovend, daarin belijgend, daarvan getuigend. In antithese met het menschenleven der tijden, dat uit zichzelf gistte en werkte. Roepend voor den Heere Heere, voor den levenden God, en voor Jezus als den Christus.

Wat zijn Christelijke wetenschap, Christelijke Staatskunde, Christelijke levensleer en praktijk voor huis en school en maatschappij, waar ze waarlijk als licht en zout uitkwamen, ooit anders geweest, dan een uitkomen met het waarachtige licht des Heeren in zijn heilig Woord geopenbaard, met het waarachtige getuigenis Gods in de waarheid Gods en in zijn geboden, ontdekkend zóó het menschenleven en Gods ordinantiën, en zóó wijzend den weg van zijn goddelijk willen?

Er *is* niet, er *kan* niet zijn op het standpunt van het gistende leven, dat in zichzelf het licht en de wet heeft, — er *kan* niet zijn op dit standpunt een Christelijke Kerk, die een hemelsche roeping op aarde heeft; er kan niet zijn op dit standpunt Christelijke Zending, Christelijke Wetenschap, een Christelijke Universiteit, Christelijke Staatskunde en een Christelijk Sociaal optreden.

En ze zijn er en komen er zóó ook niet. En nooit.

Zeker, er kunnen dan ook Christenen onder de menschen zijn, — hoewel ze dan in hun roeping falen. Er kunnen zoo Christenen onder Heidenen en Mohammedanen leven en het goede voor die menschen zoeken. Er kunnen zoo Christenen onderwijzers zijn, leeraars aan Kweekscholen en Gymnasia. Er kunnen zoo Christenen letterkundigen zijn en historie-beoefenaars. Er kunnen zoo Christenen, advocaten en rechters en artsen, en natuurkundigen zijn. Er kunnen zoo Christenen geleerden zijn en professoren. Er kunnen zoo Christenen regeerders zijn en staatslieden. Er kunnen zoo Christenen Partijen en Groepen vormen in Staat en Maatschappij.

Zóó hebben ook de Ethischen het wel bedoeld.

Zóó kunnen Christenen, door bij elkaar te blijven, wat beveiligd zijn en geïsoleerd.

Maar zoo beschimmelen zij allicht en moeten dan toch weer het groote leven zoeken, om frisch te blijven en aan innerlijke verrotting in hun Christen-zijn te ontkomen.

Zóó kunnen Christenen evengoed, en misschien nog beter, overal verspreid zijn.

Maar in elk geval Christelijke Stichtingen zijn er zóó niet.

Zoo werd er en wordt er nooit Christelijke Wetenschap geproduceerd.

Zoo zal er zelfs in het einde in het geheel geen Wetenschap zijn.

Zoo is er niet en kan er niet zijn Christelijke, Gereformeerde Staatskunde en Sociale praktijk.

Wat historiestudie en wat levensstudie en wat rechtsstudie kan er zóó wezen, bestudeering van het materiaal van het menschenleven, en wat voorzichtig meedoen aan den gang van het gistende leven van den dag; — maar *geen* waarachtige Christelijke voorlichting, leiding en actie, *geen* waarachtig Christelijk getuigen en doen naar onze goddelijke roeping.

Onze roeping is voor de *fundamenten*.

Onze studie moet zijn een ingaan in het Woord Gods, en een uitbrengen van het waarachtige licht Gods voor het menschenleven. Een ontdekken van Gods heilige ordinantiën. En een klaar en beslist aanwijzen van den weg Gods. Een getuigen en een arbeiden voor den Heere Heere, — tot behoudenis van het leven, dat in zijn zelfgisting verderft en verloren gaat.

(*"Hollandia" No. 1308 28 Maart 1914*).